

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τεύχος 2, Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2014

Περιεχόμενα

- Διεύθυνση Επιστημονικών Μελετών της Βουλής - Έκθεση επί του νομοσχεδίου «Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς ...», Διεύθυνση Επιστημονικών Μελετών της Βουλής, 2011
- Πρακτικό – Πόρισμα Συνεδριάσεων Ομάδας Εργασίας για Σ/Ν «Θεσμικό Πλαίσιο για τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς ...», 2012
- «Συνεταιρισμοί και Αναδιάρθρωση», Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, 2012
- «Δημόσια, Ιδιωτική ή Κοινωνική Οικονομία», του Δ. Μιχαηλίδη
- «Σύγκριση στη Συνεταιριστική Ορολογία», των Παπαγεωργίου, Κ.Λ. – Κλήμη-Καμινάρη, Ολ.

Σχόλια

- Παναγιωτόπουλος, Φ., «Συνεταιριστικά στελέχη και πολιτική Ι»
- Παπαγεωργίου, Κ., «Συνεταιριστικά στελέχη και πολιτική ΙΙ»
- Παναγιωτόπουλος Φ., «Κοινοτικές επιδοτήσεις στους αγρότες – στήριξη νέων αγροτών»
- Παπαγεωργίου, Κ., «Δόκιμα και Αδόκιμα»
- Παπαγεωργίου, Κ. «Διορθώσεις επί διορθώσεων στη νομοθεσία»

Συνεταιριστικές Οργανώσεις

- Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αργολίδας – ΕΠΑΠ Green Cola
- Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών
Συνεταιρισμός «Πίνδος»

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ (ΙΣΕΜ)

isem-institute.blogspot.com

isem-journal.blogspot.com

isem-journal@gmail.com

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ι.Σ.Ε.Μ.)

Διεύθυνση περιοδικού: Το περιοδικό αναρτάται στην ακόλουθη διεύθυνση:

– isem-journal.blogspot.com

Συμβούλιο Έκδοσης (κριτές επιστημονικών εργασιών):

Αλεξόπουλος Γεώργιος	Δρ Γεωργοοικονομολόγος, ΕΕΔΙΠ Γεωπονικό Πανεπιστήμιο
Ανεσιάδης Αντώνιος	Γενικός Διευθυντής Ένωσης Αγροτών Ν. Σερρών
Αποστολόπουλος Κωνσταντίνος,	Καθηγητής Χαροκοπείου Πανεπιστημίου
Δημάκης Ιωάννης	Γενικός Διευθυντής Ένωσης Αγροτών Αργολίδας «ΡΕΑ»
Δοδόπουλος Σοφοκλής	Πρώην Εντεταλμένος Σύμβουλος της ΣΕΚΑΠ
Καμενίδης Χρίστος	Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης
Καραμέτου Παναγιώτα	Διδάκτωρ Χαροκοπείου Πανεπιστημίου
Καρυπίδης Φίλιππος	Καθηγητής ΤΕΙ Θεσσαλονίκης
Κλήμη-Καμινάρη Ολυμπία	Επ. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
Κορέντζελου Νάνσυ	Δικηγόρος
Μητροπούλου Ανδριανή-Άννα	Δικηγόρος, π. Νομικός Σύμβουλος ΠΑΣΕΓΕΣ
Παναγιωτόπουλος Φώτιος	Πρώην Υποδιοικητής ΑΤΕ
Παπαγεωργίου Κωνσταντίνος	Ομότ. Καθηγητής Γεωπονικού Πανεπιστημίου
Σδράλη Δέσποινα	Επ. Καθηγήτρια Χαροκοπείου Πανεπιστημίου
Σελλιανάκης Γεώργιος	Πρώην Γεν. Δ/ντής Ελαιουργικής, π. Γεν. Γραμματέας Υπ. Γεωργίας
Σέμος Αναστάσιος	Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης
Σεργάκη Παναγιώτα	Επ. Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης
Σινίκης Ευστάθιος	Πρώην Διευθυντής Υπουργείου Γεωργίας
Σωφρονάς Αντώνιος	τ. Διευθυντής Υπουργείου Γεωργίας
Φεφές Μιχαήλ	Επ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Διεύθυνση επικοινωνίας με το ΙΣΕΜ: isem-institute@gmail.com

Διεύθυνση Συντονιστή Έκδοσης: clpapageorgiou@gmail.com

Σημείωμα από τον Συντονιστή της Έκδοσης

Ένα σημαντικό πλεονέκτημα του ηλεκτρονικού περιοδικού είναι ότι μπορεί, χωρίς περιορισμούς, να αυξάνει ή να μειώνει τον όγκο της ύλης που περιλαμβάνει. Το γεγονός αυτό διευκολύνει την επιδίωξη αυτού του περιοδικού να θέτει στη διάθεση των αναγνωστών του αρχαιακό υλικό, που διακρίνεται για την εγκυρότητά του. Η Κοινωνική Οικονομία δεν εξαντλείται με τα θέματα επικαιρότητας, ούτε με την επεξεργασία των κανόνων που διαμορφώνουν το θεσμό. Έχει πτυχές οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, νομικές, πολιτιστικές, ακόμη και κοσμοθεωρητικές, στις οποίες μπορεί κάποιος να εντρυφήσει. Αυτές οι πτυχές ευελπιστούμε να εκδιπλωθούν με το πέρασμα του χρόνου.

Με τη βοήθεια των θιασωτών της Κοινωνικής Οικονομίας, το περιοδικό αυτό φιλοδοξεί να φιλοξενεί στις σελίδες του σημαντικά κείμενα, κατά προτίμηση αδημοσίευτα αλλά και δημοσιευμένα, ελληνικά αλλά και ξένα μεταφρασμένα στην ελληνική, ώστε, με τον καιρό, να συσσωρευθεί ένα απόθεμα γνώσεων και απόψεων, το οποίο να ανακαλείται εύκολα και γρήγορα από κάθε ενδιαφερόμενο. Η συνδρομή των αναγνωστών στην επισήμανση ή αποστολή τέτοιων κειμένων θα εκτιμηθεί ιδιαίτερα.

Στα πρώτα βήματα που διανύει αυτό το περιοδικό, είναι επόμενο να επικεντρώνεται στα θέματα με τα οποία ασχολήθηκαν ή ασχολούνται μέλη του Συμβουλίου Έκδοσης, άρα η ποικιλία των θεμάτων είναι περιορισμένη. Επιπλέον, ως μια καθ' ολοκληρίαν εθελοντική προσπάθεια, δεν φιλοδοξεί να ανταγωνισθεί σε τρόπους εμφάνισης τις εμπορικές εκδόσεις. Ως περιεχόμενο, όμως, θα προσπαθεί να είναι χρήσιμο και έγκυρο, να ακολουθεί τις αρχές και τις αξίες του συνεργατισμού και να μην υπηρετεί σκοπιμότητες.

Ως προς το τελευταίο, δεν χρειάζεται λεκτική διαβεβαίωση, αφού θα κρίνεται ανά τρίμηνο από τους ίδιους τους αναγνώστες του.

Κ. Α. Παπαγεωργίου

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου – Οργάνωση της εποπτείας του Κράτους»

Ι. Γενικές παρατηρήσεις

Α. Το φερόμενο προς συζήτηση και ψήφιση Νσχ, όπως διαμορφώθηκε μετά την επεξεργασία του από την αρμόδια Διαρκή Επιτροπή της Βουλής, αποτελείται από 5 κεφάλαια και 21 άρθρα. Σκοπός του Νσχ είναι η μεταρρύθμιση του ισχύοντος νομικού πλαισίου που αφορά στους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τις συλλογικές οργανώσεις του αγροτικού κόσμου, από το ρυθμιστικό πεδίο του οποίου διέλαθαν, κατά την Αιτιολογική Έκθεση, η αντιμετώπιση των αδρανών και υπερχρεωμένων συνεταιρισμών, η αδρανοποίηση της συνταγματικής επιταγής για εποπτεία και προστασία (άρθρο 12 παρ. 4 του Συντάγματος) και η διασύνδεση της συνεταιριστικής ιδέας με τη διεθνοποιημένη και ανταγωνιστική αγορά (βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 1).

Στο πλαίσιο αυτό, οργανώνεται εκ νέου η κρατική εποπτεία των αγροτικών συνεταιρισμών και επιχειρείται η διεύρυνση της αγροτικής επιχειρηματικότητας. Ειδικότερα, με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α΄, μεταξύ άλλων, συνιστάται στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ηλεκτρονική βάση δεδομένων υπό την επωνυμία «Εθνικό Μητρώο Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων» (εφεξής, Μητρώο), στην οποία καταχωρίζονται οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (εφεξής, Α.Σ.), οι Ομάδες Παραγωγών (εφεξής, Ο.Π.), οι Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (εφεξής, Α.Ε.Σ.) και οι Διεπαγγελματικές Οργανώσεις (εφεξής, Δ.Ο.).

Για τις ανάγκες τήρησης και λειτουργίας του Μητρώου ιδρύεται, σε επίπεδο Αυτοτελούς Γραφείου, διοικητική μονάδα υπό την επωνυμία Εποπτική Αρχή Αγροτικών Συνεταιρισμών (εφεξής, Εποπτική Αρχή), υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, και προσδιορίζονται οι αρμοδιότητες της. Για τις ανάγκες σχεδιασμού και ανάπτυξης του Μητρώου ιδρύεται ενδεκαμελές γνωμοδοτικό Συμβούλιο Εποπτείας Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων (εφεξής, Συμβούλιο), του οποίου προϊστάται ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Στο Συμβούλιο συμμετέχουν επίσης ειδικοί επιστήμονες και εκπρόσωποι της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. και των τριτοβάθμιων συνδικαλιστικών οργανώσεων των αγροτών (άρθρα 1-3).

Περαιτέρω, ορίζεται ότι οι παραγωγοί συγκεκριμένων όμοιων ή ομοειδών αγροτικών προϊόντων μπορούν να συγκροτούν Ο.Π. (άρθρο 5), καθώς και ότι οι Α.Σ. και οι Ο.Π. μπορούν να συγκροτούν ανώνυμες εταιρείες, τις Α.Ε.Σ. (άρθρο 6), ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τη λειτουργία και τη διοίκηση της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. και διευκρινίζεται ότι μέλη της είναι, εφεξής, οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (άρθρο 7).

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου Β΄ προτείνονται είδη πολιτικής για τον εκσυγχρονισμό της αγοράς αγροτικών προϊόντων και τη ρύθμιση των τιμών τους. Έτσι, προβλέπεται ιδίως η σύσταση Δ.Ο. με τη μορφή ν.π.ι.δ. μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (άρθρο 8), η σύσταση αστικών μη κερδοσκοπικών εταιρειών με πρωτοβουλία των Περιφερειακών Αυτοδιοικήσεων της Χώρας, με σκοπό την ανάδειξη, προβολή και προώθηση των διατροφικών προϊόντων που παράγονται στα διοικητικά όρια της κάθε Περιφέρειας, καθώς και την παροχή υπηρεσιών τεκμηρίωσης, υποστήριξης και προώθησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης κάθε Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης (άρθρο 9), και η ίδρυση Δημοπρατηρίων αγροτικών προϊόντων τα οποία οργανώνονται και διοικούνται ως ανώνυμες εταιρείες, στο μετοχικό κεφάλαιο των οποίων συμμετέχουν οι Συλλογικές Αγροτικές Οργανώσεις (στο εξής, Σ.Α.Ο.), οι κατά τόπο αρμόδιες Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις και Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ιδιώτες καθώς και το Δημόσιο, εκπροσωπούμενο από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (άρθρο 11).

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου Γ΄ ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη χρηματοδότηση των Σ.Α.Ο.. Ειδικότερα, μεταξύ άλλων, καθορίζεται ότι μόνον καταχωρισμένοι στο Μητρώο ως ενεργοί Α.Σ., καθώς και οι Ο.Π. και οι Α.Ε.Σ., έχουν δικαίωμα πρόσβασης στις παροχές και στα

κίνητρα του υπό ψήφιση Νσχ και των εκάστοτε αναπτυξιακών νόμων, προβλέπεται δε ότι οι Σ.Α.Ο. δικαιούνται ενίσχυση από το Ταμείο Γεωργίας και Κτηνοτροφίας (Τ.Γ.Κ.) για τα επιχειρησιακά προγράμματα προώθησης των προϊόντων τους (άρθρα 12-13).

Περαιτέρω, ορίζεται ότι η ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. ενισχύεται οικονομικά από τον Οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.) διά της καταβολής σε αυτή κάθε χρόνο ποσοστού 2% επί των εσόδων του, και ότι το συνολικό ποσό της ενίσχυσης αυτής δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1.800.000 ευρώ. Από τα ίδια έσοδα, και αναλόγως προς τις οικονομικές δυνατότητες του Οργανισμού, επιχορηγείται και μία ενιαία και ενωτική Συνομοσπονδία Αγροτικών Συλλόγων. Το συνολικό ποσό της οικονομικής αυτής ενίσχυσης δεν μπορεί να υπερβαίνει, αντιστοίχως, το ποσό του 1.000.000 ευρώ (άρθρα 13-14). Τέλος, προσδιορίζονται τα φορολογικά κίνητρα υπέρ των Αγροτικών Οργανώσεων (άρθρο 15).

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου Δ' τροποποιούνται διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας για τις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις και τις Αγροτικές Συνδικαλιστικές Οργανώσεις. Έτσι, ρυθμίζονται, κυρίως, ζητήματα σχετικά με τον ορισμό, τον σκοπό και τη νομική μορφή των Αγροτικών Συνεταιρισμών, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μελών τους, το συνεταιριστικό τους κεφάλαιο, τη Γενική τους Συνέλευση, τη διαδικασία εκλογής του Διοικητικού Συμβουλίου και τις αρχαιρεσίες τους, καθώς και τις διαδικασίες ελέγχου. Αντιστοίχως, ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τον σκοπό, τη νομική μορφή και τις αρχαιρεσίες των Αγροτικών Συνδικαλιστικών Οργανώσεων, τις Ομοσπονδίες και Συνομοσπονδίες Αγροτικών Συλλόγων (άρθρα 16-17).

Τέλος, με το κεφάλαιο Ε' εισάγονται μεταβατικές διατάξεις. Ορίζεται, ιδίως, ότι οι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (εφεξής, Ε.Α.Σ.), οι οποίες έ-χουν ιδρυθεί και λειτουργούν κατά τα οριζόμενα στον ν. 2810/2000, όπως ισχύει, αξιολογούνται και εγγράφονται στο Μητρώο, συμφώνως προς τις διατάξεις του άρθρου 4 του Νσχ. Ρυθμίζονται, επίσης, τα σχετικά με τη μετατροπή των υφιστάμενων Ε.Α.Σ. σε Α.Σ. ή σε Α.Ε.Σ.. Αντιστοίχως, οι Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (εφεξής, Κ.Α.Σ.Ο.) και οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (εφεξής, ΚΕ.Σ.Ε.) οι οποίες έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν συμφώνως προς τα οριζόμενα του ν. 2810/2000, μπορούν να μετατραπούν σε Α.Ε.Σ. ή κλαδικούς Α.Σ.. Οι εργαζόμενοι με συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας στους Α.Σ., στις Ε.Α.Σ., στις ΚΕ.Σ.Ε., στις Κ.Α.Σ.Ο. και στις Συνεταιριστικές Εταιρείες, οι οποίες είναι σε ισχύ κατά τη δημοσίευση του υπό ψήφιση Νσχ, μεταφέρονται αυτοδικαίως στις Σ.Α.Ο. που θα προκύψουν (άρθρο 20).

Β. Ο ν. 602/1915 «περί συνεταιρισμών» προέβλεψε για πρώτη φορά ως ιδιαίτερο νομικό μόρφωμα τον συνεταιρισμό. Ευθύς εξ αρχής οι συνεταιρισμοί θεωρήθηκαν κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα, τα οποία, ως τέτοια, δεν ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος ενώσεως των Συνταγμάτων του 1864/1911 και του 1927. Ειδική διάταξη για τους συνεταιρισμούς -αγροτικούς και αστικούς- περιέλαβε για πρώτη φορά το Σύνταγμα του 1952 (βλ. ειδικότερα, Ν. Αλιβιζάτο, «Η αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών και η ανάδειξη των διοικήσεών τους», Το Σ 1998, σ. 295 επ.).

Ο συντακτικός νομοθέτης του 1975 περιέλαβε ειδικές διατάξεις για τους συνεταιρισμούς ενταγμένες στο άρθρο 12 του Συντάγματος -το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα της συνένωσης- και, συγκεκριμένως, τις παρ. 5 και 6 του άρθρου 12 Συντάγματος, οι οποίες, μετά την κατάργηση της παρ. 4 του άρθρου 12 με την αναθεώρηση του 2001, αναριθμήθηκαν σε παρ. 4 και 5 αντιστοίχως. Έτσι, στην παρ. 4 ορίζεται ότι: «Οι γεωργικοί και αστικοί συνεταιρισμοί κάθε είδους αυτοδιοικούνται σύμφωνα με τους όρους του νόμου και του καταστατικού τους και προστατεύονται και εποπτεύονται από το Κράτος, που είναι υποχρεωμένο να μεριμνά για την ανάπτυξή τους». Κατά, δε, την παρ. 5: «Επιτρέπεται η σύσταση με νόμο αναγκαστικών συνεταιρισμών που αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημόσιου ενδιαφέροντος ή κοινής εκμετάλλευσης γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής, εφόσον πάντως εξασφαλίζεται η ίση μεταχείριση αυτών που συμμετέχουν».

Από τη διάταξη της παρ. 4 προκύπτει, κατ' αρχάς, ότι το Σύνταγμα δεν κατοχυρώνει μόνο την αρχή της αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών, αλλά υιοθετεί γενικώς τον συνεταιρισμό ως μορφή οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης (βλ. Στ. Κιντή, Δίκαιο Συνεταιρισμών, τ. α', 1997, σελ. 65 επ.). Έτσι, οι συνεταιρισμοί υπόκεινται σε κρατική εποπτεία, το δε κράτος υποχρεούται να

μεριμνά για την ανάπτυξή τους. Όπως γίνεται δεκτό στη θεωρία (βλ. Στ. Κιντή, όπ. π., σελ. 66, και του ιδίου, Η εποπτεία και ο έλεγχος των αγροτικών συνεταιρισμών, 1989, σελ. 45 επ.), η έννοια της κρατικής εποπτείας δεν είναι ασυμβίβαστη προς την έννοια της αυτοδιοίκησης, πρέπει όμως να περιορίζεται στην επίβλεψη της τήρησης της νομιμότητας και να μην ασκείται κατά τρόπο που μπορεί να οδηγήσει σε διοικητικές παρεμβάσεις στον τρόπο λειτουργίας και στη δράση του συνεταιρισμού. Άμεση συνέπεια της διάταξης της παρ. 4 είναι η αναγνώριση και στους συνεταιρισμούς ατομικού δικαιώματος αυτοκαθορισμού (βλ. και Ν. Αλιβιζάτο, όπ. π., σελ. 298). Αντιστοίχως, η μέριμνα του κράτους πρέπει να περιλαμβάνει την προβολή της συνεταιριστικής ιδέας, την ίδρυση ερευνητικών ινστιτούτων, την παροχή οικονομικών κινήτρων κ.λπ. (βλ. Στ. Κιντή, όπ.π., 1989, σελ. 47-48).

Στο πλαίσιο αυτό, έχει κριθεί ότι οι «συνεταιρισμοί, ως ιδιότυπες ενώσεις προσώπων που συνεργάζονται για την προάσπιση και προαγωγή των περιουσιακών, επαγγελματικών και λοιπών συμφερόντων τους, αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, η οργάνωση και δράση των οποίων, μέσα στο οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο που καθιερώνει και κατοχυρώνει το Σύνταγμα, με τις επί μέρους διατάξεις του, τελεί υπό την προστασία και την εποπτεία του Κράτους. (...) Οι διατάξεις του άρθρου 12 παρ. [4] του Συντάγματος προβλέπουν τη θέσπιση ενός γενικού νομοθετικού πλαισίου, είτε με τυπικό νόμο είτε με κανονιστική πράξη, προς το οποίο πρέπει να προσαρμόζονται οι ειδικότερες διατάξεις των Καταστατικών των εκουσίων συνεταιρισμών, πρέπει όμως τιθέμενοι περιορισμοί να μη θίγουν υπερμέτρως την αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών και τη συνταγματική αρχή της συμβατικής ελευθερίας που τους διέπει (άρθρ. 5 παρ. 1 του Συντ.)», το δε νομοθετικό πλαίσιο «δύναται να καταλαμβάνει και τα καταστατικά των συνεταιρισμών που έχουν ήδη συσταθεί κατά τη θέσπιση του νομοθετικού αυτού πλαισίου» (ΣτΕ 2029/1992, ΝοΒ 1993, σελ. 782).

Η παρ. 5 του άρθρου 12 Συντάγματος επιτρέπει τη σύσταση διά νόμου αναγκαστικών συνεταιρισμών που αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημόσιου ενδιαφέροντος ή την κοινή εκμετάλλευση γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής. Η παρ. 5 του άρθρου 12 αποτελεί ειδική ρύθμιση εν σχέσει προς την παρ. 4, υπό την έννοια ότι, κατ' εξαίρεση και μόνον από την ελευθερία σύστασης και την ελευθερία συμμετοχής, επιτρέπεται διά νόμου η ίδρυση αναγκαστικών συνεταιρισμών, προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι προαναφερθέντες σκοποί. Όπως έχει κριθεί σχετικώς, «Και προβλέπεται μεν ρητά από την παράγραφο 5 η δυνατότητα της συστάσεως αναγκαστικών συνεταιρισμών, κατ' εξαίρεση από την εξυπακουόμενη αρχή της ελεύθερης συστάσεως και της ελεύθερης συμμετοχής σε συνεταιρισμούς, η εξαιρετική δε αυτή ρύθμιση αφορά αποκλειστικά στον τρόπο της συστάσεως (μόνο με νόμο, βλ. ΣτΕ [Ολ.] 1175/1957, 1058/1958) και τη μορφή της συμμετοχής των μελών του συνεταιρισμού, η οποία καθίσταται υποχρεωτική (ΣτΕ [Ολ.] 2903/1983, 4104/1995 (επταμ.), υπό την προϋπόθεση ότι ο αναγκαστικός συνεταιρισμός θα επιδιώκει τους στόχους που καθορίζει αυτή η συνταγματική διάταξη, δηλαδή την εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημοσίου ενδιαφέροντος ή κοινής εκμετάλλευσης γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής και εφόσον εξασφαλίζεται η ίση μεταχείριση αυτών που συμμετέχουν. Συνεπώς, μόνον η ύπαρξη αναγκαστικών συνεταιρισμών που πληρούν τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις είναι σύμφωνη προς την συνταγματική αυτή διάταξη. (...) Εξυπακούεται, πάντως, εν όψει της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας, ότι η σύσταση και διατήρηση των συνεταιρισμών αυτών επιβάλλεται να είναι όντως κατάλληλο, πρόσφορο και αναγκαίο μέσο για την επίτευξη των σκοπών που προβλέπονται στη συνταγματική αυτή διάταξη» (ΣτΕ 3580-3581/2010, αδημοσίευτες στον νομικό τύπο).

Σε ό,τι αφορά, τέλος, την οργάνωση, διοίκηση και λειτουργία του, ο αναγκαστικός συνεταιρισμός διέπεται, κατ' αρχήν, από τον ειδικό νόμο που τον ιδρύει, η δε νομοθεσία που διέπει την οργάνωση, διοίκηση και λειτουργία των εκουσίων συνεταιρισμών εφαρμόζεται μόνο εάν υπάρχει παραπομπή σε αυτή από τις διατάξεις του ειδικού νόμου (Στ. Κιντή, όπ. π., 1997, σελ. 93).

Γ. Υπό το καθεστώς του ισχύοντος Συντάγματος, ψηφίσθηκε, κατ' αρχάς, ο ν. 921/1979 «Περί γεωργικών συνεταιρισμών», ο οποίος ρύθμισε ειδικώς τα σχετικά με τους αγροτικούς

συνεταιρισμούς. Ο ν. 602/1915 συνέχιζε, εξ άλλου, να ρυθμίζει τα περί αστικών συνεταιρισμών μέχρις ότου αντικαταστάθηκε από τον ν. 1667/1986 «Περί αστικών συνεταιρισμών και άλλων διατάξεων». Ο ν. 921/1979, τροποποιήθηκε, εν συνεχεία, από τον ν. 1257/1982 «Για την αποκατάσταση της δημοκρατικής λειτουργίας των συνεταιριστικών οργανώσεων», αντικαταστάθηκε, όμως, από τον ν. 1541/1985 «Περί αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων», ο οποίος καταργήθηκε από τον ν.2169/1993 «Περί αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων και άλλων διατάξεων». Ο τελευταίος αυτός νόμος αντικαταστάθηκε από τον ισχύοντα ν.2810/2000 «Περί αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων».

Α. Στο κοινοτικό επίπεδο, ξεκίνησε, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, προσπάθεια ενοποίησης του συνεταιριστικού δικαίου των κρατών μελών. Έτσι, αφού πρώτα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε σειρά ψηφισμάτων σχετικώς με τη συνεταιριστική συνεργασία (βλ., ενδεικτικώς, ψήφισμα της 13.4.1983 για τους συνεταιρισμούς στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα [EE C 128 της 16.5.1983, σελ. 51], ψήφισμα της 9.7.1987 σχετικώς με τη συμβολή των συνεταιρισμών στην περιφερειακή ανάπτυξη [EE C 246 της 14.9.1987, σελ. 94], ψήφισμα της 26.5.1989 για τον ρόλο των γυναικών στους συνεταιρισμούς και τις τοπικές πρωτοβουλίες για τη δημιουργία απασχόλησης [EE C 158 της 26.6.1989, σελ. 380] και ψήφισμα της 11.2.1994 ως προς τη συμβολή των συνεταιρισμών στην περιφερειακή ανάπτυξη [EE C 61 της 28.2.1994, σελ. 231], το Συμβούλιο, υιοθετώντας τις προτάσεις του Κοινοβουλίου και της Οι-κοινωνικής και Κοινωνικής Επιτροπής (EE C 236 της 31.8.1993, σελ. 17), εξέδωσε τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ.1435/2003 της 22.7.2003 περί του καταστατικού της ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρίας (SCE) [EE L 207 της 18.8.2003, σελ. 1], διά του οποίου καθίσταται δυνατή η συνεταιριστική συ-νεργασία μεταξύ προσώπων από διάφορα κράτη μέλη (για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό και το ευρωπαϊκό δίκαιο βλ., ειδικότερα, Δ. Κασσαβέτη, Συνεταιριστικοί θεσμοί Ι, 2005, σ. 152 επ., Στ. Κιντή, όπ.π., 1997, σελ. 95 επ.).

II. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 2 παρ. 4

Κατά την προτεινόμενη διάταξη, «Για τις ανάγκες σχεδιασμού και ανάπτυξης του Μητρώου ιδρύεται ενδεκαμελές γνωμοδοτικό Συμβούλιο Εποπτείας Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων (εφεξής, Συμβούλιο), του οποίου προϊστάται ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ενώ χρέη Γραμματέα ασκεί ο προϊστάμενος του Γραφείου της Εποπτικής Αρχής. Στο Συμβούλιο συμμετέχουν επίσης ειδικοί επιστήμονες, εκπρόσωποι της ΠΑΣΕΓΕΣ, καθώς και των τριτοβάθμιων συνδικαλιστικών οργανώσεων των αγροτών. Τα μέλη του Συμβουλίου με τους αναπληρωτές τους διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων». Θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμο, για λόγους πληρέστερης διατύπωσης της ρύθμισης, να προσδιορισθεί εν προκειμένω συγκεκριμένος αριθμός ειδικών επιστημόνων, εκπροσώπων της ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ., καθώς και εκπροσώπων τριτοβάθμιων συνδικαλιστικών οργανώσεων των αγροτών, οι οποίοι συμμετέχουν στο γνωμοδοτικό Συμβούλιο Εποπτείας των Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων.

2. Επί των άρθρων 3 παρ. 1 εδ. α', 4 παρ. 1 εδ. α' και 16 παρ. 2

Με την πρώτη από τις προτεινόμενες διατάξεις ορίζεται ότι, «Με βάση τις αρχές του άρθρου 1 παρ. 2 του ν. 2810/2000, όπως τροποποιείται με το άρθρο 16 παράγραφος 2 του παρόντος νόμου, η Εποπτική Αρχή αξιολογεί τους ΑΣ, εποπτεύει τη σύννομη λειτουργία τους και τους βοηθά στο έργο τους».

Περαιτέρω, κατά το εδ. α' της παρ. 1 του άρθρου 4, «Οι ΑΣ, αφού αξιολογηθούν, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του προηγούμενου άρθρου, καταχωρίζονται στο Μητρώο». Συμφώνως δε προς το άρθρο 16 παρ. 2 οι Α.Σ., «οφείλουν να ανταποκρίνονται στις παρακάτω βασικές αρχές ως προς την εσωτερική οργάνωση και τη γενικότερη λειτουργία τους: α)..., β)..., γ)..., δ) την αποτελεσματική συνεταιριστική και εταιρική διακυβέρνηση στο πλαίσιο της οποίας ένας ΑΣ μπορεί να υιοθετεί ένα απόλυτα συμβατό με τη λειτουργία και την ανάπτυξή του διοικητικό και διαχειριστικό πλαίσιο, ε)..., στ) την ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα, σύμφωνα με την οποία θα

αξιολογείται ο βαθμός ανταπόκρισης του κάθε ΑΣ στις προκλήσεις της σχετικής αγοράς αγροτικών προϊόντων, ζ)...».

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω (βλ. I.B), οι συνεταιρισμοί υπόκεινται σε κρατική εποπτεία, το δε κράτος υποχρεούται να μεριμνά για την ανάπτυξή τους. Εν προκειμένω, οι θεσπιζόμενες με το άρθρο 16 παράγραφος 2 βασικές αρχές οργάνωσης και λειτουργίας τους, αποτελούν, κατά το άρθρο 4 παρ. 1, τα κριτήρια βάσει των οποίων οι Α.Σ. καταχωρούνται στο Μητρώο και ασκείται η επ' αυτών κρατική εποπτεία διά της ετήσιας αξιολόγησής τους (πρβλ. άρθρα 2 παρ. 1 και 4 παρ. 2 του Νσχ).

Επισημαίνεται, όμως, ότι η προσθήκη των νέων υπό στοιχεία δ' και στ' γενικών αρχών οργάνωσης και λειτουργίας των Α.Σ. εγείρει προβληματισμό λόγω της γενικότητας και της ασάφειας της διατύπωσής τους. Το ζήτημα χρήζει διευκρίνισης, κυρίως, εκ του ότι τα κριτήρια αυτά χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση και καταχώριση των Α.Σ. στο Μητρώο, προϋπόθεση αναγκαία, κατά το άρθρο 12 του Νσχ, για την πρόσβασή τους «στις παροχές και τα κίνητρα του συγκεκριμένου νόμου, καθώς και των εκάστοτε αναπτυξιακών νόμων», διά των οποίων, όπως τονίζεται στην Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 5), ασκείται η «προνοιακή δράση του Δημοσίου». Βλ., συναφώς, και ΣτΕ [Ολ] 3037/2008, ΘΠΔΔ, 2008, σελ. 1275.

3. Επί του άρθρου 7

Κατά την παρ. 1 εδ. β' του προτεινόμενου προς αντικατάσταση άρθρου 33 του ν. 2810/2000, «Μέλη της ΠΑΣΕΓΕΣ είναι οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί».

Συμφώνως δε προς την προτεινόμενη παρ. 7 του άρθρου 33 του ν. 2810/2000, «Η Γενική Συνέλευση και το Διοικητικό Συμβούλιο της ΠΑΣΕΓΕΣ εκλέγεται από Πανελλήνιο Συνέδριο Αντιπροσώπων, το οποίο συνέρχεται για το σκοπό αυτόν το αργότερο κάθε τέσσερα (4) έτη. Η εκλογή των Αντιπροσώπων γίνεται από τους ΑΣ με καθολική ψηφοφορία των μελών τους. Το μέτρο για την εκλογή των Αντιπροσώπων δεν μπορεί να υπερβαίνει τους πεντακόσιους (500) εγγεγραμμένους ψηφοφόρους για κάθε αντιπρόσωπο. Αν σε έναν ή περισσότερους ΑΣ τα μέλη είναι λιγότερα από 500, η ΠΑΣΕΓΕΣ ορίζει τους ΑΣ που θα συμπληρώσουν το συγκεκριμένο αριθμό και ρυθμίζει τα της εκλογής. Οι εκλογικοί κατάλογοι καταρτίζονται με ευθύνη της ΠΑΣΕΓΕΣ και οριστικοποιούνται το αργότερο ένα (1) μήνα πριν από τη διενέργεια της ψηφοφορίας για την εκλογή των Αντιπροσώπων. (...)». Κατά την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 4), με το άρθρο 7 «Διευκρινίζεται ότι μέλη της ΠΑΣΕΓΕΣ είναι μόνο αγροτικοί συνεταιρισμοί» και «Θεσμοθετείται, ως κορυφαίο μέτρο εκδημοκρατισμού και δημοκρατικής νομιμοποίησης, η εκλογή της διοίκησης της ΠΑΣΕΓΕΣ από πανελλήνιο συνέδριο αντιπροσώπων».

Επισημαίνεται ότι, υπό το ισχύον νομικό πλαίσιο, μέλη της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. είναι οι δευτεροβάθμιες Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις, δηλαδή οι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (Ε.Α.Σ.) και οι ενεργές Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (εφεξής, Κ.Α.Σ.Ο.), καθώς και οι ενεργές τριτοβάθμιες Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις, ήτοι οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (εφεξής, ΚΕ.Σ.Ε.), και οι Συνεταιριστικές Εταιρείες του άρθρου 32 του Ν. 2810/2000 (βλ. άρθρο 5 του Καταστατικού της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.). Η Γενική Συνέλευση, το ανώτατο όργανο της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ., αποτελείται σήμερα από αντιπροσώπους των μελών της, κάθε δε μέλος της εκλέγει στην Γενική Συνέλευση της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. αριθμό αντιπροσώπων αναλόγως προς τον αριθμό των ψήφων που διαθέτει (άρθρο 11-13 του Καταστατικού). Σε ό,τι αφορά τη διοίκηση και διαχείριση των υποθέσεων της, αυτή ασκείται από το Διοικητικό της Συμβούλιο, το οποίο απαρτίζεται από 21 μέλη, με διάρκεια θητείας τεσσάρων ετών, τα μέλη του οποίου εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. (άρθρο 19 του Καταστατικού).

Η παρ. 4 του άρθρου 12 του Συντάγματος καθιερώνει ατομικό δικαίωμα αυτοδιοίκησης, εντός του πλαισίου του νόμου και του καταστατικού τους, των αγροτικών συνεταιρισμών, υπό την εποπτεία του Κράτους. Η κρατική εποπτεία, όπως προαναφέρθηκε (I.B), δεν πρέπει να ασκείται κατά τρόπο που να οδηγεί σε διοικητικές παρεμβάσεις στον τρόπο λειτουργίας και δράσης του συνεταιρισμού. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η ρυθμιστική παρέμβαση του νομοθέτη δεν πρέπει να θίγει «υπερμέτρως την αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών και τη συνταγματική αρχή της

συμβατικής ελευθερίας που τους διέπει (άρθρ. 5 παρ. 1 του Συντ.)» (ΣτΕ 2029/1992, όπ. π., σελ. 782), θα πρέπει δε να γίνεται για σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, επαρκώς καθορισμένους και εξειδικευμένους, να είναι αναγκαία και πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται και να μην προσβάλλει τον πυρήνα του κατοχυρωμένου δικαιώματος (βλ. Ν. Αλιβιζάτο, όπ. π., σελ. 301).

Υπό το φώς των ανωτέρω, θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμο να προκύπτει ευκρινέστερα η αιτιολογία της επιχειρούμενης επέμβασης στον τρόπο συγκρότησης της ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ. και ανάδειξης των οργάνων της.

4. Επί του άρθρου 8

Με το υπό ψήφιση άρθρο αντικαθίσταται το άρθρο 1 του ν. 2732/1999. Μεταξύ άλλων, προβλέπεται η σύσταση Διεπαγγελματικών Οργανώσεων με τη μορφή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Παρατηρείται, κατ' αρχάς, ότι η παρ. 1 αναφέρει ότι οι Δ.Ο. συνιστώνται συμφώνως προς τις διατάξεις του ΑΚ, χωρίς να καθορίζει εάν θα έχουν την μορφή σωματείων (άρθρο 78 επ.) ή αστικής εταιρείας (άρθρο 741 επ.). Είναι, επομένως, κατ' αρχήν, δυνατόν να ιδρυθούν και υπό τις δύο αυτές μορφές, επισημαίνεται, όμως, ότι εταιρεία μπορεί να συσταθεί και από λιγότερα από 20 νομικά πρόσωπα.

Περαιτέρω, κατά την παρ. 2, οι Δ.Ο. αποσκοπούν, μεταξύ άλλων, «(β) Στον καθορισμό ειδικών θεμάτων και την προώθηση σύναψης συμφωνιών μεταξύ των μελών τους για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα ή για ορισμένη γεωγραφική περιοχή ή για την αντιμετώπιση συγκυριακών αναγκών, ιδίως με την κατάρτιση διεπαγγελματικών συμφωνιών ή κανόνων δράσης ή δεοντολογίας ή την εφαρμογή εναρμονισμένων πρακτικών εφόσον αυτές δεν αντιβαίνουν στην εθνική ή κοινοτική νομοθεσία». Επισημαίνεται, σχετικώς, ότι ως προς την παραγωγή, επεξεργασία και εμπορία γεωργικών προϊόντων, η ευρωπαϊκή νομοθεσία επιδεικνύει ελαστικότητα ως προς την εφαρμογή των διατάξεων περί ελεύθερου ανταγωνισμού. Έτσι, ο Κανονισμός 1184/2006 του Συμβουλίου της 24.7.2006 περί εφαρμογής ορισμένων κανόνων ανταγωνισμού στην παραγωγή και την εμπορία γεωργικών προϊόντων (ΕΕ L 214 της 4.8.2006, σελ. 7) ορίζει ότι το άρθρο 101 παράγραφος 1 της ΣυνθΛΕΕ (πρώην άρθρο 81 παρ. 1 της ΣΕΚ) δεν εφαρμόζεται ιδίως «σε συμφωνίες, αποφάσεις και πρακτικές παραγωγών, ενώσεων παραγωγών ή ενώσεων των ενώσεων αυτών που είναι υπήκοοι ενός μόνο κράτους μέλους, κατά το μέτρο που, χωρίς να συνεπάγονται την υποχρέωση εφαρμογής καθορισμένης τιμής, αφορούν την παραγωγή ή την πώληση γεωργικών προϊόντων ή τη χρήση κοινών εγκαταστάσεων αποθήκευσης, επεξεργασίας ή μεταποίησης γεωργικών προϊόντων, εκτός αν η Επιτροπή διαπιστώνει ότι κατ' αυτόν τον τρόπο αποκλείεται ο ανταγωνισμός ή ότι διακυβεύονται οι στόχοι του άρθρου 33 της συνθήκης».

Τέλος, με την παρ. 5 παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση στον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων να καθορίζει με αποφάσεις του όσα προβλέπονται στις περιπτώσεις (α), (β), και (γ) της ίδιας παραγράφου. Πρόκειται, στη συγκεκριμένη περίπτωση, για νομοθετική εξουσιοδότηση σε διοικητικό όργανο άλλο πλην του Προέδρου της Δημοκρατίας, η οποία, κατά το άρθρο 43 παρ. 2 εδ. β' του Συντάγματος, πρέπει να αφορά ειδικότερα θέματα ή θέματα τοπικού ενδιαφέροντος ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό. Συμφώνως προς τη διάταξη αυτή, όπως ερμηνεύεται από το Συμβούλιο της Επικρατείας, ως ειδικότερα θέματα νοούνται εκείνα τα οποία αποτελούν, κατά το περιεχόμενό τους και σε σχέση προς την ουσιαστική ρύθμιση που περιέχεται στον νόμο, μερικότερη περίπτωση ορισμένου θέματος που αποτελεί το αντικείμενο της εν λόγω νομοθετικής ρύθμισης. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει, στην εξουσιοδοτική ή σε άλλη σχετική κατ' αντικείμενο διάταξη, να διαγράφονται τα όρια της εξουσιοδότησης, έστω και σε γενικές γραμμές, ώστε να είναι θεμιτή η εξειδίκευσή τους από την κατ' εξουσιοδότηση εκδοθησόμενη κανονιστική πράξη της διοίκησης (βλ. ΣτΕ [ΟΛ] 3220/2010, ΕΔΔΔΔ 2011, σελ. 94). Συναφώς, τίθεται το ζήτημα ως προς το εάν η εξουσιοδότηση που παρέχει η σχετική διάταξη ανταποκρίνεται στα κριτήρια του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος, δηλαδή ως προς το κατά πόσον είναι επαρκώς ειδική και ορισμένη, και εάν οι προτεινόμενες ρυθμίσεις αφορούν απλώς ειδικότερα θέματα ή έχουν λεπτομερειακό χαρακτήρα (βλ. και Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του Νοχ

«Διεπαγγελματικές Οργανώσεις και ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Γεωργίας» της 22.6.1999).

5. Επί του άρθρου 15

Συμφώνως προς την αιτιολογική έκθεση, με τις διατάξεις του υπό εξέταση άρθρου «θεσπίζονται υπέρ των ΣΑΟ φορολογικά κίνητρα - απαλλαγές που λειτουργούν ως έμμεση, φορολογικού χαρακτήρα, ενίσχυση αυτών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, με τις σχετικές ρυθμίσεις οι συλλογικές αγροτικές οργανώσεις καθίστανται αποδέκτες σημαντικών δημοσιονομικών ελαφρύνσεων, ώστε να διευκολύνεται η δραστηριότητα και το επιτελούμενο από αυτές έργο». Επισημαίνεται, κατ' αρχάς, ότι οι προτεινόμενες ρυθμίσεις, οι οποίες επαναλαμβάνουν, κατ' ουσίαν, τις διατάξεις του άρθρου 35 του ν. 2810/2000, μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστούν κρατικές ενισχύσεις, για τις οποίες υπάρχει υποχρέωση γνωστοποίησης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συμφώνως προς το άρθρο 108 παρ. 3 της ΣυνθΛΕΕ (πρώην άρθρο 88 ΣΕΚ) και τον Κανονισμό (ΕΚ) 659/1999, πριν από την εφαρμογή τους [βλ. συναφώς τα σημεία 9 και 13 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής ως προς την εφαρμογή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις στα μέτρα που σχετίζονται με την άμεση φορολογία των επιχειρήσεων (ΕΕ C 384 της 10.12.1998, σελ. 3-9) και την Έκθεση για την υλοποίηση της Ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις στα μέτρα που σχετίζονται με την άμεση φορολογία των επιχειρήσεων, η οποία υιοθετήθηκε από την Επιτροπή στις 9.2.2004, C (2004) 434].

Περαιτέρω, στην παρ. 6 ορίζεται ότι απαλλάσσεται από τον φόρο μεταβίβασης ακινήτων η αξία του ακινήτου που μεταβιβάζεται στα μέλη των Α.Σ. «κατά το ποσοστό που υποβλήθηκε αυτή σε φόρο μεταβίβασης» κατά την αγορά από τον συνεταιρισμό του ακινήτου που μεταβιβάζεται. Από τη διατύπωση της ανωτέρω διάταξης συνάγεται η επιβολή φόρου μεταβίβασης τόσο σε περιπτώσεις ακινήτων για τα οποία δεν καταβλήθηκε φόρος μεταβίβασης κατά την απόκτησή τους από τον συνεταιρισμό, όσο και, σε περιπτώσεις ακινήτων για τα οποία καταβλήθηκε μεν φόρος μεταβίβασης κατά την απόκτησή τους, επί αξίας (κόστους κτήσης), όμως, μικρότερης από την αξία του ακινήτου κατά τον χρόνο μεταβίβασης σε μέλη των Α.Σ., οπότε ο φόρος μεταβίβασης επιβάλλεται επί της διαφοράς.

Κατά την παρ. 7, «ειδικά για απαλλαγές από το Φ.Π.Α. έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του ν. 1642/1986». Επισημαίνεται ότι, μετά την κωδικοποίηση των διατάξεων που διέπουν τον φόρο προστιθέμενης αξίας στον Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας που κυρώθηκε με τον ν. 2859/2000, θα πρέπει να γίνεται αναφορά στις διατάξεις του ανωτέρω Κώδικα και όχι στον ν. 1642/1986.

Στην παρ. 11 ορίζεται ότι, «τα πλεονάσματα της διαχειριστικής χρήσης των ΑΣ και ΑΕΣ που εγγράφονται στο Μητρώο και συστήνονται κατά πλειοψηφία από ΑΣ, τα οποία διανέμονται στα μέλη, υπόκεινται μόνο σε φορολογία εισοδήματος των μελών τους ανεξάρτητα από την καταβολή τους ή την εξατομικευμένη διατήρησή τους ως κατάθεση στη συνεταιριστική οργάνωση». Επισημαίνεται συναφώς η περίπτωση θ' της παραγράφου 1 του άρθρου 103 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (που κυρώθηκε με τον ν. 2238/1994), συμφώνως προς την οποία, «τα εισοδήματα που αποκτούν οι συνεταιρισμοί πρώτου, δεύτερου και τρίτου βαθμού που χαρακτηρίζονται από το νόμο ως αγροτικοί από δραστηριότητες που εμπίπτουν στους σκοπούς που καθορίζονται από τις διατάξεις του καταστατικού τους» απαλλάσσονται από τον φόρο εισοδήματος, πλην συγκεκριμένων κατηγοριών εισοδημάτων που αναφέρονται στην ανωτέρω περίπτωση θ' (υποπερ. αα' - δδ') και τα οποία υπάγονται στον ανωτέρω φόρο. Παρατηρείται, εν προκειμένω, ότι η προαναφερθείσα διάταξη έχει το ίδιο πεδίο εφαρμογής με την προτεινόμενη, συναρτά όμως τη φορολογική απαλλαγή όχι από τη διανομή του πλεονάσματος, αλλά από το είδος των εισοδημάτων από τα οποία προκύπτει το πλεόνασμα.

Τέλος, στην παρ. 12 ορίζεται ότι «διατάξεις που θεσπίζουν κίνητρα ή απαλλαγές οικονομικής, φορολογικής ή άλλης φύσεως για τη μετατροπή εταιριών περιορισμένης ευθύνης σε ανώνυμες εταιρίες ή τη μετατροπή άλλου νομικού τύπου εμπορικών εταιριών σε εταιρίες περιορισμένης ευθύνης, ισχύουν με τις ίδιες προϋποθέσεις και για τη μετατροπή ΑΣ σε ΑΕΣ, εφόσον η πλειοψηφία των μετοχών ή εταιρικών τους μεριδίων, αντίστοιχα, εξακολουθεί να ανήκει

στους ΑΣ. Τα πιο πάνω κίνητρα και απαλλαγές ισχύουν και στις περιπτώσεις εισφοράς ενός ή περισσότερων κλάδων ή τμημάτων από Ενεργή ΣΑΟ σε ΑΕΣ». Δεδομένου ότι, συμφώνως προς το άρθρο 6 παρ. 1 του Νσχ, οι Α.Ε.Σ. έχουν αποκλειστικώς τη νομική μορφή της ανώνυμης εταιρείας, θα ήταν, ίσως, σκόπιμο να απαλειφθεί η μνεία σε διατάξεις τόσο περί μετατροπής εμπορικών εταιρειών σε εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, όσο και περί «εταιρικών μεριδίων» των Α.Ε.Σ.. Περαιτέρω, από το ανωτέρω άρθρο 6, συμφώνως προς το οποίο οι Α.Ε.Σ. «συγκροτούνται» από Α.Σ., Ο.Π. ή και από άλλες Α.Ε.Σ., συνάγεται ότι οι Α.Σ. διατηρούν τη νομική τους αυτοτέλεια σε σχέση με τις Α.Ε.Σ.. Επομένως, η πρόβλεψη περί «μετατροπής ΑΣ σε ΑΕΣ», ενδεχομένως στερείται αντικειμένου, δεδομένου ότι, εάν ο Α.Σ. μετατραπεί σε Α.Ε.Σ., θα παύσει να υφίσταται ως νομικό πρόσωπο. Ως προς τη μη εφαρμογή της προβλεπόμενης «στην παράγραφο 4 του άρθρου 9 του ν. 2992/2002 (Α' 54) μείωση του συντελεστή φορολογίας εισοδήματος στις ΣΑΟ», επισημαίνεται ότι η ρύθμιση αυτή παρέλκει, διότι οι διατάξεις του άρθρου 9 παρ. 4 του ν. 2992/2002 είχαν περιορισμένη χρονική ισχύ και κατελάμβαναν μετασχηματισμούς οι οποίοι ολοκληρώθηκαν μέχρι την 31.12.2004.

6. Επί του άρθρου 16 παρ. 14

Διά της παρ. 14 του άρθρου 16 τροποποιείται το άρθρο 34 του ν. 2810/2000. Στην παρ. 5 του τροποποιηθέντος άρθρου 34 του ν. 2810/2000 ορίζεται ότι «με τις ποινές της προηγούμενης παραγράφου τιμωρούνται τα μέλη του, οι εκκαθαριστές και οι υπάλληλοι των συνεταιριστικών οργανώσεων της παραγράφου 1, στους οποίους μεταβίβασε το ΔΣ την άσκηση ορισμένων αρμοδιοτήτων του, για παράβαση των διατάξεων του νόμου ή του καταστατικού ή για ενέργειες που αντίκεινται στις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης ή για μη εκτέλεση σύμφωνα με το νόμο και το καταστατικό των καθηκόντων τους, καθώς και για παράλειψη σύνταξης του ισολογισμού». Θα ήταν, κατ' αρχάς, ορθότερο νομοτεχνικώς, μετά τη φράση «τα μέλη του», να προστεθεί η φράση «του διοικητικού συμβουλίου». Περαιτέρω, θα ήταν σύμφωνο προς την αρχή της νομιμότητας του εγκλήματος και της ποινής η αξιόποινη συμπεριφορά να περιγράφεται τουλάχιστον με παραπομπή σε συγκεκριμένες διατάξεις του νόμου.

7. Επί του άρθρου 19 παρ. 2, 3 και 8

Με τις προτεινόμενες διατάξεις ρυθμίζονται τα της μετατροπής και συγχώνευσης, μέχρι την 30.6.2012, των υφιστάμενων, κατά τη δημοσίευση του Νσχ, Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών του ν. 2810/2000, είτε σε Α.Σ. είτε σε Α.Ε.Σ., με αποφάσεις των Γενικών τους Συνελεύσεων, ορίζεται δε ότι «οι ΕΑΣ, οι οποίες δεν έλαβαν απόφαση για μετατροπή, διαγράφονται από το μητρώο και ακολουθείται η διαδικασία της αναγκαστικής εκκαθάρισης (...)».

Περαιτέρω, προβλέπεται ότι οι Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (στο εξής, Κ.Α.Σ.Ο.) και οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (στο εξής, ΚΕ.Σ.Ε.), οι οποίες έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν με βάση τον ν. 2810/2000, μπορούν να μετατραπούν σε Α.Ε.Σ. ή κλαδικούς Α.Σ., άλλως δεν αναγνωρίζονται και δεν καταχωρούνται στο Μητρώο.

Παρατηρείται, κατ' αρχάς, ότι η διαδικασία μετατροπής ή συγχώνευσης των υφιστάμενων συνεταιριστικών οργανώσεων στις νέου τύπου Συλλογικές Αγροτικές Οργανώσεις θα μπορούσε, ενδεχομένως, να μην θεωρηθεί απλώς επιτρεπτή, κατά το Σύνταγμα, προσαρμογή των ειδικότερων διατάξεων των καταστατικών τους στο νέο νομοθετικό πλαίσιο (πρβλ. ΣτΕ 2029/1992, όπ. π., σελ. 782), αλλά σύσταση αναγκαστικών συνεταιρισμών, η οποία, συμφώνως προς την παρ. 5 του άρθρου 12 του Συντάγματος, επιτρέπεται μόνον υπό όρους. Πράγματι, μολονότι η μετατροπή ή η συγχώνευση των υφιστάμενων οργανώσεων, ιδίως των Ε.Α.Σ., γίνεται, κατά την παρ. 2, με απόφαση των οικείων Γενικών Συνελεύσεων που λαμβάνεται με απλή πλειοψηφία των παρόντων μελών, δεν πρόκειται για μετατροπή ή συγχώνευση που αποφασίζεται ελευθέρως, αφού η επιλογή της μη μετατροπής ή συγχώνευσης συνεπάγεται, κατά την παρ. 3α, τη διαγραφή της συγκεκριμένης οργάνωσης από το Μητρώο και την αναγκαστική εκκαθάρισή της. Αντιστοίχως, η μη μετατροπή των Κ.Α.Σ.Ο. και ΚΕ.Σ.Ε. σε Α.Ε.Σ. ή κλαδικούς Α.Σ. ισοδυναμεί με τη μη αναγνώριση και καταχώρισή τους στο Μητρώο και, κατ' αποτέλεσμα, με τον αποκλεισμό των συγκεκριμένων οργανώσεων από τις παροχές και τα κίνητρα που προβλέπει το Νσχ (βλ. άρθρο 12). Σε αυτήν την

περίπτωση, όπως ελέχθη ανωτέρω (βλ. I.B), η παρ. 5 του άρθρου 12 Συντάγματος επιτρέπει την, κατ' εξαίρεση, σύσταση με νόμο αναγκαστικών συνεταιρισμών που αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημόσιου ενδιαφέροντος ή στην κοινή εκμετάλλευση γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής, υπό τον όρο ότι εξασφαλίζεται η ίση μεταχείριση αυτών που συμμετέχουν. Έτσι, έχει κριθεί σχετικώς (ΣτΕ 3580-3581/2010) ότι, «μόνον η ύπαρξη αναγκαστικών συνεταιρισμών που πληρούν τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις είναι σύμφωνη προς την συνταγματική αυτή διάταξη. (...) Εξυπακούεται, πάντως, εν όψει της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας, ότι η σύσταση και διατήρηση των συνεταιρισμών αυτών επιβάλλεται να είναι όντως κατάλληλο, πρόσφορο και αναγκαίο μέσο για την επίτευξη των σκοπών που προβλέπονται στη συνταγματική αυτή διάταξη».

Παρατηρείται, εντούτοις, ότι οι προτεινόμενες ρυθμίσεις καταλαμβάνουν όλες ανεξαιρέτως τις συνεταιριστικές οργανώσεις των σκοπούμενων κατηγοριών, χωρίς να μπορεί να διαπιστωθεί, εν προκειμένω, ούτε εάν συντρέχουν, ανά περίπτωση, οι ουσιαστικές προϋποθέσεις της παρ. 5 του άρθρου 12 του Συντάγματος -αν συντρέχει, δηλαδή, λόγος «κοινής ωφέλειας» ή «δημόσιου ενδιαφέροντος», ή «κοινής εκμετάλλευσης γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής»- ούτε εάν η σύσταση των νέων αυτών συνεταιρισμών είναι όντως κατάλληλο, πρόσφορο και αναγκαίο μέσο για την επίτευξη των σκοπών που προβλέπονται στη συνταγματική διάταξη.

8. Επί του άρθρου 19 παρ. 10

Με την παρ. 10 του άρθρου 19 του υπό ψήφιση Νσχ ορίζεται ότι τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων των Α.Σ., Ε.Α.Σ., ΚΕ.ΣΕ., Κ.Α.Σ.Ο. και Συνεταιριστικών Εταιρειών που θα μετατραπούν ή θα συγχωνευθούν κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού, απαλλάσσονται από κάθε σχετική ποινική ευθύνη, η οποία μπορεί να τους καταλογιστεί αντικειμενικώς και ως αποτέλεσμα αποκλειστικώς και μόνο της θητείας τους ως μελών των διοικητικών συμβουλίων των Α.Σ., Ε.Α.Σ., ΚΕ.ΣΕ., Κ.Α.Σ.Ο. και Συνεταιριστικών Εταιρειών που μετατρέπονται συμφώνως προς τις διατάξεις του παρόντος νόμου, εφόσον ο σχετικός εις βάρος τους καταλογισμός δεν οφείλεται σε δόλια συμπεριφορά κατά την εκτέλεση των σχετικών καθηκόντων τους και δεν έχουν καταδικαστεί αμετακλήτως έως την ισχύ του νόμου. Παρατηρείται, κατ' αρχάς, ότι η ποινική ευθύνη των μελών των διοικητικών συμβουλίων Α.Σ.Ο. και Σ.Ε. δεν είναι αντικειμενική, αλλά προϋποθέτει δόλο ή αμέλεια. Εν συνεχεία, επισημαίνεται ότι η προτεινόμενη διάταξη εξαλείφει το αξιόποιο άλλων — εκτός των παραβάσεων του ισχύοντος άρθρου 34 του ν. 2810/2000 που τιμωρούνται όταν τελούνται με δόλο — εξ αμελείας ήδη τελεσθεισών αξιόποινων πράξεων. Εξ αυτού του λόγου, μπορεί, ενδεχομένως, να διατυπωθεί προβληματισμός εάν συνιστά αμνηστία, η οποία όμως παρέχεται μόνο υπό τους όρους των παρ. 3 και 4 του άρθρου 47 του Συντάγματος.

Αθήνα, 5.9.2011

Οι εισηγητές

Αθανασία Διονυσοπούλου Επιστημονική Συνεργάτις

Δημήτριος Κανελλόπουλος Προϊστάμενος του Τμήματος Διεθνών και Αμυντικών Μελετών
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης

Ο Προϊστάμενος του Β' Τμήματος Νομοτεχνικής _____ _917 Επεξεργασίας **Στέφανος Κουτσομπίνας**

Επ. Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θράκης

Ο προϊστάμενος της Α' Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών **Αντώνης Παντελής** Καθηγητής της
Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Το Μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου **Χρίστος Μυλωνόπουλος** Καθηγητής της Νομικής
Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου **Κώστας Μαυριάς** Καθηγητής της Νομικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΡΑΚΤΙΚΟ-ΠΟΡΙΣΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

I. Με την **429/87173/17-8-2012** απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κ. Αθαν. Τσαυτάρη, συνεστήθη Ομάδα Εργασίας με αντικείμενο την μελέτη των διατάξεων του ν. 4015/2011, σε συνδυασμό με τις ισχύουσες διατάξεις, των τροποποιουμένων από αυτόν νόμων, που δημιουργούν νομικά ζητήματα και δυσχέρειες στην υλοποίησή του, και τη διατύπωση προτάσεων, για την τροποποίηση και συμπλήρωσή του.

Στις συνεδριάσεις της Ομάδας Εργασίας (Ο.Ε), η οποία λειτούργησε υπό την Προεδρία του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Αγροτικού Συνεργατισμού και της Εποπτικής Αρχής Αγροτικών Συνεταιρισμών κ. Αντώνη Σωφρονά, παρέστησαν τα μέλη: κ. Ευστάθιος Σινίκης, πρώην Δ/ντής ΥΠΑΑΤ, ειδικός στα συνεταιριστικά θέματα, κα Ολυμπία Κλήμη-Καμινάρη, επίκουρος καθηγήτρια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, κα Ανδριανή-Άννα Μητροπούλου, δικηγόρος, νομικός σύμβουλος ΠΑΣΕΓΕΣ και κα Αγγελική Παπαδάκη, Υπάλληλος του κλάδου ΠΕ9 Διοικητικού, με βαθμό Δ', της Διεύθυνσης Νομοπαρασκευαστικού Έργου και Νομικών Υποθέσεων του ΥΠΑΑΤ. Χρέη Γραμματέως εξετέλεσε η κα Ειρήνη Γεωργούλα αναπληρούμενη από την κα Σίλβια Δανοπούλου.

Τις συνεδριάσεις της Ο.Ε παρακολούθησαν οι Σύμβουλοι του Υπουργού ΥΠΑΑΤ κ. Α. Τσαυτάρη, κα Πόπη Παπαθανασίου και κ. Άγγελος Πεπόνης, Δικηγόρος. Παρακολούθησαν συνεδριάσεις της Ο.Ε οι σύμβουλοι του Αναπληρωτή Υπουργού κ. Μ. Χαρακόπουλου, κ. Κ. Αναγνώστου και κ. Κ. Χατζηκωνσταντίνου.

Κατά την εναρκτήρια συνεδρίαση της **Ο.Ε** εκλήθησαν, κατόπιν αιτήματός τους, και παρέστησαν οι υπάλληλοι των αρμόδιων Διευθύνσεων του ΥΠΑΑΤ κα Άννα Φουλίδη από τη Δ/ση Δενδροκηπευτικής, κα Ιωάννα Παππά από τη Δ/ση Ζωικής Παραγωγής και η κα Αργυρώ Ρουμπάκου, από τη Δ/ση Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας.

Η **Ο.Ε** έκρινε αναγκαία την παρουσία τους, προκειμένου να πληροφορηθεί τα προβλήματα, τα οποία προέκυψαν κατά την εφαρμογή των διατάξεων του ν.4015/2011 στις ρυθμίσεις αυτού, οι οποίες αφορούν στις Ομάδες Παραγωγών και στους Αγροτουριστικούς, Αγροβιοτεχνικούς και Οικοτεχνικούς συνεταιρισμούς (Γυναικείοι Συνεταιρισμοί, κατά την διατύπωση του νόμου).

Επίσης κατά την πρώτη συνεδρίαση της Ο.Ε παρέστη κατόπιν αιτήματός του ο κ. Βασίλειος Γκίκας, πρώην σύμβουλος του Υπουργού ΥΠΑΑΤ κ Κ. Σκανδαλίδη, ο οποίος εξέφρασε τις απόψεις του επί θεμάτων που έθεσαν τα μέλη της Ο.Ε και οι παραστάτες Υπηρεσιακοί Παράγοντες.

II. Τα μέλη της Ομάδας Εργασίας αφού έλαβαν υπόψη τους :

1. Τις διατάξεις των άρθρων 12 παρ. 4 και 17 του Συντάγματος, σύμφωνα με τις οποίες :

« Οι γεωργικοί και αστικοί συνεταιρισμοί κάθε είδους αυτοδιοικούνται σύμφωνα με τους όρους του νόμου και του καταστατικού τους και προστατεύονται και εποπτεύονται από το Κράτος, που είναι υποχρεωμένο να μεριμνά για την ανάπτυξή τους. (άρθρο 12 παρ. 4)», και

« Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος».

2. Τις Διεθνείς Συνεταιριστικές Αρχές: «1η) εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή, 2η) δημοκρατική διοίκηση εκ μέρους των μελών, 3η) οικονομική συμμετοχή των μελών, 4η) αυτονομία και ανεξαρτησία, 5η) εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση, 6η) συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών και 7η) ενδιαφέρον για την κοινότητα.

Τις Συνεταιριστικές Αξίες (αυτοβοήθεια, αυτοευθύνη, δημοκρατία, ισότητα, ισοτιμία, αλληλεγγύη),

Το ηθικό υπόβαθρο των **Αξιών** (εντιμότητα, διαφάνεια, κοινωνική υπευθυνότητα, φροντίδα για τους άλλους).

Όλα τα ανωτέρω αποτελούν και **εθνικό δίκαιο**, όπως αναφέρεται ρητά στο άρθρο 33 παρ.2β) του ν. 2810/2000 «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις», σύμφωνα με το οποίο «... **Η ΠΑΣΕΓΕΣ επιμελείται, για την τήρηση των συνεταιριστικών αρχών ...**», αλλά και στην εισηγητική έκθεση του ίδιου νόμου, όπου ρητά αναφέρονται, με ανάπτυξη της εννοίας αυτών, οι συνεταιριστικές αρχές και αξίες. Αντίγραφο της εισηγητικής εκθέσεως προσαρτάται στο παρόν πρακτικό.

3. Τις Κατευθυντήριες Γραμμές για τους συνεταιρισμούς από τον ΟΗΕ (έτους 2009), σε περίληψη .

4. Την Σύσταση 193/2002 του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ILO),

5. Την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (έτους 2004), σχετικά με την προώθηση των συνεταιριστικών εταιριών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η **Ο.Ε** από τα ανωτέρω διαπιστώνει την συμφωνία όλων των κρατών στα οποία συμπεριλαμβάνεται και η χώρα μας, **να εφαρμόζουν τις συνεταιριστικές αρχές και αξίες στην εθνική συνεταιριστική τους νομοθεσία .**

6. Το προτεινόμενο Σχέδιο Νόμου του **Υπουργείου Οικονομικών** για τις Συνεργατικές Εταιρίες Έντασης Εργασίας, στην εισηγητική έκθεση του οποίου αναφέρεται :

«Ο εκσυγχρονισμός του Νόμου 1667/86 «Αστικοί Συνεταιρισμοί και άλλες Διατάξεις», παρουσιάζεται σε μια στιγμή όπου η Διεθνής Κοινότητα στην 65η Ολομέλεια των Ηνωμένων Εθνών ανακήρυξε το έτος 2012 ως Διεθνές Έτος Συνεταιρισμών υπό το σύνθημα «**Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις χτίζουν ένα καλύτερο κόσμο**».

Με την Έκθεση «Η Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περιόδους Κρίσης» του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (I.L.O.), η οποία στην συνέχεια θα υποβληθεί στον Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. κ. Ban Ki-moon κατά το έτος 2009, αναδείχθηκε πως το συνεταιριστικό μοντέλο διαχρονικά τα τελευταία 150 χρόνια, αναχαίτισε κοινωνικοοικονομικές κρίσεις και συμβάλλει και στην αναχαίτιση της σημερινής, διαχέοντας τα ευεργετικά αποτελέσματα εκτός από τα μέλη του και σε ολόκληρη την κοινωνία.

Οι 300 μεγαλύτερες συνεταιριστικές επιχειρήσεις στον κόσμο, κατά το έτος 2009 παρά την ύφεση παρουσίασαν αύξηση στην ανάπτυξη τους κατά 14%, αντιπροσωπεύοντας σε όλους τους τομείς της οικονομίας ένα κύκλο εργασιών 1,1 τρις δολαρίων ίσο με αυτό της 10ης οικονομίας στον κόσμο, της Ισπανίας. Τα νεότερα στοιχεία για το έτος 2011 αναφέρουν, παρά την ύφεση, αύξηση του κύκλου εργασιών στα 1,6 τρις δολάρια. Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις των 800.000.000 μελών, παρέχουν πάνω από 100.000.000 θέσεις εργασίας, 20% περισσότερες από αυτές που προσφέρουν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Από την έρευνα που διεξήχθη για την κατάρτιση της παρούσας πρότασης νόμου, διαφαίνεται ότι οι επιτυχίες των συνεταιρισμών οφείλονται στην εφαρμογή των Διεθνών Συνεταιριστικών Αρχών στις οποίες βασίζεται η νομοθεσία των χωρών τους.

Βεβαίως και σε αυτό το σχέδιο νόμου στην εισηγητική του έκθεση αναφέρονται οι συνεταιριστικές αρχές, η δυνατότητα σύστασης **ενώσεων**: «Οι πρωτοβάθμιες Συνεργατικές Εταιρείες πρέπει να απαρτίζονται, τουλάχιστον, από τρία μέλη, του τύπου της συγκροτούμενης Συνεργατικής Επιχείρησης. Οι δευτεροβάθμιες ή ανώτερου βαθμού Συνεργατικές Εταιρείες πρέπει να έχουν ως ιδρυτικά μέλη τους, κατ' ελάχιστον δύο Συνεργατικές Εταιρείες» (άρθρο 19 του Σ/Ν του Υπουργείου Οικονομικών).

Επίσης αναφέρει ότι το **μητρώο** έχει ενημερωτικό χαρακτήρα, και όχι βεβαίως τον χαρακτήρα του «Τειρεσία», που έχει το μητρώο στον ν. 4015. Το ύψος του συνεταιριστικού κεφαλαίου προσδιορίζεται στα **300** ευρώ.

7. Το γεγονός ότι η **εκπαίδευση** αποτελεί διεθνή παράδοση για τους Συνεταιρισμούς και συντελεί στη δημιουργία ικανών ηγεσιών των συνεταιρισμών, βοηθά δε τα μέλη να ελέγχουν τις ηγεσίες τους, ώστε να εξασφαλίζεται η διαφάνεια, συγχρόνως όμως παρέχει στα μέλη των οργανώσεων την απαραίτητη τεχνογνωσία, για την επίτευξη των σκοπών τους. (Η 5^η συνεταιριστική αρχή αναφέρει ότι: «Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και πρακτική εξάσκηση στα μέλη τους, στα αιρετά μέλη της διοίκησης, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών τους. Παρέχουν πληροφόρηση στο κοινό – ιδιαίτερα στους νέους και στους διαμορφωτές της κοινής γνώμης- σχετικά με τη φύση και τα οφέλη της συνεργασίας»).

8. Την άμεση ανάγκη να δοθεί **ιδιαίτερη βαρύτητα** στα θέματα εποπτείας εκ μέρους της Διοίκησης δια της Εποπτικής Αρχής, με αυστηρή τήρηση των όρων νομιμότητας στη λειτουργία όλων των Συνεταιριστικών Οργανώσεων. Στο σημείο αυτό ο κ. Πρόεδρος της Ο.Ε. εξέφρασε την ικανοποίησή του, για την πολιτική ηγεσία, η οποία, έστρεψε στην ικανοποίηση του αιτήματος της Υπηρεσίας Εποπτικής Αρχής, για πληρέστερη στελέχωση της Υπηρεσίας, με έμπειρα και ικανά στελέχη, ώστε να διεξαχθεί με πληρότητα το εξαιρετικά σημαντικό έργο της καταγραφής, ενημέρωσης και εκκαθάρισης των συνεταιρισμών δια του Μητρώου.

9. Τις επισημάνσεις των υπηρεσιακών παραγόντων και ειδικότερα :

«Οι υπηρεσιακοί παράγοντες τόνισαν ότι, κατά την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου, παρουσιάστηκε πλήθος προβλημάτων, με αποτέλεσμα την αδυναμία εφαρμογής των Εθνικών και Ενωσιακών διατάξεων, που διέπουν τον κατ' εξοχήν Ενωσιακό θεσμό των Ομάδων Παραγωγών. Το πρόβλημα συνίστατο στη σύγκρουση μεταξύ των διατάξεων της εθνικής και Ενωσιακής νομοθεσίας, στην αδυναμία υλοποίησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων λόγω προβλημάτων εκ της νομοθετικής μεταβολής, με επισήμανση του κινδύνου της αναζήτησης χορηγηθεισών ενισχύσεων για λόγους οφειλόμενους όχι σε πλημμέλειες των δικαιούχων, αλλά σε ατέλειες του ν. 4015/2011, όπως π.χ. η αύξηση του αριθμού των μελών των συνεταιρισμών, οι οποίοι έχουν προαναγνωριστεί ως Ομάδες Παραγωγών καθώς και ο περιορισμός της αναγνώρισης μίας Ομάδας Παραγωγών ανά περιφερειακή ενότητα. Οι διατάξεις συγκρούονται με τους Κανονισμούς, και κυρίως στον τομέα της κτηνοτροφίας. Με απλά λόγια δεν μπορούν να εφαρμοστούν οι Ενωσιακοί Κανονισμοί. Αυτό σημαίνει ένα ακόμη πρόβλημα για τη χώρα σε σχέση με την Ε.Ε., μια ακόμη ταλαιπωρία των πολιτών.

Στο θέμα των «Γυναικείων Συνεταιρισμών», παρατηρήθηκε ότι δημιουργήθηκε μία ανατροπή και σύγχυση από τις ρυθμίσεις των νέων διατάξεων, κυρίως στον αριθμό των μελών, όπου, ο απαιτούμενος από το νέο νόμο αριθμός μελών είκοσι(20) αντί επτά (7), που προέβλεπε ο ν. 2810/2000, είναι εξαιρετικά υψηλός. Επίσης οι μικροί αυτοί οικοτεχνικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι ενισχύουν την τοπική οικονομία, κυρίως σε περιόδους κρίσης, με προσφορά στον τουρισμό σε τουριστικές περιοχές, είναι αδύνατον να λειτουργήσουν στο πλαίσιο του νέου νόμου. Η αύξηση του αριθμού των μελών, η υποχρεωτική Προεδρία Δικαστικού Λειτουργού στις αρχαιρεσίες τους, τουλάχιστον κατόπιν δηλώσεως των ιδίων των μελών των συνεταιρισμών αυτών, θα τους οδηγήσουν στην διακοπή της λειτουργίας τους.

Στο σημείο αυτό η **Ο.Ε.** επισημαίνει ότι ο Συνεταιρισμός είναι προσπάθεια **συνεργασίας των αδυνάτων.**

Αυτά επισημάνθηκαν από τις υπηρεσίες, οι απόψεις των οποίων είχαν ήδη ταυτιστεί με αυτές της **Ο.Ε.**, όπως κατωτέρω αναλύεται.

III. Με βάση όλα τα προαναφερόμενα η **Ο.Ε. κ α τ έ λ η ξ ε** στις προτάσεις που ακολουθούν , αφού θεώρησε απαραίτητο να επισημάνει και τα παρακάτω:

1. Ο Συνεταιρισμός αποτελεί επιχείρηση, ανταγωνιστική στην αγορά, η οποία προσβλέπει στην οικονομική προαγωγή των μελών της, στην πολιτιστική τους ανάπτυξη, στην προσφορά τους στην Κοινότητα. Για όλους αυτούς τους λόγους ο συνεταιρισμός βρίσκεται στον αντίποδα των

εταιρειών του Εμπορικού Νόμου (ΑΕ, Ε.Π.Ε) .

Όμως ο ν. 4015/2011 **υποχρεώνει-αναγκάζει** τους συνεταιρισμούς να μετατραπούν σε ανώνυμες εταιρείες, άλλως τους απειλεί με διάλυση, χωρίς να εισάγει, έστω στοιχειώδεις περιορισμούς, στην Α.Ε., που να προσιδιάζουν στον συνεταιριστικό θεσμό, αλλά και χωρίς να αιτιολογεί την ανάγκη ή την σκοπιμότητα να αντικαταστήσουμε τον συνεταιρισμό με ανώνυμη εταιρεία δηλαδή να καταργήσουμε τους συνεταιρισμούς.

Για λόγους πληρότητας αναφέρουμε ότι, δεν ενδιαφέρει αν ο ν.4015 αναφέρει ότι υποχρεώνει τις ΕΑΣ να μετατραπούν είτε σε πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό είτε σε ανώνυμη εταιρεία, όταν υποχρεώνει τις τριτοβάθμιες οργανώσεις και τις κοινοπραξίες να μετατραπούν σε Α.Ε., αφού είναι αδύνατη η μετατροπή τους σε πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό.

Ακολουθως και, αφού έργο της **Ο.Ε.** είναι το θέμα της έρευνας των διατάξεων του νόμου 4015/2011, **σε σχέση με τροποποιούμενους από αυτόν νόμους** και συνεπώς, όσον αφορά στους συνεταιρισμούς, από το νόμο 2810/2000, θεώρησε απαραίτητο, να αναφερθεί στις ακόλουθες τρεις συνεταιριστικές αρχές με σύντομη ερμηνεία αυτών, ώστε να καταστεί σαφέστερη η πρότασή της, σχετικά με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις και βελτιώσεις.

Ειδικότερα: Η η 3^η **συνεταιριστική αρχή** αναφέρεται στην **Οικονομική συμμετοχή των μελών ως εξής:**

«Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού. Ένα μέρος τουλάχιστον από το κεφάλαιο αυτό αποτελεί συνήθως την κοινή περιουσία του συνεταιρισμοί. Τα μέλη, συνήθως, απολαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση ή καθόλου για το κεφάλαιο που καταθέτουν για να γίνουν μέλη. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα για οποιονδήποτε ή για όλους από τους ακόλουθους σκοπούς: α)Ανάπτυξη του συνεταιρισμού, ενδεχομένως με τη δημιουργία αποθεματικών, από τα οποία μέρος, τουλάχιστον, θα είναι αδιανέμητα, β)Απόδοση στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό και γ)Υποστήριξη άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη».

Η αρχή αυτή μας επισημαίνει μεταξύ άλλων πολλών, ότι στους συνεταιρισμούς και ειδικότερα στις συναλλαγές των μελών με την οργάνωσή τους, αντί της έννοιας του κέρδους χρησιμοποιείται η έννοια των πλεονασμάτων διαχείρισης. Η διαφορά των συνεταιρισμών από τις συμβατικές επιχειρήσεις είναι ότι παράγουν οφέλη για τα μέλη τους, που προέρχονται από την συνεργασία τους και όχι από την εκμετάλλευση κεφαλαίου. Τα οφέλη μπορεί να έχουν **ποιοτική ή ποσοτική** έκφραση .

Η 4η συνεταιριστική αρχή, της αυτονομίας και ανεξαρτησίας:

«Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αυτοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Εάν συνάπτουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, ή αντλούν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, είναι σε αυτό ελεύθεροι, ακολουθώντας κανόνες που διασφαλίζουν τη δημοκρατική διοίκηση από τα μέλη και διατηρούν τη συνεταιριστική αυτονομία.»

Επειδή η αρχή αυτή ουσιαστικά καταστρατηγείται από τον ν.4015/2011 η **Ο.Ε.** κρίνει ότι πρέπει να την αναλύσει λίγο περισσότερο, για να γίνει κατανοητή η αιτιολογημένη εμμονή της, στο θέμα της άρσης κάθε αναγκαστικής διάταξης.

Επειδή η αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών αποτελούσε **αυτονόητο κανόνα**, δεν είχε αποτελέσει αντικείμενο συνεταιριστικής αρχής πριν από το έτος 1995 (Το έτος 1995 στο Συνέδριο του Μάντσεστερ, έγινε η τελευταία τροποποίηση των συνεταιριστικών αρχών). Πολλές όμως εμπειρίες από συνεταιρισμούς διαφόρων χωρών, όπου η αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών, δεν έγιναν σεβαστές, (όπως εν προκειμένω στη χώρα μας το έτος 2011 με τον ν.4015), οδήγησαν στη ρητή αναφορά των αρχών στην αναγκαιότητα αυτονομίας και ανεξαρτησίας τους.

«Με εξαίρεση τις κεντρικά σχεδιαζόμενες οικονομίες, στις οποίες κάθε οικονομική δραστηριότητα κατευθύνεται και επηρεάζεται άμεσα από την κεντρική διοίκηση, οι συνεταιρισμοί, ως οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά και ανταγωνίζονται άλλες επιχειρήσεις στην επιδίωξή τους να υπηρετήσουν τα μέλη τους, δεν είναι νοητό να υπόκεινται σε περιορισμούς της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας τους. Διαφορετικά, από οικονομική σκοπιά **νοθεύεται ο ανταγωνισμός και από θεσμική σκοπιά καταργούνται βασικές συνεταιριστικές αξίες, όπως της αυτοβοήθειας, της αυτοευθύνης, της κοινωνικής υπευθυνότητας και, ακόμη, της δημοκρατίας.** Εν ολίγοις, απογυμνώνεται ο συνεταιριστικός θεσμός από θεμελιώδη γνωρίσματά του.

Περιορισμός της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών μπορεί να προέλθει είτε από αγαθές προθέσεις των κυβερνήσεων είτε από διαθέσεις χειραγώγησής τους για την εξυπηρέτηση άλλων σκοπών ή και από τον συνδυασμό τους. Η παροχή ειδικών προνομίων ή η ειδική μεταχείριση των συνεταιρισμών από την οποία προκαλούνται εξαρτήσεις, μπορεί να δίνουν την εντύπωση επίτευξης των στόχων των συνεταιρισμών, αλλά στην πραγματικότητα **εξουδετερώνουν την πρωτοβουλία, αποδυναμώνουν την αυτοπεποίθηση και περιορίζουν την αυτοευθύνη των μελών.** Τα επιτεύγματα, έστω και αν είναι σημαντικά, είναι τεχνητά και επίπλαστα και διατηρούνται όσο διαρκεί η ειδική μεταχείριση. Στις περιπτώσεις αυτές τα αποτελέσματα δεν προέρχονται από την αυτενέργεια των μελών, αλλά από τις διαμορφούμενες τεχνητές συνθήκες. Όταν, αντίθετα, τα μέλη διαμορφώνουν με τις επιλογές τους τα αποτελέσματα και απολαμβάνουν τα οφέλη ή υφίστανται τις ζημιές, διατηρούν αμείωτο το ενδιαφέρον τους για την επιχείρησή τους, **επιλέγουν με προσοχή την ηγεσία τους** και εξασφαλίζουν αυτόνομη πορεία, χωρίς το κίνδυνο αιφνιδίων μεταβολών εξαιτίας μεταβολής των ειδικών συνθηκών.

Προϋπόθεση απόκτησης και διατήρησης της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών **είναι η οικονομική τους αυτοδυναμία.**

Η απόκτηση οικονομικής αυτοδυναμίας συνεπάγεται απόκτηση ισχύος. Το στοιχείο της ισχύος είναι εκείνο το οποίο προκαλεί ή ισχυροποιεί τις αντιδράσεις των ανταγωνιστών και, επίσης, δεν εξυπηρετεί εκείνους τους φορείς εξουσίας, οι οποίοι θεωρούν ότι με τον τρόπο αυτό περιορίζεται η δική τους ισχύς και δυνατότητά τους να χειραγωγούν τους συνεταιρισμούς. Πολλές από τις περιοριστικές νομοθετικές διατάξεις για τους συνεταιρισμούς, αποσκοπούν ουσιαστικά στον περιορισμό της οικονομικής αυτοδυναμίας των συνεταιρισμών και κατ' επέκταση της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας τους. Από την πλευρά των συνεταιρισμών, επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι η απόκτηση και διατήρηση της αυτονομίας και ανεξαρτησίας απαιτούν αυξημένες ικανότητες και περισσότερη προσπάθεια, αφού οι συνεταιρισμοί **δεν θα απολαμβάνουν καθεστώς προστασίας** και θα είναι υποχρεωμένοι να στηρίζονται στις δικές τους δυνάμεις και στην ανταγωνιστική τους παρουσία. Ακριβώς, όμως, η ανταγωνιστική παρουσία τους μπορεί να εξασφαλίσει την επιβίωση τους στην αγορά.

Η αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών δεν συνεπάγεται αποστασιοποίησή τους από τους φορείς άσκησης εξουσίας. Μπορούν οι συνεταιρισμοί να συνεργάζονται με κάθε είδους κυβερνητικό ή μη κυβερνητικό φορέα, εφόσον η συνεργασία αυτή εξυπηρετεί τα μέλη τους, υπό τον όρο ότι η συνεργασία αυτή υπακούει σε συγκεκριμένους και προσυμφωνημένους όρους και δε δημιουργεί συνθήκες εξάρτησης του συνεταιρισμού. Για υπηρεσίες που προσφέρει ο συνεταιρισμός σε τρίτους πρέπει να προβλέπεται και η σχετική αποζημίωση.

Για την εξυπηρέτηση των αναγκών τους σε κεφάλαια οι συνεταιρισμοί είναι συχνά αναγκασμένοι να προσφεύγουν στην αποδοχή «συνδεδεμένων» μελών, δηλαδή χρηματοδοτών που αποκτούν την ιδιότητα του συνδεδεμένου μέλους, όχι επειδή χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των συνεταιρισμών, αλλά επειδή προσβλέπουν στην απόκτηση ωφελημάτων από την επιτυχημένη δραστηριότητα τους. Στις περιπτώσεις που τα «συνδεδεμένα» μέλη αποκτούν και δικαιώματα ψήφου, το συνολικό ποσοστό των ψήφων τους πρέπει να διατηρείται σε επίπεδο τέτοιο που να μην διακυβεύεται η αυτονομία και ανεξαρτησία του συνεταιρισμού .

Κορυφαίο στοιχείο της αυτονομίας και ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών **αποτελεί η πολιτική τους ανεξαρτησία.** Από τη φύση τους οι συνεταιρισμοί στεγάζουν άτομα τα οποία συνδέονται μεταξύ τους λόγω των κοινών στόχων τους και της ανεξαρτησίας από τις πολιτικές, θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις τους. Ενδεχόμενος προσεταιρισμός τους από πολιτική παράταξη

είναι επόμενο να διασπά την εσωτερική ενότητα και να δημιουργεί φυγόκεντρες τάσεις στα μέλη. Επακόλουθο της εσωτερικής διάσπασης είναι η δημιουργία ομαδοποιήσεων, οπότε η ενότητα, την οποία πρεσβεύει και διακηρύσσει ο συνεταιρισμός και στην οποία στηρίζει την εκ μέρους του απόκτηση δύναμης («εν τη ενώσει η ισχύς») καταλήγει σε αδυναμία. Η αναμενόμενη αυτή απόληξη αποτελεί και μέθοδο αποδυνάμωσης των συνεταιρισμών, την οποία μπορούν να επιτύχουν οι πολιτικές παρατάξεις (ή και μόνο μία από αυτές) με τη χρησιμοποίηση παροχών, οι οποίες εκ πρώτης όψεως είναι ελκυστικές για τα μέλη αλλά περιέχουν το μικρόβιο της διάσπασης.

Χαρακτηριστικό της σπουδαιότητας της αυτονομίας και ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών είναι το γεγονός ότι οι χώρες που παρουσιάζουν εξαιρετική ανάπτυξη των συνεταιρισμών (Γερμανία, Ολλανδία, Δανία, Σουηδία κλπ.) είναι εκείνες στις οποίες δεν υπήρξε **καμιά υποστήριξη ή ιδιαίτερη μεταχείριση εκ μέρους του κράτους**. Με τη μορφή γενικεύσεως και ως συμπέρασμα που προκύπτει από ποικιλία περιπτώσεων, η συνταγή για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών είναι η εξωτερική στήριξή τους μόνο κατά τα πρώτα στάδια της λειτουργίας τους και η φροντίδα στη συνέχεια να υπάρχει ευνοϊκό κλίμα για την ανάπτυξή τους, δηλαδή να μην υπάρχουν παράγοντες, οι οποίοι, σκοπίμως ή όχι, την παρεμποδίζουν. Ακόμη και για τις αναπτυσσόμενες χώρες, ο Η. Gerber, εμπειρογνώμονας της κυβέρνησης των Η.Π.Α. για τους συνεταιρισμούς, συνιστούσε: «Αρχικά η κυβέρνηση μπορεί να έχει το προβάδισμα, στη συνέχεια θα πρέπει να αποτελεί εταίρο και να καταλήγει σε ρόλο φίλου» (Abrahamsen, 1976, σελ. 415). Η μακρόχρονη κηδεμονία αποτελεί την καλύτερη συνταγή διατήρησης της υπανάπτυξης». **(Βλ. Καθηγητή κ. Κ Παπαγεωργίου, Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία Β΄ έκδοση, 2007,σελ. 60-62).**

Ο Καθηγητής κ. Ν. Σκανδάμης (πρώην Διευθυντής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) στον πρόλογό του στο βιβλίο του Λέκτορα του Πανεπιστημίου της Πελοποννήσου κ. Μ. Φεφέ αναφέρει για τον ευρωπαϊκό συνεταιρισμό Καν.1435/2003 : **Ο «Ευρωπαϊκός Συνεταιρισμός» έχει το ίδιο ιδεολογικό υπόβαθρο με τους παραδοσιακούς εθνικούς συνεταιρισμούς**. Εδράζεται, όπως και ο πρώτος ιστορικά «Συνεταιρισμός των Δίκαιων Σκαπανέων του Ρότστνεϊλ» στις αξίες της αλληλεγγύης, της διαφάνειας και της κοινωνικής υπευθυνότητας, όσο και στις αρχές της εθελοντικής συμμετοχής (open door principle), της δημοκρατικής διοίκησης, της οικονομικής συμμετοχής, της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας. Στόχος του είναι να προαχθεί η συνεργασία μεταξύ των συνεταιριστικών μορφών των κρατών, ώστε να δοθεί νέα δυναμική στην ευρωπαϊκή οικονομία και κοινωνία».

Η 5^η συνεταιριστική αρχή ορίζει ότι:

«Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και πρακτική εξάσκηση στα μέλη τους, στα αιρετά μέλη της διοίκησης, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών τους. Παρέχουν πληροφόρηση στο κοινό – ιδιαίτερα στους νέους και στους διαμορφωτές της κοινής γνώμης- σχετικά με τη φύση και τα οφέλη της συνεργασίας».

Στο σημείο αυτό αντί άλλων θα αναφερθούμε στη ρήση του μεγάλου οικονομολόγου Τζ. Σ. Μίλλ.: **«Η εκπαίδευση είναι επιθυμητή για ολόκληρο το ανθρώπινο γένος. Αποτελεί, όμως, ανάγκη ζωής για τους Συνεταιριστές».**

Τέλος, η **6^η συνεταιριστική αρχή** ορίζει ότι:

«Οι συνεταιρισμοί υπηρετούν με τη μέγιστη αποτελεσματικότητα τα μέλη τους και ισχυροποιούν τη συνεταιριστική κίνηση, όταν συνεργάζονται μεταξύ τους δια μέσου οργανώσεων τοπικού, εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς επιπέδου».

«Η έκτη συνεταιριστική αρχή αποτελεί καταστάλαγμα της φύσης και της ουσίας του

συνεργατισμού. Αν η σημασία και η χρησιμότητα των συνεταιριστικών αρχών έχει εκτιμηθεί και ως αποτέλεσμα προέκυψαν συνεταιρισμοί, οι δυνατότητες του θεσμού ασφαλώς δεν έχουν εξαντληθεί. Οι ίδιοι λόγοι, που ώθησαν τα άτομα στο σχηματισμό συνεταιρισμών ισχύουν και για τη **συνεργασία μεταξύ συνεταιριστικών οργανώσεων.** Αν ο πρωτοβάθμιος συνεταιρισμός συνετέλεσε στη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής θέσεως των μελών μέχρις ενός βαθμού, υπάρχουν ευρύτερα περιθώρια πρόσθετης βελτίωσης.

Η ύπαρξη πολλών συνεταιρισμών με κοινούς πολλούς από τους σκοπούς τους συντελεί στη δημιουργία κοινών οργάνων τους, σε δευτεροβάθμιο επίπεδο, με τη μορφή Ενώσεων. Οι Ενώσεις αποτελούν προέκταση των πρωτοβαθμίων συνεταιρισμών, που, λόγω του μεγέθους τους, είναι σε θέση να αναλαμβάνουν δραστηριότητες, που απαιτούν μεγάλη οικονομική επιφάνεια, πολυσύνθετες διαδικασίες ή εξειδικευμένες γνώσεις.

Με τις διασυνδέσεις αυτές οι συνεταιριστικές οργανώσεις έχουν τη δυνατότητα να πετύχουν οριζόντια και κάθετη οικονομική ολοκλήρωση, χωρίς καθόλου να αποκλίνουν από τις αρχές τους, αφού σε ολόκληρη την κλίμακα γίνονται σεβαστές οι ίδιες αρχές. Με τον τρόπο αυτόν ορισμένες διαδικασίες και επιδιώξεις γίνονται εφικτές ή πιο αποτελεσματικές.

Τα σημεία στα οποία απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή κατά τη δημιουργία συνεταιριστικών οργανώσεων ανωτέρου βαθμού (Ενώσεων ή Κεντρικών εθνικού επιπέδου, Ενώσεων) **είναι η αποφυγή επικαλύψεων** στο προσφερόμενο έργο. Η επίτευξη οικονομικών κλίμακας, πρέπει να περιορίζει το κόστος των προσφερόμενων υπηρεσιών. Στην περίπτωση κατά την οποία ανατίθεται ένα συγκεκριμένο έργο σε ανώτερου βαθμού συνεταιριστική οργάνωση, αυτή με τα μέλη της οφείλουν να συνεργάζονται επί τη βάση συμφωνιών που αξιοποιούν την ιδέα της «επικουρικότητας», δηλαδή την ανάληψη από κάθε πλευρά εκείνου του ρόλου, τον οποίο αυτή μπορεί να επιτελέσει πιο αποτελεσματικά και πιο οικονομικά.

Το γεγονός ότι οι συνεταιριστικές αρχές είναι κοινές διεθνώς προσθέτει μία ακόμη διευκόλυνση στη διασυνεταιριστική συνεργασία. Οι συνεταιρισμοί διαφόρων χωρών, που έχουν κοινά ή συμπληρωματικά συμφέροντα, διαθέτουν κοινή βάση συνεργασίας, κατανόησης και αλληλοβοήθειας. Έτσι, είναι δυνατόν να γίνεται λόγος για πολυεθνική συνεταιριστική συνεργασία σε μία βάση εντελώς διαφορετική από τη συνηθισμένη των πολυεθνικών εταιριών, με εντελώς διαφορετικές επιδιώξεις, αλλά με τις ίδιες μεγάλες δυνατότητες αναπτύξεως. Ιδιαίτερα, αξίζει να αναφερθεί η διαφορά με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, στην προκειμένη περίπτωση, αναφορικά με τη δομή της εξουσίας στις δύο περιπτώσεις. Στις πολυεθνικές εταιρίες οι περιφερειακές επιχειρήσεις δέχονται και εφαρμόζουν τις εντολές της κεντρικής διοίκησης της εταιρίας. Αντίθετα, στους συνεταιρισμούς η κεντρική βούληση και πολιτική αποτελεί τη συνισταμένη των βουλήσεων των μονάδων που απαρτίζουν την κεντρική συνεταιριστική επιχείρηση. **Η εξουσία στους συνεταιρισμούς παραμένει στη βάση,** η οποία, παρά την έμμεση εκπροσώπηση σε οργανώσεις ανώτερου βαθμού, διατηρεί την ισχύ της στη διαμόρφωση της πολιτικής των ανώτερου βαθμού οργανώσεων. Έτσι, οι συνεταιρισμοί αποτελούν το πιο αποκεντρωμένο σύστημα λήψεως αποφάσεων, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στις επιχειρήσεις κεφαλαίου και στις επιχειρήσεις του δημοσίου τομέα.

Η διασυνεταιριστική συνεργασία, που αποτελεί συνεταιριστική αρχή, έχει και μία ακόμη διάσταση: την υποβοήθηση των συνεταιριστικών προσπαθειών εκ μέρους των πιο αναπτυγμένων προς τις λιγότερο αναπτυγμένες συνεταιριστικές οργανώσεις. Το μήνυμα αυτό έχει και πρακτικό περιεχόμενο. Ακόμη και στο διεθνή χώρο η συνεταιριστική αλληλεγγύη αποτελεί όχι μόνο θεωρία αλλά και πράξη» . **(Βλ. Κ. Παπαγεωργίου, ως άνω σελ. 64 επ.).**

2. Η **Ο.Ε** επισημαίνει την ανάγκη διόρθωσης της στρέβλωσης, που υπήρξε τα τελευταία χρόνια, την οποία προσπάθησε να διορθώσει ο νόμος 4015/2011. Ο τρόπος, ωστόσο, τον οποίο επέλεξε ήταν αντίθετος προς την έννοια του συνεργατισμού, αλλά και αδύνατος στην υλοποίησή του. Αναφέρουμε ένα παράδειγμα :

Το άρθρο 19 παράγραφος 8 αναφέρει την υποχρεωτική μετατροπή μίας ΚΕΣΕ (τριτοβάθμιας, αγροτικής συνεταιριστικής οργάνωσης) σε πρωτοβάθμιο αγροτικό συνεταιρισμό και μάλιστα κλαδικό, δηλαδή τη δημιουργία ενός κλαδικού συνεταιρισμού σε ολόκληρη τη χώρα.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τριτοβάθμιες ΑΣΟ όπως η ΚΕΟΣΟΕ, που ασχολείται με το κρασί ή η ΚΕΣΠΥ, που ασχολείται με τους σπόρους ή η ΣΥΚΙΚΗ με τα σύκα, ή η ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ με το λάδι κλπ.

Η ΚΕΟΣΟΕ λειτουργεί αποτελεσματικά στο πλαίσιο του σκοπού της, με την παροχή τεχνογνωσίας στα μέλη της και πλήρους γενικής ενημέρωσης προς αυτά, ακόμη και στον τομέα της νομοθεσίας, αλλά και της έρευνας, στον τομέα εύρεσης νέων αγορών για την εξασφάλιση της διάθεσης της παραγωγής των συνεταιρισμένων αγροτών και των μελών της. Εργασίες, που δεν είναι σε θέση να αναπτύξουν οι συνεταιρισμοί μέλη της αλλά και οι Ενώσεις. Γι' αυτό δημιουργούν μεταξύ τους συνεργασίες, όπως αυτή της ΚΕΟΣΟΕ. Αυτές τις συνεργασίες θέλει να καταργήσει ο ν. 4015. Αντίθετα ο ν. 2810/2000 τις ενθαρρύνει και τις ενισχύει.

Ο ν. 4015 υποχρεώνει την ΚΕΟΣΟΕ να μετατραπεί, σε ένα οινοποιητικό συνεταιρισμό με περιφέρεια ολόκληρη την επικράτεια. Συνεπώς δεν μπορεί να υπάρχει άλλος αγροτικός οινοποιητικός συνεταιρισμός στην επικράτεια. Και ποια ανάγκη εξυπηρετεί ο νομοθετικός αυτός καταναγκασμός; Απλά καμία. Αντίθετα θα επιφέρει τέτοια αναστάτωση στους συνεταιρισμούς, που πραγματικά δεν θα έχει προηγούμενο. Και τίθεται πέραν των άλλων το τεχνικό ερώτημα: πώς θα παραδίδει την παραγωγή του ο Κρητικός, ο Μακεδόνας κλπ. αγρότης στην έδρα του μοναδικού κλαδικού συνεταιρισμού, που θα είναι η ΚΕΟΣΟΕ, στην έδρα της στην Αθήνα, αλλά και οπουδήποτε αλλού.

Και βεβαίως εδώ δεν δίδει απάντηση ο πιθανός ισχυρισμός περί δημιουργίας υποκαταστημάτων σε ολόκληρη την χώρα, αφού το κόστος θα είναι τεράστιο, ο συντονισμός αδύνατος κλπ.

Και ακολούθως πώς θα επικοινωνεί με την επιχείρησή του το μέλος; Και πώς θα επιλύει τα καθημερινά του προβλήματα; Και τι θα γίνει το πλήθος των οινοποιητικών (κλαδικών) συνεταιρισμών που υφίστανται και λειτουργούν σήμερα σε ολόκληρη τη χώρα; Βεβαίως σύμφωνα με τον νόμο θα διαλυθούν. Και τίθεται το ερώτημα: Είναι δυνατόν να υλοποιηθεί ποτέ αυτή η διάταξη;

Εξ ετέρου, από καθαρά νομικής απόψεως, η μετατροπή ενός νομικού προσώπου (εταιρείας, συνεταιρισμού) ή ο μετασχηματισμός του, αποτελεί μια ουσιώδη καταστατική αλλαγή του νομικού προσώπου και συνεπάγεται απλώς και μόνο την αλλαγή του εταιρικού τύπου του νομικού προσώπου και όχι σύσταση νέου, ούτε μεταβίβαση περιουσίας από ένα σε άλλο νομικό πρόσωπο, όπως έχει γίνει δεκτό από την νομική θεωρία (Βλ. Β. Αντωνόπουλος, Δίκαιο Α.Ε. και ΕΠΕ,) αλλά και από την νομολογία, ΣΤΕ 1656/2011).

Όμως, αυτό στην τριτοβάθμια συνεταιριστική οργάνωση (ΚΕΟΣΟΕ), του παραδείγματός μας, δεν μπορεί να υλοποιηθεί, διότι εάν δεχθούμε ότι μια κεντρική συνεταιριστική οργάνωση μετατρέπεται δια της τροποποίησης του καταστατικού της σε πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό, ενώ μέλη της κεντρικής είναι ενώσεις συνεταιρισμών και πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί, μέλη του πρωτοβάθμιου συνεταιρισμού στον οποίο μετατρέπεται η κεντρική (αλλαγή νομικής μορφής) θα πρέπει να είναι φυσικά πρόσωπα.

Συνεπώς αδύνατον, αφού η Κεντρική δεν διαθέτει φυσικά πρόσωπα μέλη αλλά νομικά. Πέραν τούτου όμως, αν η **μετατροπή συντελείται δια της συγχωνεύσεως**, και βεβαίως μόνον έτσι συντελείται στην περίπτωση των δευτεροβαθμίων και τριτοβαθμίων ΑΣΟ, όταν θέλουν να γίνουν πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί με μέλη τα φυσικά πρόσωπα των συγχωνευομένων, τότε θα πρέπει να προηγηθεί συγχώνευση-μετατροπή των μελών της τριτοβάθμιας, δηλαδή των Ενώσεων, οι οποίες (Ενώσεις) μετατρέπόμενες κατά το άρθρο 19, θα γίνουν πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί. Οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί θα συγχωνευθούν μεταξύ τους, και ακολούθως η τριτοβάθμια, αφού απορροφήσει τους νέους συγχωνευόμενους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς μέλη της ή μέλη των Ενώσεων, θα τροποποιήσει το καταστατικό της και θα συγκαλέσει κοινή γενική συνέλευση όλων των φυσικών προσώπων μελών όλων των πρωτοβαθμίων, τα οποία πλέον αυτοδίκαια μεταφέρονται στον νέο πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό, που δημιουργείται από την τροποποίηση του καταστατικού της τριτοβάθμιας οργάνωσης, όπως προαναφέρεται.

Αυτό στην πράξη είναι αδύνατον να γίνει, πλην όλων των άλλων και από το γεγονός ότι, η ΚΕΟΣΟΕ, του παραδείγματός μας, που έχει μέλη και αναγκαστικούς συνεταιρισμούς, αυτοί

διέπονται από άλλες αναγκαστικές διατάξεις, που δεν επιτρέπουν την μετατροπή ή την συγχώνευση των Ενώσεων Αναγκαστικών Συνεταιρισμών.

Συγχώνευση αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων μπορεί να γίνει μόνο μεταξύ ομοιόβαθμων (πρωτοβάθμιες μεταξύ τους, δευτεροβάθμιες μεταξύ τους, κ.ο.κ.), όπως με σχετική εγκύκλιό του έχει δεχθεί και το Υπουργείο Οικονομικών, στην ερμηνεία των διατάξεων του ν. 2810/2000, περί συγχωνεύσεως και μετατροπής. Γι' αυτό την μετατροπή μιας Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών σε πρωτοβάθμιο αγροτικό συνεταιρισμό, θα πρέπει ο νομοθέτης να την προβλέψει ειδικώς και να την περιγράψει λεπτομερώς, ώστε να καταστεί δυνατή η μετατροπή της σε μια βιώσιμη οργάνωση (γι' αυτό άλλωστε μετατρέπεται, κάτι που ο εισηγητής του νόμου φαίνεται ότι δεν είχε κατανοήσει και κατόπιν αλληπαλλήλων παρεμβάσεων στην Βουλή αναγκάστηκε να προβεί σε σχετικές προσθήκες, οι οποίες όμως, όπως τέθηκαν, μάλλον περιέπλεξαν τα πράγματα παρά τα βοήθησαν).

Η ίδια λογική διατρέχει όλες τις διατάξεις του νόμου. Θα ήταν υπερβολικά κουραστικό να αναφέρουμε παραδείγματα για κάθε περίπτωση ξεχωριστά.

Δυστυχώς ο ν. 4015, δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην πράξη στις περισσότερες διατάξεις του, διότι έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τις διατάξεις, τις οποίες θα πρέπει να εφαρμόσουμε συμπληρωματικά, πέραν των θεμάτων της αντισυνταγματικότητας και της προσκρούσεώς του σε διατάξεις υπερεθνικής ισχύος. (Η Διεύθυνση Αγροτικού Συνεργατισμού έχει δεχθεί, κυρίως από νομικούς, πλήθος ερωτημάτων σχετικά με θέματα συνταγματικότητας του ν.4015).

3. Ο ν. 4015/2011 δεν μπόρεσε να μπει στην έννοια του συνεργατισμού και της λειτουργίας του Συνεταιρισμού. Από τις διατάξεις του συνάγεται αβίαστα τούτο. Οι Συνεταιρισμοί είναι ελεύθεροι να μετατρέψουν τις επιχειρήσεις τους, αν το κρίνουν, να τις συγχωνεύσουν, να τις διασπάσουν, να δημιουργήσουν νέες, να επεκταθούν, αλλά χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις.

Και για να απαντήσουμε στα δύο ερωτήματα που τέθηκαν, προκειμένου να δικαιολογηθούν οι αναγκαστικές διατάξεις του νόμου, και τούτο προκειμένου να αιτιολογηθούν οι προτάσεις μας, αναφέρουμε τα εξής:

Συνεταιρισμοί «Σφραγίδες»:

Όταν οι συνθήκες αλλάζουν, οι οργανισμοί που επηρεάζονται από αυτές οφείλουν να προσαρμόζονται.

Στην Ελλάδα, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στα 100 περίπου χρόνια θεσμοθετημένης παρουσίας τους, έχουν να επιδείξουν σοβαρά επιτεύγματα αλλά και ηχηρές αποτυχίες. Όπως έχει υποστηριχθεί, η γνώση της ιστορικής τους πορείας είναι πολλαπλώς πολύτιμη, διότι μπορούν να αντληθούν σπουδαία συμπεράσματα για τον τρόπο χειρισμού των θεμάτων που αντιμετωπίζουν σήμερα. Τα συμπεράσματα αυτά, σε συνδυασμό με τις σημερινές συνθήκες και τις εξελίξεις στην οικονομία και στην κοινωνία της Ευρώπης αλλά και στην τεχνολογία, θα αποτελέσουν το κίνητρο για την επίδιωξη της καταξίωσης του συνεταιριστικού θεσμού μέσω της επιχειρηματικής ανάδειξης των φορέων του.

Από περιορισμένο αριθμό μελετών που έχουν γίνει, αλλά και από τις μαρτυρίες όλων όσων ασχολούνται με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, φαίνεται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των υφιστάμενων πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών είναι **αδρανείς** και θεωρούνται ως “αγροτικοί συνεταιρισμοί σφραγίδες”.

Στο χώρο των αγροτικών συνεταιρισμών, παρατηρείται σήμερα το φαινόμενο:

Η πλευρά των παραγωγών να εκφράζεται κυρίως μέσω των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών σε τοπικό επίπεδο και σε ορισμένες περιπτώσεις μέσω Κεντρικών Ενώσεων και Συνεταιριστικών Εταιρειών σε εθνικό επίπεδο.

Σε παλαιότερες εποχές, όταν οι αποστάσεις των αγροτικών κοινοτήτων μεταξύ τους και

μεταξύ των κοινοτήτων αυτών και των πλησιέστερων πόλεων ήταν μεγάλες (ή και απαγορευτικές) λόγω της ανυπαρξίας ή της κακής ποιότητας του οδικού δικτύου, ιδρύονταν χωριστοί αγροτικοί συνεταιρισμοί σε κάθε Κοινότητα ή ακόμη και σε κάθε οικισμό.

Με την πάροδο του χρόνου και με τη βελτίωση του οδικού δικτύου, οι αποστάσεις έχουν ‘μικρύνει’ και οι επαφές των κατοίκων των μικρών κοινοτήτων με τα αστικά κέντρα είναι συχνές. Συνεπώς, η πρόσβαση των αγροτών σε προϊόντα και υπηρεσίες είναι ευχερής και πολύμορφη και δεν απαιτείται η μεσολάβηση του πρωτοβάθμιου συνεταιρισμού. Σε πολλές περιπτώσεις (ίσως στις περισσότερες), η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών, που στο παρελθόν αποτελούσε τον πρώτο σταθμό για τη μεταφορά των εισροών στους αγρότες, με δεύτερο σταθμό τον τοπικό συνεταιρισμό, λειτουργεί πλέον ως μοναδικός σταθμός και εξυπηρετεί απ’ ευθείας τους αγρότες.

Επίσης, στην αγροτική πίστη ο τοπικός συνεταιρισμός λειτουργούσε ως το μακρύ χέρι της πρώην ΑΤΕ Α.Ε., στην οποία ο Πρόεδρος του Συνεταιρισμού προσερχόταν με τον πίνακα των αιτούντων για να εγκριθούν και να χορηγηθούν τα δάνεια των μελών. Σήμερα αυτή η ανάγκη έχει εντελώς εκλείψει και οι παραγωγοί δανείζονται απ’ ευθείας από την πρώην ΑΤΕ, αλλά και τους άλλους τραπεζικούς οργανισμούς της επιλογής τους.

Ανάλογες μεταβολές υπάρχουν στην επεξεργασία των προϊόντων. Ενώ στο παρελθόν ή επιτόπια επεξεργασία ήταν ο κανόνας (π.χ. τοπικό ελαιοτριβείο ή τοπικό οινοποιείο), η επίτευξη οικονομιών κλίμακας αλλά και η πρόοδος της τεχνολογίας επέβαλαν τη δημιουργία μεγαλύτερων μονάδων, συνήθως στο επίπεδο της Ένωσης. Ακόμη, το κόστος των προσφερόμενων υπηρεσιών διαφέρει όταν προσφέρονται σε ένα κεντρικό σημείο σε σύγκριση με π.χ. 50 περιφερειακά σημεία (παραδείγματα: η λογιστική εξυπηρέτηση, το ενοίκιο των αποθηκών, το κόστος των αποθηκαρίων, κλπ).

Στο θέμα των επιδοτήσεων και της επιστροφής ΦΠΑ, η ανάγκη και μόνο για συγκροτημένη λογιστική υπηρεσία, που κατά κανόνα μόνο οι Ενώσεις διαθέτουν, καθιστά και πάλι τις Ενώσεις διαχειριστές των δικαιωμάτων των παραγωγών, **ενώ έπρεπε να είναι οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί τους, τους οποίους οι ίδιοι διοικούν και ελέγχουν.**

Οι εξελίξεις αυτού του είδους πέραν της νομικής και δεοντολογικής αταξίας, που δημιούργησαν, οδήγησαν σταδιακά στον περιορισμό σε σημαντικό βαθμό του ρόλου των πρωτοβάθμιων αγροτικών συνεταιρισμών, ώστε σε πολλές περιπτώσεις ο συνεταιρισμός να μην ασκεί τις δραστηριότητές του επ’ ονόματί του. Όμως, εξακολουθεί να είναι εγγεγραμμένος στην Ένωση και να στέλνει αντιπροσώπους, οι οποίοι συμμετέχουν και ψηφίζουν στη Γενική Συνέλευση, αφού με τον νόμο 2810/2000 (άρθρο 27, παρ. 2) κάθε υφιστάμενος συνεταιρισμός μπορεί να είναι μέλος στην Ένωση, αποκτώντας μία μερίδα και διαθέτοντας μία ψήφο, ανεξάρτητα από το επίπεδο των δραστηριοτήτων του. Εναπόκειται στο καταστατικό να ορίσει εάν θα μπορούν οι συνεταιρισμοί μέλη να αποκτήσουν πρόσθετες ψήφους, με βάση το ύψος των συναλλαγών του συνεταιρισμού με την Ένωση, καθορίζοντας και τις απαιτούμενες μερίδες για κάθε πρόσθετη ψήφο, και όχι το αντίθετο, όπως θεωρούμε ότι από παραδρομή αναφέρει ο ν. 4015, **στο άρθρο περί μελών.**

Έτσι, επειδή πολλοί συνεταιρισμοί δεν αναπτύσσουν δραστηριότητες, διότι τα μέλη τους εξυπηρετούνται κατ’ ευθείαν από την Ένωση (ή διότι δεν χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες της Ένωσης), πλανάται το ερώτημα εάν θα πρέπει οι συνεταιρισμοί αυτοί να εξακολουθούν να υφίστανται ως νομικά πρόσωπα ή εάν θα πρέπει να μετέχουν και να ψηφίζουν στην Ένωση. Με άλλα λόγια, ‘στα χαρτιά’ εμφανίζεται μια συνεταιριστική κίνηση συμπαγής και μεγάλου μεγέθους ενώ ουσιαστικά πρόκειται για εικονική πραγματικότητα.

Η αντιμετώπιση του θέματος δεν επιδέχεται σπασμωδικές ‘λύσεις’ του τύπου όποιος συνεταιρισμός δεν έχει δραστηριότητες να διαλυθεί ή να υποχρεωθεί να συγχωνευθεί με άλλον. Το φαινόμενο αντιμετωπίζεται με την αναζήτηση λύσεων, οι οποίες συνδέονται με μια σύγχρονη αναπτυξιακή προσπάθεια, η οποία να συνδυάζει την συμμετοχική διαδικασία με την αναπτυξιακή, με βάση την κατανόηση των σημερινών συνθηκών της αγοράς και των διαγραφομένων προοπτικών. **(Βλ. σχετ. Μελέτη «Ανασυγκρότηση ΑΣΟ»: Κ. Παπαγεωργίου - Α. Μητροπούλου,**

Ιστοσελίδα ΠΑΣΕΓΕΣ).

Αποτελεί γεγονός όμως, ότι η βιαία διακοπή της εκπαίδευσης των αιρετών στελεχών και των εργαζομένων στους συνεταιρισμούς, σε συνδυασμό με την ανεπίτρεπτη κρατική παρέμβαση, κάθε είδους, απομάκρυνε τον αγρότη-συνεταίρο από το συνεταιρισμό του, την επιχείρησή του. Αρχισε, λοιπόν ο συνεταίρος να συναλλάσσεται με τις Ενώσεις Συνεταιρισμών, οι οποίες, όμως, δεν αποτελούσαν την επιχείρησή του, δεν ήλεγχε άμεσα τη διοίκησή τους και ουσιαστικά, μηδέν και του προσφάτου παρελθόντος εξαιρουμένου, αλλά και νομικά συναλλάσσετο με τρίτον. Αυτό μοιραία και νομοτελειακά διαστρέβλωσε τη συνεταιριστική σχέση. Εάν δεν είχε διακοπεί η εκπαίδευση των συνεταιριστικών στελεχών δεν θα είχαμε ποτέ συνεταιρισμούς σφραγίδες ούτε υπερχρεωμένες συνεταιριστικές οργανώσεις.

Η λέξη «σφραγίδα», φορτίστηκε τόσο πολύ αρνητικά, ώστε ο καθένας έδινε όποια ερμηνεία **τον βόλευε με αποτέλεσμα θύμα αυτής της σύγχυσης, δια του νόμου 4015 να είναι ακόμη μία φορά ο Συνεταιρισμός.**

Η Ο.Ε έχει την πεποίθηση ότι, ένας τρόπος επανόδου στην σωστή βάση και ένας τρόπος βοήθειας στην ανασυγκρότηση των συνεταιρισμών είναι η επάνοδος του αγρότη μέλους στην επιχείρησή του και η συνεχής παροχή εκπαίδευσης εκ μέρους της **ιδεολογικής, συντονιστικής και καθοδηγητικής του οργάνωσης που είναι η ΠΑΣΕΓΕΣ.**

Η ΠΑΣΕΓΕΣ αποτελεί το κορυφαίο όργανο καθοδήγησης, συντονισμού των αγροτικών συνεταιρισμών και εκπροσώπησης αυτών στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς. Η ΠΑΣΕΓΕΣ στοχεύει στην ενιαία έκφραση και στη συντονισμένη δράση των συνεταιρισμών, ώστε να αυξάνεται η ανταγωνιστικότητά τους.

4. Ακόμη, για την διόρθωση της στρέβλωσης, η οποία δημιουργεί προβλήματα σε ιδεολογικό, οικονομικό αλλά και σε νομικό επίπεδο, θα πρέπει ο νόμος να δώσει τη δυνατότητα στις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, εφόσον υπάρξει συμφωνία όλων των μελών τους, εφόσον αυτό καθίσταται οικονομικά και επιχειρηματικά δυνατό και πρόσφορο, να συγχωνεύσουν τα μέλη τους, που είναι αγροτικοί συνεταιρισμοί και κατόπιν απορροφήσεως αυτών από την Ένωση, να μετατραπεί η Ένωση σε πρωτοβάθμιο αγροτικό συνεταιρισμό.

Η διαδικασία όμως αυτή δεν θα πρέπει να αποτελεί «δόγμα», **αλλά δυνατότητα**, διότι π.χ. σε μια Ένωση τα μέλη της μπορεί να αποφασίσουν να διασπάσουν ένα υγιές κομμάτι, δηλαδή μια υγιή δραστηριότητα, που μπορούν να διαχειριστούν συνεταιρισμοί συγχωνευμένοι μεταξύ τους και μέλη της Ένωσης, να διατηρήσουν όμως συγχρόνως την Ένωση για σκοπούς ευρύτερης οικονομικής δράσης. Αυτές είναι επιχειρηματικές επιλογές, που ο νομοθέτης δεν **έχει κανένα δικαίωμα να παρεμβαίνει**, για τον απλό λόγο ότι δεν τον αφορά. Και δεν τον αφορά, διότι το αποτέλεσμα της καλής ή κακής επιλογής, δεν θα το πληρώσει το κράτος αλλά ο επιλέγων ως μόνος υπεύθυνος της επιλογής του.

Έτσι θα επιστρέψει ο συνεταιρισμός στην ορθή λειτουργία του. Έτσι δεν θα ζητεί ο συνεταιρισμός από το κράτος, να του ρυθμίζει τα χρέη του, διαφορετικά θα έχει δίκιο να το ζητεί, όταν το κράτος του υπαγορεύει και του υποδεικνύει τις επιχειρηματικές του επιλογές.

Ατυχώς αυτό συνέβαινε μέχρι σήμερα τα τελευταία χρόνια, όπου παρά την ύπαρξη ενός εξαιρετικού νόμου, του ν.2810/2000, το κράτος συνέχιζε να ασκεί την πολιτική του μέσω των συνεταιρισμών.

Ας φανταστεί κανείς τι μπορεί να συμβεί αν το κράτος επιβάλει ένα νόμο, που υποχρεώνει τους συνεταιρισμούς να εφαρμόσουν τις επιχειρηματικές επιλογές του. Δηλαδή π.χ. να μετατραπούν υποχρεωτικά σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, ή τα μέλη να παραδίδουν υποχρεωτικά το 80% της παραγωγής τους, ανεξαρτήτως των καταστατικών τους ρυθμίσεων. Και αν οι προτεινόμενες επιλογές του κράτους οδηγήσουν σε καταστροφή τους συνεταιρισμούς, τότε δεν θα είναι λογικό αλλά και νομικά ορθό να ζητήσουν οι συνεταιρισμοί να αποζημιωθούν από το κράτος; Και γιατί ο Έλληνας φορολογούμενος να πληρώνει για τις μη συμβατές με την νομιμότητα κρατικές επιλογές;.

Και βέβαια δεν θα υπάρξει καμιά δικαιολογία, αφού και από τους θεωρητικούς του θεσμού, από νομικούς, αλλά και αρμοδίους υπηρεσιακούς παράγοντες έχει επισημανθεί ο κίνδυνος αυτός.

Η Ο.Ε εκτιμά ότι αν δεν σκεφθούμε με αυτόν τον τρόπο, θα οδηγήσουμε τους συνεταιρισμούς σε μία ακόμη οπισθοδρόμηση, χειρότερη της πρώτης.

Στην περίπτωση αυτή δεν αξίζει τον κόπο να μιλάμε για **Συνεταιρισμό**. Αυτή είναι μια θεμελιώδης αντίρρησή μας με τον ν. 4015, ο οποίος στην προσπάθειά του να λύσει το πρόβλημα, **καταστρέφει τον Θεσμό**. Ο νομοθέτης έχει υποχρέωση να επιλύσει το πρόβλημα αυτό και όχι να το περιπλέξει .

Έτσι, θα δώσει την δυνατότητα σε κάθε παραγωγό να συναλλάσσεται με τη δική του επιχείρηση, για την ανάπτυξη της οποίας ο ίδιος θα φροντίζει και με την παρεχόμενη εκπαίδευσή του θα ελέγχει την διοίκησή της, για την εξασφάλιση της διαφάνειας στις κάθε είδους συναλλαγές του. Συγχρόνως, θα προάγει την πολιτιστική του ανάπτυξη και θα ενδιαφερθεί για την κοινότητα στην οποία ο ίδιος ζει. Και όλα αυτά δια του συνεταιρισμού του. Συγχρόνως θα επιλέξει και τις συνεργασίες του , αφού ο καλός νομοθέτης θα του παράσχει όλες τις δυνατότητες.

Οι αλλαγές αυτές **όμως θα είναι εκούσιες**, διότι ο ίδιος ο θεσμός είναι **εθελοντικός**.

Το κράτος θα προσφέρει την βοήθειά του, κυρίως μέσω αντικειμενικά δίκαιων για τους συνεταιρισμούς **φορολογικών** διευκολύνσεων και θα αποφύγει κάθε ανάμειξή του με τους συνεταιρισμούς .

Στο σημείο αυτό θεωρούμε απαραίτητη την ακόλουθη αναφορά από την θεωρία :

«Το Συμβούλιο της Επικρατείας δέχθηκε με δύο αποφάσεις του (39/1991, 2089/1991) ότι ο νόμος μπορεί να κάνει «βαθείαν επέμβαση» στη διοίκηση των συνεταιρισμών, διότι η συνεταιριστική αυτοδιοίκηση τελεί κατά το Σύνταγμα υπό τους όρους του νόμου. Συγκεκριμένα το ανώτατο δικαστήριο αντιμετώπισε με τις αποφάσεις του την περίπτωση της έκπτωσης των διοικητικών συμβουλίων δύο οικοδομικών συνεταιρισμών με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει τη γνώμη ότι η Πολιτεία μπορεί με νόμο να επεμβαίνει έντονα στην αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών. Αυτή η ερμηνεία της παρ. 4 του άρθρου 12 του Συντάγματος είναι, κατά τη γνώμη μας, εσφαλμένη, επιμένει η θεωρία. **Το άρθρο 12 παρ. 4 δεν μπορεί να ερμηνευθεί ορθά χωρίς ακριβή γνώση της οικονομικής και κοινωνιολογικής έννοιας των συνεταιρισμών**. Το Συμβούλιο της Επικρατείας από άγνοια της φύσης του συνεταιρισμού προσπάθησε να προσδιορίσει την έννοια της συνεταιριστικής αυτοδιοίκησης με αναφορά στην αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ (!) και την αυτοδιοίκηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (!)... Αρχή της συνταγματικής υποχρέωσης του κράτους είναι να μεριμνά για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Το Σύνταγμα προβλέπει την προστασία του συνεταιριστικού θεσμού, λόγω της μεγάλης οικονομικής και κοινωνικής του σημασίας. Η μέριμνα του κράτους για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, που προβλέπεται στην παρ. 4 του άρθρου 12, περιλαμβάνει μια πολιτική υποστήριξης και διευκολύνσεων σε όλους τους τομείς: της **νομοθεσίας, της διοίκησης, της εκπαίδευσης, της οικονομίας**. Έτσι, εκτός των άλλων, περιλαμβάνει την προβολή της συνεταιριστικής ιδέας, την καθιέρωση προγραμμάτων σχετικών με τους συνεταιρισμούς στις βαθμίδες της εκπαίδευσης, την ίδρυση ερευνητικών **ινστιτούτων για τη μελέτη των συνεταιριστικών ζητημάτων, την επιχορήγηση επιμορφωτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων των συνεταιρισμών, την παροχή οικονομικών κινήτρων, κλπ.**

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ιδιαίτερα την ανάγκη των οικονομικών κινήτρων. **Η κρατική ενίσχυση μπορεί και πρέπει να εκδηλωθεί με την παροχή οικονομικών κινήτρων, ιδίως με ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση**. Θέμα παράβασης της συνταγματικής αρχής της ίσης μεταχείρισης δεν τίθεται, βέβαια, αφού το ίδιο το Σύνταγμα με την παρ. 4 διαφοροποιεί τη μεταχείριση των συνεταιρισμών από τις άλλες εμπορικές εταιρίες και προβλέπει ειδικά την προστασία των πρώτων. Πρέπει να τονιστεί ότι η υποχρέωση του κράτους να μεριμνά για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών δεν περιλαμβάνει την τακτική οικονομική ενίσχυση των συνεταιρισμών (**επιδοτήσεις, κάλυψη ελλειμμάτων από τον προϋπολογισμό**). **Η οικονομική ενίσχυση αυτού του είδους δεν συμβιβάζεται με την οικονομική φύση του συνεταιρισμού (οι συνεταιρισμοί είναι αυτοβοηθούμενες οργανώσεις)**. Είναι σαφές ότι οι συνεταιρισμοί ως

ιδιωτικές επιχειρήσεις θα λειτουργήσουν γενικά με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, όπως και οι άλλες ιδιωτικές επιχειρήσεις με τις οποίες βρίσκονται σε ανταγωνισμό...» (Βλ. Σ. Κιντή, Δίκαιο Συνεταιρισμών, τόμος Ι έκδοση Δ. σελ. 67-69) .

Η κρατική παρέμβαση δημιουργεί ψεύτικους συνεταιρισμούς, όπως ανωτέρω αναφέρθηκε και τονίζει και πάλι για το έτος 2012 ο ΟΗΕ. Είναι ευχής έργον η αντίδραση των ίδιων των συνεταιρισμών στις κρατικές παρεμβάσεις.

Η πράξη, μας αποδεικνύει περίτρανα τον ισχυρισμό αυτό. Δύο νόμοι προσπάθησαν να επιβάλουν αναγκαστικές διατάξεις. Ο ν. 1541/1985 και ο ν. 4015/2011. Ο μεν πρώτος μέσα σένα χρόνο δέχθηκε 114 τροποποιήσεις και τελικώς καταργήθηκε, ο δε δεύτερος ο οποίος έθετε προθεσμίες για αναγκαστικές συγχωνεύσεις μέχρι την 30.6.2012, είχε το αποτέλεσμα να πραγματοποιηθούν δύο συγχωνεύσεις, σύμφωνα με πληροφορίες μας. Η μεν μία με ακολουθητέα διαδικασία αμφίβολη, η δε δεύτερη εκκρεμεί ενώπιον των δικαστηρίων λόγω σφοδρής αντιδικίας μεταξύ των μελών.

Ο ν. 4015 δημιούργησε μια απόλυτη σύγχυση σε ολόκληρη τη χώρα, με αποτέλεσμα οι συναλλασσόμενοι με τους συνεταιρισμούς, των τραπεζών συμπεριλαμβανομένων, να θέτουν ευθέως θέματα εμπιστοσύνης προς αυτούς, εξαιτίας ενός συνεταιριστικού νομοθετήματος, που απειλούσε με διάλυση και εκκαθάριση δικαίους και αδίκους.

Είναι αδιανόητο σε μια τόσο δύσκολη συγκυρία, αντί να φροντίζουμε όλοι να συμβάλουμε στην παραγωγή, να χάνουμε πολύτιμο χρόνο με ένα αναχρονιστικό και κακό νομοθέτημα το οποίο μας επαναφέρει να συζητάμε θέματα τα οποία έχει επιλύσει ο ν. 602 από το έτος 1914/1915.

5. Οι συνεταιρισμοί ως επιχειρήσεις, κατά την κρίση τους μπορεί να δημιουργούν συνεργασίες μεταξύ τους, Ενώσεις Συνεταιρισμών και Κοινοπραξίες, ακόμη και συνεταιριστικές εταιρίες κατά την έννοια του άρθρου 32 του ν. 2810/2000. Στην πρώτη περίπτωση οι Ενώσεις μπορεί να αναλαμβάνουν μεγαλύτερης κλίμακας δραστηριότητες, οι δε εταιρίες, εκτός των άλλων, να εξασφαλίζουν την προσέλκυση κεφαλαίων.

Η Εποπτική Αρχή θα μεριμνά για την τήρηση των όρων της νόμιμης λειτουργίας των συνεταιρισμών, όπως ακριβώς συμβαίνει με όλες τις εμπορικές επιχειρήσεις είτε προσωπικές είτε κεφαλαιουχικές (ΑΕ, ΕΠΕ) .

Θα τηρεί μητρώο καταγραφής όλων των συνεταιρισμών και θα τηρεί φακέλους με στοιχεία τα οποία πιστοποιούν τη νόμιμη λειτουργία των συνεταιρισμών (π.χ. καταστατικά, έγκριση αυτών, τροποποιήσεις, πρακτικά εκλογής διοικητικών οργάνων, στοιχεία ετήσιων ισολογισμών).

Επίσης με τις διατάξεις για **εθελοντική** συγχώνευση, διάσπαση κλάδων, μετατροπή και με την παροχή των ήδη προβλεπόμενων κινήτρων των αναπτυξιακών νόμων, θα προστεθεί μια βοήθεια στην εξυγίανσή τους.

Κάθε συνεταιριστική επιχείρηση κατόπιν μελέτης των οικονομικών και επιχειρηματικών της στοιχείων θα επιλέξει από τα ανωτέρω επιχειρηματικά σχήματα.

Οι Συνεταιρισμοί, ως επιχειρήσεις, δεν αντιμετωπίζονται όλοι με τον ίδιο τρόπο και μάλιστα από τρίτους, που θα αποφασίζουν γι' αυτούς. Ούτε ο νομοθέτης μπορεί να παρεμβαίνει στην επιχειρηματική επιλογή, διότι πολύ απλά, τότε δεν μιλάμε για ελεύθερη οικονομία. Είναι γνωστό ότι την επιχειρηματική επιλογή δεν την ελέγχει ούτε το δικαστήριο. Ελέγχεται βεβαίως η νομιμότητα των πράξεων ή παραλείψεων.

Έτσι η Ο.Ε., σαν γενική παρατήρηση, προτείνει την απάλειψη όλων των διατάξεων αναγκαστικού περιεχομένου, που εισάγουν ανεπίτρεπτες απαγορεύσεις στην λειτουργία του συνεταιριστικού θεσμού και την απάλειψη των διατάξεων ελέγχου της επιχειρηματικής δράσης και επιλογής.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΠΙ ΤΟΥ Ν. 4015/2011

1. Η Ο.Ε προτείνει την αλλαγή του τίτλου του νόμου, διότι είναι ανακόλουθος με το άρθρο των

ορισμών (άρθρο 1).

Συγκεκριμένα ο ορισμός του νόμου να διαμορφωθεί ως εξής:

«Συμπλήρωση θεσμικού πλαισίου για τις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις, τις συλλογικές αγροτικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου-οργάνωση της εποπτείας του κράτους».

2 . Ορισμοί :

Ο ορισμός του Μητρώου να παραμείνει ως έχει, οι λοιπές διατάξεις να διαμορφωθούν ως εξής :

- α) Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις του ν.2810/2000.
- β) Διεπαγγελματικές Οργανώσεις του ν.2732/1999
- γ) Αγροτικές Συνδικαλιστικές Οργανώσεις του νόμου 1361/1983
- δ) Δημοπρατήρια
- ε) «Καλάθι της Περιφέρειας»

3. Προτείνεται να διατηρηθούν δύο βαθμοί Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων.

Η **Ο.Ε.** κρίνει ότι θα μπορούσε να αποφευχθεί ο ορισμός πρωτοβαθμίων και δευτεροβαθμίων ΑΣΟ και αντί αυτών να ιδρύονται αγροτικοί συνεταιρισμοί με μέλη φυσικά κυρίως πρόσωπα αλλά και νομικά, όπως σήμερα ορίζεται και προβλέπεται, και ακολούθως να μπορούν να ιδρύονται ενώσεις συνεταιρισμών με μέλη μόνο νομικά πρόσωπα κατά τους όρους των καταστατικών τους. Επικράτησε, όμως, η άποψη ότι, ενδεχομένως το προτεινόμενο μέτρο να δημιουργήσει σύγχυση στους συνεταιρισμούς και παρέμεινε η πρόταση, όπως ακολουθεί, η οποία βεβαίως στην ουσία δεν αλλάζει κάτι :

Οι ΑΣΟ διακρίνονται σε πρωτοβάθμιες και δευτεροβάθμιες. Στις πρωτοβάθμιες υπάγονται οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (ΑΣ), στις δευτεροβάθμιες οι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ) και οι Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΚΑΣΟ). Ειδικότερα:

α) Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν μέλη φυσικά πρόσωπα και αν προβλέπεται από το καταστατικό τους και νομικά πρόσωπα.

β) Δύο ή περισσότεροι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (Α.Σ.) μπορεί να συνιστούν **Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών (Ε.Α.Σ.)**, η οποία έχει ως σκοπό την ενίσχυση, διεύρυνση και συντονισμό των δραστηριοτήτων των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών - μελών της. κυρίως σε ειδικούς κλάδους παραγωγής ή βασικό προϊόν όπως αναλυτικότερα προβλέπεται στο καταστατικό της».

γ). **Δύο ή περισσότερες Α.Σ.Ο. της ίδιας ή διαφορετικής βαθμίδας μπορεί να συνιστούν μεταξύ τους Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (Κ.Α.Σ.Ο.)**, με σκοπό την προαγωγή των καταστατικών σκοπών και δραστηριοτήτων τους.

Οι Κ.Α.Σ.Ο. αποτελούν ίδια νομικά πρόσωπα και για τη σύστασή τους απαιτείται η σύνταξη καταστατικού, που εγκρίνεται από το Μονομελές Πρωτοδικείο της έδρας τους. Τα άρθρα 3 και 4 του ν.2810/2000 εφαρμόζονται αναλόγως. Η έδρα και η περιφέρεια της Κοινοπραξίας ορίζεται από το καταστατικό της. Για την επωνυμία της Κοινοπραξίας εφαρμόζεται αναλόγως η διάταξη, που ισχύει για τις Ενώσεις. Η γενική συνέλευση της Κοινοπραξίας συγκροτείται από τους αντιπροσώπους των Α.Σ.Ο., που μετέχουν σε αυτήν, οι οποίοι ορίζονται σύμφωνα με το καταστατικό της.

δ) Οι υφιστάμενες τριτοβάθμιες ΑΣΟ, δηλαδή οι ΚΕΣΕ, με απλή τροποποίηση του καταστατικού τους μετατρέπονται σε Κοινοπραξίες. Στην περίπτωση αυτή δεν απαιτείται μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων, διότι απλά μεταβάλλεται μόνο η νομική μορφή.

4. Προτείνεται η κατάργηση από το νομοθέτημα αυτό των διατάξεων που αναφέρονται **στις Ομάδες Παραγωγών και στις Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ)**, διότι, για τις μεν πρώτες, όπως προαναφέρθηκε, υπάρχει επαρκές εθνικό και ενωσιακό πλαίσιο, για δε τις δεύτερες πρέπει να ισχύσει η διάταξη του άρθρου 32 του ν. 2810/2000, η οποία αποδίδει την έννοια του νομικού αυτού μορφώματος αλλά και την εξυπηρέτηση του σκοπού για τον οποίο θεσπίζεται. Οι ΑΕΣ, όπως τις περιγράφει ο ν.4015, δεν μπορούν να λειτουργήσουν, διότι ούτε μπορεί να περιοριστεί η δράση μιας Ανώνυμης Εταιρείας σε περιφερειακό μόνον επίπεδο, ούτε οι όροι «διατομεακό» και «διακλαδικό» προσιδιάζουν σε μία Ανώνυμη Εταιρία, ούτε εξυπηρετεί η ίδρυση μιας ΑΕΣ αποκλειστικά και μόνο από αγροτικούς συνεταιρισμούς και ομάδες παραγωγών, δηλ. και πάλι από αγροτικούς συνεταιρισμούς, στο πλαίσιο των οποίων λειτουργούν οι ΟΠ των συνεταιρισμένων παραγωγών.

Με δυο λόγια, μία Συνεταιριστική ΑΕ ή ΕΠΕ του ν. 2810/2000 έχει σκοπό κυρίως να συμπράξει με τρίτους, προκειμένου να προσελκύσει κεφάλαια, να αναλάβει δραστηριότητες, που απαιτούν μεγάλη κεφαλαιακή συγκρότηση υπό τον όρο, βέβαια, ότι διατηρεί τη συνεταιριστική μετοχική της σύνθεση με την κατοχή από τους συνεταιρισμούς της πλειοψηφίας των μετοχών, οι οποίες βεβαίως στο σύνολό τους είναι ονομαστικές.

Αντίθετα, οι μετοχές των ΑΕΣ είναι ανώνυμες, γεγονός που σημαίνει ότι ο κάτοχος των μετοχών δεν είναι γνωστός και μάλιστα όταν οι ΑΕΣ αυτές συμπράττουν με άλλες ομάδες παραγωγών, που δεν λειτουργούν στο πλαίσιο του συνεταιρισμού, αλλά λειτουργούν ως Ανώνυμες Εταιρείες ή ΕΠΕ, εφόσον ο ν. 4015 δεν κάνει διάκριση, για το ποιες Ο.Π. εννοεί στο άρθρο 5 αυτού. Στους ενωσιακούς κανονισμούς ρητά αναφέρεται ότι κάθε νομική οντότητα μπορεί να αναγνωρισθεί ως Ο.Π , σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Εδώ εννοεί κάθε νομική οντότητα που ο σκοπός της επιτρέπει την άσκηση της δραστηριότητας της Ομάδας Παραγωγών.

5. Προτείνεται, στο Μητρώο των Αγροτικών Συνεταιρισμών, να τηρούνται φάκελοι που περιλαμβάνουν τα ακόλουθα στοιχεία με την απαραίτητη ενημέρωση:

- α) Αριθμός Μελών (φυσικών, νομικών προσώπων). Ετήσια ενημέρωση.
- β) Το καταστατικό του νομικού προσώπου, όπως ισχύει με τις εκάστοτε τροποποιήσεις του.
- γ) Πιστοποιητικό μεταβολών του αρμοδίου δικαστηρίου.
- δ) Πρακτικό αρχαιρεσιών(εκλογή ΔΣ και ΕΣ), νομίμως υπογεγραμμένο.
- ε) Βεβαίωση από το αρμόδιο δικαστήριο περί μη προσβολής των αρχαιρεσιών.
- στ) Πρακτικό κατανομής αξιωμάτων των άνω οργάνων .
- ζ) Ετήσια ενημέρωση του φακέλου με δημοσιευμένο ή όχι ισολογισμό και απόφαση αρμοδίου οργάνου για έγκριση αυτού .
- η) Κάθε νομική μεταβολή που επέρχεται στο νομικό πρόσωπο του συνεταιρισμού, συμπεριλαμβανομένης και της πτωχεύσεως και της θέσεως σε καθεστώς εκκαθάρισης.

Στο Μητρώο καταχωρείται η σύσταση, η συγχώνευση, η μετατροπή, η διάσπαση, η διάλυση, η εκκαθάριση ή η αναβίωση, του κάθε συνεταιρισμού. Το Μητρώο έχει ενημερωτικό χαρακτήρα.

Προτείνεται να διατηρηθεί η διοικητική μονάδα της Εποπτικής Αρχής με αρμοδιότητα εκτός των άλλων και της κατάρτισης του Μητρώου, τον έλεγχο της νομιμότητας των νομικών προσώπων του Μητρώου και την άσκηση, κατόπιν εξουσιοδοτήσεως, με απόφαση του ΥΠΑΑΤ της κρατικής εποπτείας επί αυτών.

Στην αρμοδιότητα της Εποπτικής Αρχής να είναι η έκδοση βεβαιώσεων νόμιμης λειτουργίας των νομικών προσώπων που είναι καταγεγραμμένα στο Μητρώο, η χορήγηση βεβαίωσης επωνυμίας (ενδεχομένως έναντι καταβολής συμβολικού παραβόλου, ενδεικτικό ποσόν 20 ευρώ), η επίλυση θεμάτων της αρμοδιότητάς της ή οποιασδήποτε άλλης αρμοδιότητας, που της έχει ανατεθεί από αυτόν τον νόμο ή από Προεδρικά Διατάγματα, Υπουργικές Αποφάσεις ή άλλες κανονιστικές πράξεις.

Με απόφαση του κ. Υπουργού ΥΠΑΑΤ θα καθορίζεται η μορφή και ο τρόπος τήρησης του Μητρώου.

6. Οι διατάξεις περί αξιολόγησης των συνεταιρισμών, που αναφέρει ο ν. 4015 δεν σχετίζονται ούτε με την έννοια του Μητρώου, ούτε με την κρατική εποπτεία. Οι όροι της αξιολόγησης του άρθρου 3 δεν αποτελούν αντικείμενο έρευνας και ελέγχου της Εποπτικής Αρχής, για τον πολύ απλό λόγο ότι αποτελούν επιχειρηματική δραστηριότητα, η οποία αφορά στον επιχειρηματία συνεταιρισμό π.χ. η υποχρέωση από το ν.4015 παράδοσης του 80% της παραγωγής του μέλους στο συνεταιρισμό, αποτελεί όρο απαράδεκτο για δύο λόγους:

α) Το μέλος έχει υποχρέωση να παραδίδει το 100% της παραγωγής του στον συνεταιρισμό, διαφορετικά διαγράφεται σύμφωνα με όρο του καταστατικού

β) Όμως η ποσότητα παράδοσης της παραγωγής ελέγχεται κάθε φορά με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης κατά τη διαδικασία που ορίζεται στο καταστατικό, ώστε ο συνεταιρισμός να έχει τη δυνατότητα συγκέντρωσης και διάθεσης της παραγωγής, άλλως είτε μαζί με τα μέλη είτε κεχωρισμένα μπορεί να αποφασισθεί ο τρόπος διάθεσης της παραγωγής προς όφελος όλων. Φανταστείτε κάθε μέλος να προσκόμιζε το 80% της παραγωγής του και να το άφηνε στο συνεταιρισμό, διότι έτσι επιβάλλει ο νόμος, χωρίς να ερευνάται η δυνατότητα διάθεσης. Είναι αυτονόητο ότι όλα αυτά θα τα ορίσει το καταστατικό του Συνεταιρισμού.

Ακόμη ένα παράδειγμα για την αξιολόγηση:

Αναφέρει το άρθρο 4 παρ. 4 ότι, αν ένας αγροτικός συνεταιρισμός αξιολογηθεί για δύο συνεχείς αξιολογήσεις (προφανώς εννοεί χρήσεις) ως ανενεργός, τίθεται σε εκκαθάριση με απόφαση του Δικαστηρίου κατόπιν αιτήσεως του Υπουργού ΥΠΑΑΤ. Δηλαδή αν για δύο συνεχείς χρονιές τα 7 μέλη του συνεταιρισμού ή τα 20 σύμφωνα με τον νόμο 4015/2011, για λόγους ανωτέρους της θελήσεώς τους, δεν μπόρεσαν να παραδώσουν το 80% της παραγωγής τους ή δεν μπόρεσαν να εκπληρώσουν τις ληξιπρόθεσμες οικονομικές τους υποχρεώσεις, τότε διαλύονται;

Αλλά διερωτώμεθα και το Δικαστήριο πώς θα εφαρμόσει την σχετική διάταξη, όταν ο κ. Υπουργός προσφύγει για την διάλυση; Είναι δυνατόν ποτέ το Δικαστήριο να ελέγξει μία επιχειρηματική δράση ή μία επιχειρηματική επιλογή; Είναι δυνατόν να ελέγξει γιατί ένας συνεταιρισμός αποφάσισε να διαθέσει ή να συγκεντρώσει για τον α' ή β' λόγο την παραγωγή του με τον α' ή β' τρόπο;

7. Προτείνεται η κατάργηση του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου Εποπτείας, διότι, όπως αποδείχθηκε στην πράξη αποτελεί έναν ακόμα πλεονασμό σε επίπεδο διοίκησης, χωρίς να επιλύει κανένα πρόβλημα.

8. Προτείνεται κατ' αρχάς για την ΠΑΣΕΓΕΣ η διόρθωση της επωνυμίας της αντί «γεωργικών» να τεθεί «αγροτικών».

Ακολούθως να συμπληρωθεί ο σκοπός της ως εξής: Η ΠΑΣΕΓΕΣ είναι η ανώτατη ιδεολογική και συντονιστική οργάνωση των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων όλης της χώρας και δεν έχει εμπορική ιδιότητα. Μέλη της ΠΑΣΕΓΕΣ γίνονται, κατόπιν αιτήσεώς τους, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, οι ενώσεις αυτών κάθε μορφής και βαθμού, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιριστικών ΑΕ και ΕΠΕ. Η διαδικασία εγγραφής (νομιμοποιητικά έγγραφα, αίτημα, απόφαση), καθορίζεται από το καταστατικό της. Η ετήσια εισφορά των μελών της ΠΑΣΕΓΕΣ, καθορίζεται με βάση τον αριθμό των φυσικών προσώπων που εκπροσωπούν τα μέλη της, υπολογιζόμενα άπαξ. Κατ' εξαίρεσιν αν πρόκειται για συνεταιρισμούς με μικρή δραστηριότητα ή μικρό αριθμό μελών, το ύψος της εισφοράς αυτών καθορίζεται κατά δικαία κρίση, ώστε να μη αποκλείεται κανένας συνεταιρισμός από την συμμετοχή του στην ΠΑΣΕΓΕΣ.

Η ΠΑΣΕΓΕΣ δεν μπορεί να συμμετέχει είτε άμεσα είτε έμμεσα σε εταιρίες του Εμπορικού Νόμου. Για την εξυπηρέτηση των μελών της αναλαμβάνει η ίδια ή/και μαζί με τα μέλη της την εκπόνηση μελετών, εργασιών, ερευνών και μπορεί να συμμετέχει αποκλειστικά η ίδια ή/και μαζί με τα μέλη της σε κάθε διαγωνισμό για τη σύναψη συμβάσεων παροχής δημοσίων υπηρεσιών, που αφορούν στην αγροτική και στην συνεταιριστική ανάπτυξη, και προς όφελος και για την εξυπηρέτηση των αγροτών.

Ο αριθμός των αντιπροσώπων των μελών που συγκροτούν την ΓΣ της ΠΑΣΕΓΕΣ καθορίζεται από το καταστατικό της, με βάση τον αριθμό των φυσικών προσώπων των

πρωτοβαθμίων συνεταιρισμών μελών της. Οι ανώτερου βαθμού οργανώσεις, εκπροσωπούνται με έναν αντιπρόσωπο. Ο αριθμός των αντιπροσώπων, που συγκροτούν την γενική συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ δεν μπορεί να είναι μικρότερος των πεντακοσίων (500). Το καταστατικό της ΠΑΣΕΓΕΣ προβλέπει τη διαδικασία εκλογής των αντιπροσώπων αυτών. Το Δ.Σ και το Ε.Σ της ΠΑΣΕΓΕΣ εκλέγεται από τη γενική συνέλευση, με το σύστημα που ορίζει ο ν. 2810/2000.

Το ΔΣ της ΠΑΣΕΓΕΣ το οποίο αποτελείται από 13 μέλη και το ΕΣ το οποίο αποτελείται από 3 μέλη, εκλέγεται από τη ΓΣ με τριετή θητεία.

Στις προτεραιότητες της ΠΑΣΕΓΕΣ θα πρέπει να είναι η ενδυνάμωση του υπηρεσιακού μηχανισμού της, για την εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών της. Ο υπηρεσιακός μηχανισμός της να εμπλουτίζεται με επιστήμονες υψηλού επιπέδου, ώστε να παρέχει την απαιτούμενη τεχνογνωσία στα μέλη της, την στήριξη αυτών με μελέτες, τις οποίες πραγματοποιεί δια των υπηρεσιών της, την παροχή νομικών συμβουλών στα μέλη της σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ΠΑΣΕΓΕΣ οφείλει να αναπτύξει τον τομέα της εκπαίδευσης των συνεταιρισμένων αγροτών, των αιρετών τους εκπροσώπων και των υπηρεσιακών στελεχών των συνεταιρισμών σε θέματα συνεργατισμού, νομοθεσίας, επιχειρηματικής δράσης. Επίσης η ενημέρωση των πολιτών για την σημασία του συνεργατισμού. Αυτή θα πρέπει να είναι μία από τις κυριότερες δραστηριότητές της.

Μέριμνά της θα πρέπει να είναι η εκπαίδευση νέων στελεχών, τα οποία θα εκπαιδεύονται, για να υπάρξει ομαλή και λειτουργική διαδοχή. Η ΠΑΣΕΓΕΣ οφείλει να μεριμνήσει με την φροντίδα και την βοήθεια του κράτους, για τη επαναλειτουργία των συνεταιριστικών της σχολών επιμόρφωσης των συνεταιριστικών υπαλληλικών και αιρετών εκπροσώπων των συνεταιρισμών. Να επιλέξει με αυστηρότητα κριτηρίων το επιστημονικό προσωπικό της εκπαίδευσης. Να φροντίσει για την επαναδιοργάνωση των βιβλιοθηκών της και την συντήρηση και διατήρηση του ιστορικού της αρχείου. Η ΠΑΣΕΓΕΣ, πρέπει να λειτουργεί μέσα στο πλαίσιο του σκοπού, που ορίζει ο νόμος.

9. Οι διατάξεις, που αφορούν στις Διεπαγγελματικές Οργανώσεις χρήζουν περαιτέρω ανάλυσης, ώστε να καθοριστεί συγκεκριμένα η νομική τους μορφή και όχι να γίνεται αόριστη παραπομπή στις διατάξεις του Αστικού Κώδικα, ώστε να τίθενται ερωτήματα αν μια Δ.Ο. μπορεί να έχει την νομική μορφή ενός ιδρύματος, για παράδειγμα. Σημαντικός παράγων για μία Δ.Ο. είναι η εξασφάλιση της χρηματοδότησής της. Η κρατική Εποπτεία πρέπει να ασκείται ουσιαστικά, για μια αναγνωρισμένη Δ.Ο. καθώς και η σημαντική διαδικασία επέκτασης των υποχρεωτικών κανόνων, τα θέματα των διεπαγγελματικών συμφωνιών, τις ομόφωνες αποφάσεις των οργάνων διοίκησης των Δ.Ο. και τέλος την θέσπιση διατάξεων διαιτησίας.

Επίσης, οι διατάξεις που αφορούν στην επέκταση κανόνων, δηλαδή, αν μία Δ.Ο. μπορεί να υιοθετήσει με ομόφωνη απόφαση της γενικής της συνέλευσης στην περίπτωση που αυτή εκπροσωπεί τα 2/3 του συνόλου της παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας ενός προϊόντος ή ομάδας ομοειδών προϊόντων της χώρας και σε όγκο και σε αριθμό ατόμων και ακολούθως να ζητήσει από τον αρμόδιο Υπουργό να θεσμοθετήσει την απόφασή της αυτή, της οποίας η εφαρμογή θα καθίσταται υποχρεωτική όχι μόνο για τα μέλη της Δ.Ο. αλλά για το σύνολο των εκπροσώπων του συγκεκριμένου προϊόντος στην χώρα, βεβαίως όμως για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και υπό τον όρο ότι η Δ.Ο. το έχει εφαρμόσει στα μέλη της για ένα τουλάχιστον έτος.

Όλα τα ανωτέρω πρέπει να επιλυθούν, διότι στην Ευρώπη, οι Διεπαγγελματικές Οργανώσεις λειτουργούν πλέον των εκατό ετών, κυρίως στη Γαλλία, στον τομέα του σίτου αρχικά, σημαντική είναι η προσφορά τους στον τομέα της σαμπάνιας, του κρασιού και του κρέατος. Στην Ολλανδία στο γάλα και στα γαλακτοκομικά, στην Ισπανία στο λάδι και στα εσπεριδοειδή, στο Βέλγιο και την Ιταλία στον καπνό κλπ. Η Ε.Ε. έχει εξαγγείλει ότι ο συνομιλητής του κράτους μέλους για τα αγροτικά προϊόντα, αλλά και για την ίδια θα είναι οι Διεπαγγελματικές Οργανώσεις.

Στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι έχουν ιδρυθεί Δ.Ο. εθνικού επιπέδου στο κρασί, στο λάδι, στο μέλι, στον καπνό, έχουν αναγνωριστεί από το έτος 1999, δυστυχώς όμως πέραν ορισμένων ενωσιακών προγραμμάτων, δεν έχουν κατορθώσει κάτι σημαντικό στους τομείς τους. Ίσως, διότι ο ρόλος τους ο πραγματικός είναι ακόμη άγνωστος. Και εδώ το θέμα της εκπαίδευσης παίζει σημαντικό ρόλο. Σε κάθε περίπτωση, εκτίμηση της Ο.Ε είναι ότι, απαιτείται πολύ δουλειά

στον τομέα των διεπαγγελματικών οργανώσεων. Ίσως απαιτείται και εκπαίδευση αξιολογών στελεχών στο εξωτερικό, σε αντίστοιχες Δ.Ο.. Αυτή είναι η μέχρι σήμερα εμπειρία μας στον τομέα αυτό, ο οποίος είναι πραγματικά πολύ σημαντικός για τη γεωργία.

Άποψή μας είναι ότι και η Ε.Ε. θα έπρεπε να δείξει περισσότερο κανονιστικό ενδιαφέρον, μετά την Ανακοίνωση που εξέδωσε το έτος 1998.

Αυτό βέβαια αφορά κυρίως στις χώρες που στερούνται αντίστοιχης θεσμικής εμπειρίας. Τα κράτη ουσιαστικά, για κάθε προϊόν ή ομάδα ομοειδών προϊόντων, που παρουσιάζουν εθνικό ενδιαφέρον θα πρέπει να έχουν έναν επίσημο συνομιλητή που είναι η Δ.Ο..

10. Η Ο.Ε. προτείνει την κατάργηση του άρθρου 12 και όσον αφορά στα θέματα των αναπτυξιακών και φορολογικών κινήτρων θεωρεί ότι πρέπει να επανέλθουν σε ισχύ οι διατάξεις του νόμου 2810/2000, να διατηρηθούν οι διατάξεις του άρθρου 15, υπό τον όρο της αναμονής των παρατηρήσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις παρατηρήσεις, που είχε διατυπώσει επί του άρθρου αυτού. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να αναπτυχθεί η έννοια του θεσμού, βεβαίως όχι υπό το «φως» των διατάξεων του ν. 4015, διότι θα κατηγορηθούμε για αντιφατική στάση.

11. Σχετικά με τη χρηματοδότηση της ΠΑΣΕΓΕΣ και των συνδικαλιστικών οργανώσεων, η Ο.Ε. προτείνει την κατάργηση των χρηματοδοτήσεων της ΓΕΣΑΣΕ και της ΣΥΔΑΣΕ. Προτείνει τη διατήρηση της χρηματοδότησης της ΠΑΣΕΓΕΣ, τον έλεγχο αυτής από το Ελεγκτικό Συνέδριο, όσον αφορά στη συγκεκριμένη χρηματοδότηση. Με απόφαση του κ. Υπουργού ΑΑΤ, καθορίζεται ο σκοπός της χρηματοδότησης και με λεπτομέρεια, ποιες δαπάνες πρέπει να καλύπτει.

12. Σχετικά με τις διατάξεις που αφορούν στις προτεινόμενες τροποποιήσεις του νόμου 2810/2000, οι οποίες περιλαμβάνονται στο άρθρο 16, η Ο.Ε. προτείνει ουσιαστικά την κατάργησή τους, διότι στην μεν παρ. 1 και 2 επαναλαμβάνει την έννοια του ορισμού του αγροτικού συνεταιρισμού, αναλύοντάς την με προσθήκη διατάξεων που αφορούν στα καταστατικά και όχι στον νόμο. Π.χ. η υποχρέωση παράδοσης του 80% τουλάχιστον της παραγωγής των αγροτικών προϊόντων, που παράγουν τα μέλη και διακινεί ο οικείος συνεταιρισμός. Η διάταξη αυτή ήδη περιέχεται σε όλα τα καταστατικά των αγροτικών συνεταιρισμών με τις επιφυλάξεις που επιβάλλονται στις περιπτώσεις όπου για παράδειγμα φυσικοί κίνδυνοι οδηγούν στην καταστροφή της παραγωγής. Η ΓΣ αποφασίζει για κάθε περίπτωση η οποία παρουσιάζεται.

Παρατίθεται σχετική διάταξη καταστατικού, για την εξακρίβωση της πληρότητας, αλλά και της πρόνοιας των καταστατικών:

«Τα μέλη υποχρεούνται :

Να παραδίδουν στο Συνεταιρισμό, σύμφωνα με τις ειδικότερες προβλέψεις του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας, την παραγωγή τους, που προορίζεται για το εμπόριο των προϊόντων, για τα οποία η Γενική Συνέλευση αποφάσισε την κοινή εμπορία ύστερα από μεταποίηση ή όχι.

Να δηλώνουν στο Συνεταιρισμό μέσα σε προθεσμίες, που καθορίζει το Διοικητικό Συμβούλιο με απόφασή του, την παραγωγή που προορίζεται για πώληση των προϊόντων, της οποίας τη συγκέντρωση έχει αποφασίσει η Γενική Συνέλευση.

Να εφαρμόζουν τους κανόνες παραγωγής και ποιότητας, που θεσπίζονται για κάθε προϊόν, με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης....

Να εμπορεύονται την παραγωγή τους μέσω του Συνεταιρισμού.

Με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης, τα μέλη μπορούν να απαλλάσσονται μερικά ή ολικά από την υποχρέωση για παράδοση της παραγωγής τους στο

Συνεταιρισμό, εφόσον :

- Έχουν αντικειμενική αδυναμία ή άλλους σοβαρούς λόγους.
- Πριν από την ένταξή τους στο Συνεταιρισμό είχαν συνάψει αποδεδειγμένα συμβάσεις πώλησης των προϊόντων τους σε τρίτους, εφόσον ο Συνεταιρισμός έχει ενημερωθεί έγκαιρα για τη διάρκεια, τον όγκο παραγωγής και τις λοιπές λεπτομέρειες της σύμβασης.
- Ο Συνεταιρισμός αδυνατεί να απορροφήσει την προσφερόμενη παραγωγή.

Συνεταίρος, που αδικαιολόγητα δεν δηλώνει την παραγωγή του έγκαιρα στ Συνεταιρισμό με την επιφύλαξη της παραγράφου 2 του εδαφίου στ' του παρόντος ή κάνει ανακριβή δήλωση και δεν προσκομίζει την παραγωγή του στις εγκαταστάσεις του Συνεταιρισμού ή στο χώρο, που ο Συνεταιρισμός ορίζει ή διαθέτει την παραγωγή του μερικά ή ολικά σε άλλους φορείς χωρίς την έγγραφη συγκατάθεση του Συνεταιρισμού :

α) Υπόκειται στην πληρωμή ποινικής ρήτρας μέχρι ποσοστού πενήντα τοις εκατόν (50%) επί της αξίας κάθε κιλού προϊόντος, που δεν παραδίδεται. Το ακριβές ποσό της ποινικής ρήτρας προσδιορίζεται από τη Γενική Συνέλευση κατά τη λήψη της σχετικής απόφασης για την κοινή εμπορία του σχετικού προϊόντος, και

β) Μπορεί να διαγραφεί με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης, η οποία επιβάλλει ταυτόχρονα και ποινική ρήτρα.».

Η **Ο.Ε.** προτείνει να θεσπιστεί διάταξη, ώστε στην περίπτωση της μη παράδοσης του 100% της παραγωγής των μελών στο συνεταιρισμό τους **κατά τους όρους του καταστατικού** να αποτελεί λόγο διαγραφής του μέλους από τον συνεταιρισμό.

13. Ο αριθμός των μελών για την ίδρυση αγροτικού συνεταιρισμού να επανέλθει στον αριθμό επτά (7). Ο αριθμός αυτός είναι ο πλέον επαρκής εξ όσων μας έχει αποδείξει η διεθνής εμπειρία. Αυτό αποδεικνύεται και από την πρόταση του ΟΗΕ για ένα σχέδιο καταστατικού συνεταιρισμού, όπου προβλέπει ως κατώτατο αριθμό μελών για την ίδρυση του συνεταιρισμού τον αριθμό τρία (3), ενώ για της σύσταση Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού απαιτούνται πέντε (5) μέλη.

14. Η **Ο.Ε.** προτείνει να μη οριστεί ύψος συνεταιριστικού κεφαλαίου ή σε περίπτωση, που ορισθεί αυτό να μη είναι ανώτερο του ποσού των 5000 Ευρώ και σε περίπτωση που τα μέλη του συνεταιρισμού είναι λιγότερα από δέκα το ποσόν των 1000 Ευρώ.

15. Επίσης, η **Ο.Ε.** προτείνει, και στη συνάφεια αυτή, να διατηρηθούν οι βαθμοί στις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις αλλά να υπάρχουν μόνο δύο βαθμοί, ήτοι πρωτοβάθμιοι ΑΣ με μέλη φυσικά ή νομικά πρόσωπα, Ενώσεις ΑΣ, με μέλη τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς και Κοινοπραξίες ΑΣΟ, με μέλη πρωτοβάθμιους και δευτεροβάθμιους συνεταιρισμούς, όταν η επιχειρηματική τους επιλογή το επιβάλλει. Βαθμοί Συνεταιρισμών προβλέπονται στην πρόταση του ΟΗΕ για ένα σχέδιο καταστατικού συνεταιρισμού, στις νομοθεσίες όλων των ευρωπαϊκών κρατών, στο καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού, στους αστικούς συνεταιρισμούς, στην ελληνική νομοθεσία από το νόμο 602/1915 μέχρι και τον ν. 2810/2000 και βεβαίως στη νομική δέσμευση η οποία απορρέει από την έκτη συνεταιριστική αρχή (συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών).

Η **ΟΕ** θεωρεί ότι η περαιτέρω προσφυγή σε επιστημονικά κείμενα που αναλύουν την αναγκαιότητα των συνεταιρισμών να συνιστούν μεταξύ τους ενώσεις είναι περιττή. Εξάλλου, η δημιουργία ενώσεων ισχύει σε όλες τις εταιρίες του Εμπορικού Νόμου. Ο ν. 4015/2011 εισάγει απαγόρευση που αποτελεί ανεπίτρεπτη ανατροπή του ισχύοντος δικαίου.

16. Επίσης, η **Ο.Ε.** προτείνει να προβλέπεται στο νόμο η δυνατότητα εγγραφής στους συνεταιρισμούς μελών-επενδυτών, προκειμένου να βοηθηθούν οι συνεταιρισμοί στην προσέλκυση κεφαλαίων. Η διάταξη μπορεί να διατυπωθεί ως εξής:

«Το καταστατικό, μπορεί να προβλέπει την εγγραφή στο συνεταιρισμό μελών επενδυτών, μη χρηστών. Τα μέλη επενδυτές είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τα οποία συμμετέχουν στο συνεταιριστικό κεφάλαιο, αλλά δεν χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του συνεταιρισμού.

Οι όροι και οι προϋποθέσεις εισόδου και εξόδου, τα δικαιώματα οι υποχρεώσεις, η δυνατότητα και οι προϋποθέσεις συμμετοχής στη γενική συνέλευση, στο Διοικητικό Συμβούλιο, ή στο Εποπτικό Όργανο του Συνεταιρισμού, των μελών επενδυτών, καθορίζονται από το καταστατικό.

Στην περίπτωση που το καταστατικό προβλέπει ότι τα μέλη επενδυτές συμμετέχουν στη γενική συνέλευση του συνεταιρισμού με δικαίωμα ψήφου, ο συνολικός αριθμός των ψήφων δεν μπορεί να υπερβαίνει το 25% του συνολικού αριθμού των ψήφων που διαθέτουν τα μέλη του συνεταιρισμού. Τα μέλη επενδυτές δεν συμμετέχουν στον σχηματισμό της απαρτίας στη γενική συνέλευση.».

17. Επίσης, προτείνει να θεσπιστεί το μονιστικό και δυαδικό σύστημα διοίκησης των συνεταιρισμών, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού 1435/2003 για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό. Η επιλογή του συστήματος διοίκησης θα γίνει από τον κάθε συνεταιρισμό. Ο νόμος απλά θα δώσει την δυνατότητα αυτή.

Η **Ο.Ε.** εκτιμά ότι με τη δυνατότητα που παρέχεται στις ενώσεις συνεταιρισμών, όπως κατωτέρω αναφέρεται, να μετατρέπονται σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς και για τους λόγους που αναπτύχθηκαν παραπάνω, επιβάλλεται να υιοθετηθούν οι τρόποι διοίκησης που προτείνει ο Κανονισμός, για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό λόγω των νέων μεγεθών τα οποία δημιουργεί η συγχώνευση-μετατροπή.

Οι σχετικές διατάξεις μπορεί να διατυπωθούν ως εξής :

Διοικητικό Συμβούλιο (Μονιστικό Σύστημα)

1. Το διοικητικό συμβούλιο εκλέγεται από τη γενική συνέλευση.

Ο αριθμός των μελών του ορίζεται από το καταστατικό και είναι πάντοτε περιττός. Τα μέλη δεν μπορεί να είναι λιγότερα από τρία (3).

Η διάρκεια της θητείας των μελών του διοικητικού συμβουλίου ορίζεται από το καταστατικό και δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη των τεσσάρων (4) ούτε μικρότερη των δύο (2) ετών. Οι σύμβουλοι είναι επανεκλέξιμοι και ανακαλούνται ελευθέρως από τη γενική συνέλευση.

2. Το διοικητικό συμβούλιο εκπροσωπεί το συνεταιρισμό δικαστικώς και εξωδίκως. Την εκπροσώπησή του αυτή μπορεί να την αναθέτει στον Πρόεδρο ή σε άλλο μέλος του ή στον κατά την παράγραφο 9 του άρθρου αυτού Γενικό Διευθυντή (Μάνατζερ). Το διοικητικό συμβούλιο μπορεί επίσης να αναθέτει την άσκηση αρμοδιοτήτων του σε μέλος αυτού ή σε στέλεχος ή υπάλληλο του συνεταιρισμού.

3. Το Διοικητικό Συμβούλιο βρίσκεται σε απαρτία όταν τα παρόντα μέλη είναι περισσότερα από τα απόντα, σε καμιά όμως περίπτωση δεν μπορεί τα παρόντα μέλη να είναι λιγότερα από τρία. Το Διοικητικό Συμβούλιο αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών.

4. Το διοικητικό συμβούλιο είναι αρμόδιο να αποφασίζει για κάθε θέμα που αφορά τη διοίκηση του συνεταιρισμού, τη διαχείριση της περιουσίας και των υποθέσεών του και την επιδίωξη του σκοπού του. Οι αρμοδιότητες του διοικητικού συμβουλίου καθορίζονται στο καταστατικό.

5. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου ευθύνονται συμμέτρως για κάθε ζημία που προκάλεσαν, με υπαιτιότητά τους, στο συνεταιρισμό κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. «Οι αξιώσεις του συνεταιρισμού παραγράφονται μετά από πέντε (5) χρόνια από την τέλεση της πράξης, εκτός αν

πρόκειται για ζημία από δόλο ή βαρεία αμέλεια οπότε παραγράφονται μετά από δέκα (10) χρόνια».

6. Οι διατάξεις του ν. 3213/2003 (ΦΕΚ 309 Α') έχουν εφαρμογή για τον Πρόεδρο, τα μέλη του Δ.Σ. και τον Γενικό Διευθυντή της ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.. Μέλος του διοικητικού συμβουλίου δεν μπορεί να ψηφίζει στις συνεδριάσεις του για θέματα που αφορούν στον ίδιο, στη σύζυγο ή σε συγγενείς του εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι και του δευτέρου βαθμού.

7. Το καταστατικό του συνεταιρισμού μπορεί να προβλέπει την παροχή στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου:

α) Αποζημιώσεως, για την απασχόλησή τους με υποθέσεις του συνεταιρισμού, οι οποίες τους ανατίθενται με ειδική απόφαση του διοικητικού συμβουλίου.

β) Εξόδων κίνησης και παράστασης για τη συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις του, εφόσον το αποφασίσει η γενική συνέλευση, η οποία θα καθορίσει και το ύψος.

8. Αν ο πρόεδρος ή μέλος του διοικητικού συμβουλίου είναι αντίδικοι του συνεταιρισμού, το συνεταιρισμό εκπροσωπεί το, ειδικώς από αυτό, εξουσιοδοτημένο μέλος του, εκτός αν η γενική συνέλευση διορίσει ειδικούς εκπροσώπους.

9. Το καταστατικό μπορεί να προβλέπει τη δυνατότητα ορισμού από το διοικητικό συμβούλιο Γενικού Διευθυντή (Μάνατζερ), στον οποίο να αναθέτει με σύμβαση τη μερική ή ολική άσκηση των εξουσιών και αρμοδιοτήτων του διοικητικού συμβουλίου, πλην εκείνων που, κατά το νόμο ή το καταστατικό, απαιτούν συλλογική ενέργεια, καθώς και τη γενική διεύθυνση και διαχείριση των υποθέσεων του συνεταιρισμού. Με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου καθορίζονται τα δικαιώματα, οι υποχρεώσεις και οι αρμοδιότητες του Γενικού Διευθυντή.

Ο Γενικός Διευθυντής επιλέγεται μετά από προκήρυξη που δημοσιεύεται στον ημερήσιο τύπο.

Στο μονιστικό σύστημα, διατηρείται το Εποπτικό Συμβούλιο.

Διευθυντικό Όργανο - Εποπτικό Όργανο (Διαδικό Σύστημα Διοίκησης)

Διευθυντικό Όργανο – Καθήκοντα - Ορισμός μελών – Λειτουργία

Το Διευθυντικό Όργανο, ασκεί τη διοίκηση και τη διαχείριση των υποθέσεων της συνεταιριστικής οργάνωσης και την εκπροσωπεί δικαστικώς και εξωδικώς. Το καταστατικό ορίζει τον αριθμό των μελών του διευθυντικού οργάνου, από ένα (1) μέχρι τρία (3) μέλη. Εάν το Διευθυντικό Όργανο αποτελείται από περισσότερα του ενός μέλη, το ίδιο το Όργανο ορίζει μεταξύ των μελών του τον Πρόεδρο. Το Καταστατικό μπορεί να προβλέπει τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων του Διευθυντικού Οργάνου, με απόφασή του, σε ένα ή περισσότερα μέλη του ή σε υπηρεσιακό στέλεχος του Συνεταιρισμού. Σε περίπτωση έλλειψης μέλους του Διευθυντικού Οργάνου, το Εποπτικό Όργανο μπορεί να ορίσει ένα από τα μέλη του για να ασκήσει καθήκοντα Διευθυντικού Οργάνου για χρονικό διάστημα, που δεν υπερβαίνει τους έξι (6) μήνες. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα, αναστέλλεται η άσκηση των καθηκόντων του εν λόγω προσώπου ως μέλους του Εποπτικού Οργάνου. Σε περίπτωση αδυναμίας ορισμού Διευθυντικού Οργάνου από το Εποπτικό Όργανο, ο ορισμός γίνεται με απόφαση της γενικής συνέλευσης. Η σχετική διαδικασία ορισμού και ανάκλησης ορίζεται από το Καταστατικό.

Το Διευθυντικό Όργανο διορίζεται και ανακαλείται από το Εποπτικό Όργανο.

Η ταυτόχρονη συμμετοχή των μελών στο Διευθυντικό Όργανο και στο Εποπτικό Συμβούλιο δεν επιτρέπεται.

Τα καθήκοντα, οι αρμοδιότητες και ο τρόπος λειτουργίας του διευθυντικού οργάνου

ορίζονται από το Καταστατικό».

Η διάταξη του άρθρου ... εφαρμόζεται ανάλογα και στο διευθυντικό όργανο».

Εποπτικό Όργανο – Καθήκοντα – Ορισμός μελών – Λειτουργία

Το Εποπτικό Όργανο ελέγχει τη διοίκηση και τη διαχείριση των υποθέσεων του Συνεταιρισμού, που ασκεί το Διευθυντικό Όργανο και δεν μπορεί να ασκήσει το ίδιο εξουσία, διοίκησης και διαχείρισης.

Τα μέλη του ορίζονται ή εκλέγονται και ανακαλούνται από τη γενική συνέλευση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του παρόντος νόμου, οι οποίες εφαρμόζονται αναλόγως.

Στο Εποπτικό Όργανο μπορεί να συμμετέχουν μέχρι του ενός τετάρτου (1/4) μέλη επενδυτές, εφόσον το προβλέπει το καταστατικό.

Ο αριθμός των μελών του Εποπτικού Οργάνου καθώς και τα καθήκοντα, οι αρμοδιότητες και ο τρόπος λειτουργίας του ορίζονται από το καταστατικό

Το Εποπτικό Όργανο εκλέγει μεταξύ των μελών του τον Πρόεδρο αυτού.

Η θητεία των μελών του Εποπτικού Οργάνου ορίζεται από το καταστατικό, και δεν μπορεί όμως να υπερβεί τα τέσσερα (4) χρόνια

Το Εποπτικό Όργανο εκπροσωπεί την ΑΣΟ έναντι του Διευθυντικού Οργάνου ή των μελών του, εφόσον προκύψει οποιαδήποτε διαφορά ή κατά την σύναψη συμβάσεων μεταξύ Διευθυντικού Οργάνου και ΑΣΟ».

Δικαίωμα ενημέρωσης

Το Διευθυντικό Όργανο ενημερώνει το Εποπτικό Όργανο τουλάχιστον ανά τρεις (3) μήνες για την πορεία των δραστηριοτήτων της ΑΣΟ και για τις προοπτικές εξελίξεώς της και ενημερώνει εγγράφως σε τακτά χρονικά διαστήματα για γεγονότα, τα οποία μπορεί να έχουν επιπτώσεις στην εν γένει κατάσταση της ΑΣΟ.

Το Εποπτικό Όργανο ζητεί δια του Προέδρου του από το Διευθυντικό Όργανο κάθε πληροφορία που απαιτείται για τον έλεγχο της διοίκησης και διαχείρισης εκ μέρους του διευθυντικού οργάνου στο πλαίσιο του νόμου, του καταστατικού και των αποφάσεων της γενικής συνέλευσης και του Εποπτικού Οργάνου.

Το Εποπτικό Όργανο μπορεί να προβαίνει σε όλες τις επαληθεύσεις που αφορούν στον έλεγχο και οι οποίες είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση της αποστολής του ή να τις αναθέτει σε τρίτους.

Κάθε μέλος του Εποπτικού Οργάνου μπορεί να λαμβάνει γνώση όλων των πληροφοριών που διαβιβάζονται στο όργανο αυτό.

Υποχρέωση εχεμύθειας

Τα μέλη των οργάνων της ΑΣΟ υποχρεούνται να μη αποκαλύπτουν, ακόμη και μετά την παύση της θητείας τους, τις πληροφορίες που διαθέτουν, σχετικά με τη συνεταιριστική οργάνωση, οι οποίες αποκαλυπτόμενες ενδέχεται να θίγουν τα συμφέροντα της ΑΣΟ ή των μελών της, εκτός αν τούτο επιβάλλεται από λόγους δημοσίου συμφέροντος».

18. Τέλος, οι διατάξεις που αφορούν στη συγχώνευση, συγχώνευση – μετατροπή, διάσπαση, διάσπαση με απορρόφηση, μετατροπή, προτείνει να διατυπωθούν ως εξής:

Συγχώνευση - Διαδικασία - Μετατροπή

1. Δύο ή περισσότερες Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις, μπορεί να συγχωνευθούν είτε με τη σύσταση νέας συνεταιριστικής οργάνωσης, στην οποία ενσωματώνονται οι συγχωνευόμενες, είτε με την απορρόφηση μιας ή περισσότερων υφιστάμενων συνεταιριστικών οργάνσεων από

άλλη, η οποία ήδη λειτουργεί.

2. Για τη συγχώνευση απαιτείται:

α) Απόφαση των γενικών συνελεύσεων καθεμίας από τις προς συγχώνευση συνεταιριστικές οργανώσεις, που λαμβάνεται με την εξαιρετική απαρτία και πλειοψηφία, που ορίζεται στις παραγράφους 3 και 2 των άρθρων 11 και 12, αντίστοιχα, του ν.2810/2000. Η απόφαση αυτή αφορά στην έγκριση του σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης και τις, κατά περίπτωση, τροποποιήσεις του καταστατικού, που απαιτούνται για την πραγματοποίηση της συγχώνευσης.

Τα διοικητικά συμβούλια των ΑΣΟ, που συγχωνεύονται, καταρτίζουν εγγράφως σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης.

Το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης περιέχει τουλάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία :

- Την επωνυμία, την καταστατική έδρα των συγχωνευομένων, καθώς και τον αριθμό καταχώρισης των καταστατικών τους και των τροποποιήσεων αυτών στο βιβλίο μητρώου αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων του αρμοδίου Δικαστηρίου, την επωνυμία και την έδρα, που προτείνεται για τη συνεταιριστική οργάνωση που θα προέλθει από τη συγχώνευση.
- Τον τρόπο κατανομής των συνεταιρικών μερίδων .
- Τους ενδεχόμενους ειδικούς όρους ή πλεονεκτήματα που συνδέονται με τις υποχρεωτικές, πρόσθετες υποχρεωτικές και προαιρετικές μερίδες.
- Τον αριθμό των εργαζομένων που κρίνονται απαραίτητοι για την νέα ή την απορροφούσα οργάνωση.
- Την ημερομηνία από την οποία οι πράξεις των συγχωνευομένων ΑΣΟ, θεωρούνται λογιστικά τελούμενες για λογαριασμό της νέας ΑΣΟ.

Οι συγχωνευόμενοι συνεταιρισμοί μπορούν να προσθέσουν και άλλα στοιχεία στο σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης.

β) Δημοσίευση περίληψης του σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης σε μία εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας της Περιφερειακής Ενότητας της έδρας των υπό συγχώνευση συνεταιριστικών οργανώσεων, εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερών, από την ημέρα λήψεως της απόφασης της γενικής συνέλευσης.

γ) Εκτίμηση των περιουσιακών στοιχείων των συγχωνευομένων ΑΣΟ. Για την εκτίμηση συντάσσεται έκθεση προς τη γενική συνέλευση των μελών των συγχωνευομένων ΑΣΟ, από επιτροπή εμπειρογνομόνων ή την Επιτροπή της παρ. 1 ή τα πρόσωπα της παρ. 4 του άρθρου 9 του ΚΝ 2190/1920.

Τα πρόσωπα αυτά, που ορίζονται μετά από κοινή αίτηση ή συμφωνία των συγχωνευομένων ΑΣΟ εξετάζουν επίσης και τους όρους που περιλαμβάνονται στο σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης.

Κάθε πρόσωπο του προηγούμενου εδαφίου έχει το δικαίωμα να λαμβάνει από τις συγχωνευόμενες ΑΣΟ, οποιαδήποτε πληροφορία ή έγγραφο χρήσιμο για τη διεκπεραίωση του έργου της εκτίμησης καθώς και να διενεργεί όλες τις απαραίτητες ενέργειες και να προβαίνει στους αναγκαίους ελέγχους.

Για την συγχώνευση θα πρέπει να προκύπτει καθαρή θετική θέση, για το νέο νομικό πρόσωπο ή την απορροφούσα οργάνωση.

δ) Σύγκληση, μετά από πρόσκληση των διοικητικών συμβουλίων όλων των υπό συγχώνευση συνεταιριστικών οργανώσεων των μελών τους, σε κοινή γενική συνέλευση. Η συνέλευση αυτή, εγκρίνει το καταστατικό και εκλέγει το προσωρινό διοικητικό συμβούλιο της νέας οργάνωσης, που προκύπτει από τη συγχώνευση. Η απαρτία διαπιστώνεται για κάθε μια συγχωνευόμενη οργάνωση .

ε) Το καταστατικό, το οποίο περιλαμβάνει και ολόκληρο το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης, με περιγραφή της ακίνητης και απαιτούμενης κινητής περιουσίας, υποβάλλεται για έγκριση στο Μονομελές Πρωτοδικείο της έδρας της νέας ή της απορροφούσας οργάνωσης. Κατά τα λοιπά το άρθρο 3 του νόμου αυτού εφαρμόζεται ανάλογα. Το δικαστήριο ερευνά την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου, για την επίτευξη της συγχώνευσης. Το Δικαστήριο υποχρεούται να εκδώσει απόφαση εντός προθεσμίας 15 ημερών, από την συζήτηση της υποθέσεως. Η αίτηση κατατίθεται στο Δικαστήριο εντός προθεσμίας 8 ημερών από την λήψη της απόφασης της κοινής γενικής συνέλευσης και η συζήτηση αυτής προσδιορίζεται εντός προθεσμίας δέκα ημερών.

στ) Καταχώριση στο βιβλίο μητρώου Αγροτικών Συνεταιρισμών του εγκεκριμένου καταστατικού, με μνεία του αριθμού της εγκριτικής απόφασης του δικαστηρίου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 3, καθώς και καταχώριση των ιδίων στοιχείων στο μητρώο Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων του ΥΠΑΑΤ.

Από την ημερομηνία αυτή συντελείται η συγχώνευση και όλα τα περιουσιακά στοιχεία των συγχωνευομένων αποτελούν περιουσία της νέας συνεταιριστικής οργάνωσης ή της απορροφούσας.

ζ) Η δικαστική απόφαση που εγκρίνει το καταστατικό αποτελεί τίτλο μεταγραφής για τα ακίνητα που περιέρχονται στην νέα ή την απορροφούσα συνεταιριστική οργάνωση. Η μεταγραφή στο αρμόδιο Υποθηκοφυλακείο γίνεται ατελώς. Τα δικαιώματα του υποθηκοφύλακα, για την απλή συγχώνευση περιορίζονται στο ποσόν των 1.000 ευρώ και για την μετατροπή που συντελείται δια της συγχωνεύσεως στο ποσόν των 2.000 ευρώ.

Για την απλή μετατροπή δεν απαιτείται μεταγραφή των ακινήτων, όπως π.χ. όταν μία ΕΑΣ μετατρέπεται σε Α.Ε

3. Μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών από την καταχώριση της εγκριτικής απόφασης στο βιβλίο μητρώου, το προσωρινό διοικητικό συμβούλιο συγκαλεί εντός μηνός τα μέλη της νέας συνεταιριστικής οργάνωσης σε γενική συνέλευση για την εκλογή του διοικητικού συμβουλίου της συνεταιριστικής οργάνωσης.

4. Μέλη, που δεν επιθυμούν τη συγχώνευση, μπορεί να αποχωρήσουν σύμφωνα με τους όρους του καταστατικού.

5. Η τυχόν υπεραξία, που προκύπτει από την αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων, απαλλάσσεται από κάθε φόρο και τέλος και εγγράφεται σε λογαριασμό του τακτικού αποθεματικού της νέας οργάνωσης.

6. Η συγχώνευση συνεπάγεται, από την ημέρα που συντελείται, την καθολική διαδοχή της νέας συνεταιριστικής οργάνωσης ή της απορροφούσας σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των οργανώσεων που συγχωνεύθηκαν.

Η νέα συνεταιριστική οργάνωση ή η απορροφούσα υποκαθίσταται αυτοδικαίως σε όλα γενικά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των οργανώσεων που συγχωνεύθηκαν.

7. Τα μέλη των οργανώσεων που συγχωνεύθηκαν είναι αυτοδικαίως μέλη της νέας οργάνωσης με όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, που ορίζει το νέο καταστατικό.

8. Οι συνεταιρικές μερίδες των οργανώσεων που συγχωνεύθηκαν αποτελούν κεφάλαιο της νέας οργάνωσης.

Αν οι συνεταιρικές αυτές μερίδες είναι άνισες, η κοινή γενική συνέλευση της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού, με απόφασή της, ορίζει τον τρόπο προσαρμογής των μερίδων που υπολείπονται του ύψους της συνεταιρικής μερίδας της νέας ή της απορροφούσας οργάνωσης.

9. Η σύμβαση ή σχέση εργασίας των εργαζομένων, που κρίθηκαν υπεράριθμοι λύεται αυτοδικαίως και οι εργαζόμενοι λαμβάνουν την εκ του νόμου προβλεπόμενη αποζημίωσή τους. Οι αποζημιώσεις καταβάλλονται από την νέα Οργάνωση.

[Ο ν. 4015, για τους εργαζομένους πρότεινε την ακόλουθη ρύθμιση :

«Οι εργαζόμενοι με συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας στους ΑΣ, στις ΕΑΣ, στις ΚΕ.Σ.Ε., στις Κ.Α.Σ.Ο και στις Συνεταιριστικές Εταιρείες, οι οποίες είναι σε ισχύ κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού, μεταφέρονται αυτοδίκαια στις Συλλογικές Αγροτικές Οργανώσεις που θα προκύψουν από την εφαρμογή των παραγράφων 1,2,3,4, 5 και 6 του παρόντος άρθρου. Επίσης, οι εργαζόμενοι σε ΣΑΟ που τίθενται σε εκκαθάριση ή διαγράφονται από το μητρώο και παύουν να λειτουργούν, δύνανται να απορροφηθούν κατά προτεραιότητα από άλλες ενεργές ΣΑΟ.

Όσοι εργαζόμενοι απολυθούν και δεν απορροφηθούν από τα νέα σχήματα που θα προκύψουν από την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου δύνανται με αίτηση τους να ενταχθούν σε προγράμματα ειδικής επιδότησης του ΟΑΕΔ, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις»].

10. Η συγχώνευση των οργανώσεων δεν επιφέρει διακοπή των δικών, στις οποίες είναι διάδικοι. Εκκρεμείς δίκες των οργανώσεων που συγχωνεύθηκαν συνεχίζονται από τη νέα οργάνωση.

11. Οι Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις, που συγχωνεύονται, απαλλάσσονται της υποχρέωσης καταβολής κάθε φόρου, τέλους χαρτοσήμου και φόρου υπέρ τρίτων, που έχει σχέση με τη συγχώνευση. Για το Φόρο Συγκέντρωσης Κεφαλαίου ισχύουν οι διατάξεις του ν. 1676/1986 (ΦΕΚ 204 Α').

12. Οι κάθε είδους φορολογικές απαλλαγές και κίνητρα για την ενίσχυση των συγχωνεύσεων των Α.Σ.Ο., που θεσπίστηκαν και περιλαμβάνονται στις διατάξεις του άρθρου 33 του ν. 2169/1993 (ΦΕΚ 149 Α'), όπως αυτός ισχύει σήμερα, εξακολουθούν να ισχύουν.

13. Συγχώνευση με απορρόφηση και μετατροπή μίας Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών σε πρωτοβάθμιο αγροτικό συνεταιρισμό, είναι η πράξη σύμφωνα με την οποία οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί μέλη της ένωσης αγροτικών συνεταιρισμών λύνονται χωρίς να ακολουθήσει εκκαθάριση. Το σύνολο της περιουσίας τους (ενεργητικό και παθητικό) μεταβιβάζεται στην απορροφούσα ΕΑΣ και η απορροφούσα ΕΑΣ μετατρέπεται σε πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό, κατόπιν τροποποιήσεως του καταστατικού της κατά τα κατωτέρω.

Για την συγχώνευση με απορρόφηση και μετατροπή μιας ΕΑΣ σε πρωτοβάθμιο αγροτικό συνεταιρισμό απαιτείται: α) Απόφαση των γενικών συνελεύσεων καθεμίας από τις προς συγχώνευση συνεταιριστικές οργανώσεις καθώς και της απορροφούσας ΕΑΣ, η οποία λαμβάνεται με την εξαιρετική απαρτία και πλειοψηφία, που ορίζεται στις παραγράφους 3 και 2 των άρθρων 11 και 12, αντίστοιχα, του ν.2810/2000. Η απόφαση αυτή αφορά την έγκριση του σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης, το οποίο καταρτίζεται εγγράφως από τα διοικητικά συμβούλια των συγχωνευομένων συνεταιρισμών και της απορροφούσας ΕΑΣ και τις κατά περίπτωση, τροποποιήσεις του καταστατικού, που απαιτούνται για την πραγματοποίηση της συγχώνευσης και μετατροπής.

Από την ημερομηνία που συντελείται η συγχώνευση, οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί διαλύονται, χωρίς να εκκαθαρισθούν και όλα τα περιουσιακά στοιχεία των συγχωνευομένων και της απορροφούσας Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών, αποτελούν περιουσία της απορροφούσας συνεταιριστικής οργάνωσης, η οποία μετατρέπεται σε πρωτοβάθμιο αγροτικό συνεταιρισμό κατόπιν σχετικής τροποποιήσεως του καταστατικού της και τα φυσικά πρόσωπα μέλη των διαλυομένων συνεταιρισμών καθίστανται αυτόματα μέλη του νέου πρωτοβάθμιου συνεταιρισμού, με όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, που ορίζει το καταστατικό.

Κατά τα λοιπά όλες οι διατάξεις του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται αναλόγως».

14. Δευτεροβάθμια ή τριτοβάθμια Α.Σ.Ο. μπορεί να μετατραπεί σε Ανώνυμη Εταιρεία (Α.Ε.) ή

Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.). Η μετατροπή γίνεται με απόφαση της γενικής συνέλευσης, που λαμβάνεται με την εξαιρετική απαρτία και πλειοψηφία που ορίζεται στις παραγράφους 3 και 2 των άρθρων 11 και 12, αντίστοιχα, του νόμου αυτού.

Είναι δυνατή η εισφορά ενός ή περισσότερων κλάδων ή τμημάτων λειτουργούσας Α.Σ.Ο., οποιασδήποτε βαθμίδας σε λειτουργούσα ή συνιστώμενη Συνεταιριστική Ανώνυμη Εταιρία ή Συνεταιριστική Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης, με απόφαση της γενικής Συνέλευσης της Α.Σ.Ο., η οποία λαμβάνεται επίσης με την εξαιρετική απαρτία και πλειοψηφία που ορίζεται στις παραγράφους 3 και 2 των άρθρων 11 και 12 αντίστοιχα, όπως ισχύουν. Στην περίπτωση αυτή είναι δυνατή και η εισφορά περιουσιακών στοιχείων για τα οποία δόθηκε επιχορήγηση από τους εκάστοτε ισχύοντες αναπτυξιακούς νόμους με την προβλεπόμενη από αυτούς διαδικασία. Οι ρυθμίσεις των παραγράφων 3 και 4, καθώς και της παραγράφου 11 περίπτωση iii υποπερίπτωση (α) εδάφιο 1, του άρθρου 11 του Ν. 2601/1998, δεν εφαρμόζονται και στην περίπτωση της μεταβίβασης πάγιων στοιχείων, για τα οποία δόθηκε επιχορήγηση από τον εν λόγω νόμο, η οποία γίνεται με την εισφορά ενός ή περισσότερων κλάδων ή τμημάτων λειτουργούσας Αγροτικής Συνεταιριστικής οργάνωσης (Α.Σ.Ο.) σε λειτουργούσα ή συνιστώμενη Συνεταιριστική Ανώνυμη Εταιρεία ή Συνεταιριστική Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης.

15. Κατά τα λοιπά για τη μετατροπή εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις των κ.ν. 2190/1920 και 3190/1955.

Στις προερχόμενες από τη μετατροπή Α.Ε. ή Ε.Π.Ε. μπορεί να εισέλθουν και νέοι μέτοχοι ή εταίροι, αντίστοιχα.

16. Οι διατάξεις του Κ.Ν. 2190/1920 εφαρμόζονται συμπληρωματικά για θέματα που δεν ρυθμίζονται με το άρθρο αυτό.

Οι παντός είδους φορολογικές απαλλαγές και κίνητρα που προβλέπονται για όλες τις περιπτώσεις συγχωνεύσεων, μετατροπών, απορροφήσεων, εισφορών κλάδων κλπ., που προβλέπουν οι κείμενες διατάξεις και ιδίως των ν. 1297/82 και 2166/1993 εφαρμόζονται αναλόγως και για τις κάθε είδους συγχωνεύσεις, μετατροπές, απορροφήσεις, εισφορές κλάδων κλπ. του παρόντος άρθρου.

17. Οι διατάξεις του άρθρου 115 του ν. 2238/1994 του άρθρου 14 του Ν. 2523/1997, με εξαίρεση τις φορολογικές παραβάσεις της παρ. 1 του εδαφ. 4 του άρθρου αυτού, όπως ισχύουν, καθώς επίσης και οποιεσδήποτε άλλες διατάξεις νόμων, οι οποίες προβλέπουν ατομική και αλληλέγγυο ευθύνη φυσικών προσώπων με νομικό πρόσωπο ή προσωπική κράτηση ή άλλα μέτρα διοικητικού καταναγκασμού ή ποινική ή αστική ευθύνη, για την μη καταβολή φόρων, τελών, εισφορών, δασμών προς το Δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ. συμπεριλαμβανομένων των οργανισμών κυρίας και επικουρικής ασφάλισης, αναστέλλονται για χρονικό διάστημα πέντε (5) ετών για τους Προέδρους και τα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων κάθε βαθμού (του Ν. 2810/2000, όπως ισχύει), καθώς και για τους Γενικούς Διευθυντές, τους Διευθυντές, τους Διαχειριστές, τους Γραμματείς τους Ταμίες των Οργανώσεων αυτών, εφόσον διαρκεί η θητεία τους ή έχει καθ' οιονδήποτε τρόπο λήξει μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, με την προϋπόθεση ότι οι οργανώσεις αυτές συγχωνεύονται ή/και μετατρέπονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου αυτού ή τίθενται σε καθεστώς εκκαθάρισης ή έχουν τεθεί σε εκκαθάριση και αυτή δεν έχει περατωθεί. Για τα πρόσωπα της παραγράφου αυτής, χορηγείται φορολογική και ασφαλιστική ενημερότητα.

Η Ο.Ε., υιοθέτησε τον χρόνο των πέντε ετών της άνω αναστολής αλλά και της εκκαθάρισης των συνεταιρισμών, διότι υποχρεωτικά όφειλε να τον συνδέσει με τον χρόνο, που διαρκεί η εκκαθάριση της ΑΤΕ, αφού ο κύριος πιστωτής όλων των συνεταιρισμών ήταν η ΑΤΕ. Έτσι με τις εκποιήσεις των ακινήτων των συνεταιρισμών σε σχέση με την προνομιακή κατάταξη στην διανομή του πλειστηριάσματος, τόσον του Δημοσίου όσον και των ασφαλιστικών Οργανισμών, θα δημιουργηθεί μια νέα εικόνα για τις πραγματικές οφειλές, των συνεταιρισμών. Αυτό αποτελεί ένα πρόσφορο μέτρο για την ανασυγκρότηση και την εξυγίανση των

συνεταιρισμών. Το μέτρο αυτό πρέπει να συνδυασθεί με την αντίστοιχη διάταξη της παρ. ... του άρθρου 19, το οποίο επίσης προσέβλεπε στην εξυγίανση των ΑΣΟ. Συγκεκριμένα:

Συμφωνίες μεταξύ πιστωτών των ΑΣΟ κάθε βαθμού, στους οποίους πιστωτές συμπεριλαμβάνεται και ο Εκκαθαριστής της ΑΤΕ Α.Ε, και οι οποίοι εκπροσωπούν τουλάχιστον το 51% των οφειλών, συμπεριλαμβανομένων των ενυποθήκων δανειστών, δεσμεύουν απολύτως και το Δημόσιο, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς κυρίας και επικουρικής ασφάλισης και τον ΕΛΓΑ. Η συμφωνία αυτή επικυρώνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και ΥΠΑΑΤ ».

18. Η Ο.Ε προτείνει τον διορισμό Δικαστικού Αντιπροσώπου, ως προέδρου της Εφορευτικής Επιτροπής, για τη διενέργεια αρχαιρεσιών στους Συνεταιρισμούς, οι οποίοι έχουν εγγεγραμμένα μέλη, ο αριθμός των οποίων είναι 100 και άνω.

19. Η ΟΕ προτείνει οι διατάξεις που αφορούν στη λύση και εκκαθάριση των συνεταιρισμών να διατυπωθούν ως εξής:

Λύση

1. Οι Α.Σ.Ο. λύνονται:

α) Αν έληξε ο χρόνος διάρκειάς τους, που ορίζεται στο καταστατικό και δεν αποφασίστηκε η παράτασή του από τη γενική συνέλευση.

β) Με απόφαση της γενικής συνέλευσης, που λαμβάνεται με την εξαιρετική απαρτία και πλειοψηφία των παραγράφων 3 και 2 των άρθρων 11 και 12 αντίστοιχα του ν.2810/2000.

γ) Αν κηρυχτούν σε κατάσταση πτωχεύσεως.

δ) Αν το συνεταιρικό κεφάλαιο μειωθεί κάτω από το ποσόν που προβλέπουν τα άρθρα.....του παρόντος νόμου..

ε) Με απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου της έδρας της ΑΣΟ δικάζοντος κατά τη διαδικασία των άρθρων 739 επ. Κ.Πολ.Δ. κατόπιν αιτήσεως οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον ή του Διοικητικού Συμβουλίου ή του Οργάνου Εποπτείας ή των 2/3 του συνολικού αριθμού των μελών ή της Εποπτικής Αρχής. Η αίτηση για τη λύση στην περίπτωση ε) υποβάλλεται από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον και την Εποπτική Αρχή, αν η λειτουργία της ΑΣΟ απέβη παράνομη ή αν οι ΑΣΟ δεν δημοσίευσαν τον ετήσιο Ισολογισμό τους και τις ετήσιες οικονομικές τους καταστάσεις για δύο (2) συνεχή έτη ή αν αδράνησαν για δύο (2) τουλάχιστον συνεχείς διαχειριστικές χρήσεις ή αν συνάγεται εγκατάλειψη του σκοπού τους λόγω μειωμένης δραστηριότητας.

Η Εποπτική Αρχή υποχρεούται, χωρίς καθυστέρηση, να προβεί στις ενέργειες της παραγράφου 1 περίπτωση ε) του παρόντος άρθρου από τη στιγμή που θα λάβει με οποιονδήποτε τρόπο γνώση, ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού.

Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση, η οποία αδυνατεί να εκλέξει όργανα διοίκησης από την γενική συνέλευση ή να διορίσει προσωρινή διοίκηση σύμφωνα με το άρθρο 69 του Α.Κ., για χρονικό διάστημα ενός έτους, διαλύεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην περιπτ. ε της παρ.1 του παρόντος.

Σε περίπτωση ελλείψεως διοικήσεως, οποιοδήποτε δικόγραφο κοινοποιείται νομίμως σε οποιοδήποτε μέλος του τελευταίου Διοικητικού Συμβουλίου ή του Διευθυντικού ή του Εποπτικού Οργάνου της ΑΣΟ».

19. Η Ο.Ε προτείνει να ορισθεί ρητά η τύχη της περιουσίας του Συνεταιρισμού μετά το πέρας της εκκαθάρισεως, ως εξής :

«Κατά το στάδιο της εκκαθάρισης, το υπόλοιπο του ενεργητικού, που απομένει μετά το πέρας της εκκαθάρισης, όπως ορίζεται στις οικείες διατάξεις, διατίθεται σε άλλο συνεταιριστικό φορέα, με σκοπούς αγροτικής δραστηριότητας ή κοινωφελείς σκοπούς. Δεν διανέμεται στα μέλη».

«4. Η διάρκεια της εκκαθάρισης δεν μπορεί να υπερβαίνει τα πέντε (5) έτη. Παράταση μπορεί να δοθεί, μία φορά, μόνον κατόπιν αιτήσεως πιστωτή ή μέλους της ΑΣΟ ή του εκκαθαριστή, εφόσον συντρέχει σπουδαίος λόγος από το Μονομελές Πρωτοδικείο της έδρας της ΑΣΟ, δικάζοντας κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας».

20. Τέλος, η **Ο.Ε.** προτείνει να αντικατασταθεί η διάταξη της παραγράφου 3 εδ. γ περ. εε) του άρθρου 19 του ν. 4015 με δυνατότητα ρυθμίσεως των οφειλών των ΑΣΟ με Συμφωνίες Πιστωτών, αντίστοιχα με τις διατάξεις του πτωχευτικού κώδικα υπό τον όρο της παροχής προστασίας στα παραγωγικά ακίνητα των ΑΣΟ, αφού η Κυβέρνηση, μετά τη θέση σε εκκαθάριση της ΑΤΕ εξέφρασε την βούληση να λάβει σχετική πρόνοια για τις αγροτικές περιουσίες.

21. Για το θέμα του ελέγχου να ισχύσει ο ν. 2810/2000, διότι δεν είναι ποτέ δυνατόν ένας πρωτοβάθμιος συνεταιρισμός, να ελέγχεται από δύο ορκωτούς.

22. Επίσης να απαλειφθεί ο έλεγχος σκοπιμότητας από τους συνεταιρισμούς, για όλους τους λόγους που προαναφέρονται και αν θέλουμε οι συνεταιρισμοί να λειτουργήσουν με όρους ανταγωνιστικότητας και υπευθυνότητας.

23. Για όσες ΑΣΟ κάθε βαθμού έχουν αναλάβει, διάφορα προγράμματα, τα οποία εκτελούν και συγχωνεύονται ή μετατρέπονται, κατά τις διατάξεις του άρθρου ...του παρόντος νόμου, συνεχίζουν τα προγράμματά τους αυτά με την νέα νομική μορφή, με την οποία λειτουργούν.

24. Αγροτικές Συνδικαλιστικές Οργανώσεις :

Η αδυναμία ως προς την υλοποίηση των διατάξεων του νόμου, οδήγησε το αγροτικό συνδικαλιστικό κίνημα να λειτουργεί εκτός νομοθετικού πλαισίου. Παρά την προθεσμία του ενός χρόνου, που δόθηκε από τον νόμο, για την τροποποίηση των καταστατικών τους, οι αγροτικοί σύλλογοι και οι Ομοσπονδίες αυτών είναι σχεδόν ανύπαρκτοι.

Οι δύο συνομοσπονδίες ΓΕΣΑΣΕ και ΣΥΔΑΣΕ, ουδέν ουσιαστικό έπραξαν. Σήμερα η μη λειτουργία των αγροτικών συλλόγων έχει ως αποτέλεσμα να μη χορηγούνται σε πολλά μέρη, βεβαιώσεις για πιστοποίηση του επαγγέλματος του αγρότη, του αλιέα κ.λ.π.

Η **Ο.Ε.** προτείνει, η σύσταση και ίδρυση αγροτικών συλλόγων να είναι ελεύθερη, χωρίς γεωγραφικό και εδαφικό προσδιορισμό. Υπάρχει άμεση ανάγκη να ρυθμιστεί το θέμα της χορηγήσεως των άνω βεβαιώσεων.

Στην περίπτωση που δεν υπάρχει σύλλογος ή ο σύλλογος δεν λειτουργεί νόμιμα, προτείνεται οι βεβαιώσεις να χορηγούνται από τον Δήμο της κατοικίας του ενδιαφερόμενου αγρότη.

25. Συμπερασματικά σημειώνεται ότι: Η αναγκαιότητα συσπείρωσης των αγροτών είναι περισσότερο από ποτέ αναγκαία, ακόμη και για απλή επιβίωση στον αγροτικό χώρο. Η ανασυγκρότηση των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων της Ελλάδας αποτελεί μονόδρομο. Το γεγονός ότι δεν υπάρχει ούτε μία χώρα, η οποία να έχει αναπτυγμένο αγρο-διατροφικό τομέα χωρίς σημαντική ή και καθοριστική παρουσία αγροτικών συνεταιρισμών επιβεβαιώνει την ανάγκη αυτή. Ο στόχος θα επιτευχθεί με την αποφυγή αναταράξεων, δηλαδή:

- να εξασφαλίζει την ουσιαστική συσπείρωση των αγροτών
- να διατηρεί την **εθελοντικότητα** που χαρακτηρίζει τους συνεταιρισμούς,
- να εξασφαλίζει την ισοτιμία στη μεταχείριση των μελών,
- να περιλαμβάνει δεσμεύσεις οι οποίες θα αποφασίζονται και θα τηρούνται από τα μέλη,
- να μην αποκλείεται κανείς παραγωγός-μέλος εάν ενδιαφέρεται να χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες του συνεταιρισμού,
- να επιβραβεύεται η προσφορά στην επίτευξη των στόχων του συνεταιρισμού,

- να διαθέτει ο συνεταιρισμός επιχειρηματική ευελιξία,
- να επιδιώκεται η μέγιστη δυνατή συσπείρωση των συνεταιρισμών σε εθνικό και ακόμη σε υπερεθνικό επίπεδο.

26. Η Ο.Ε θεωρεί απαραίτητο να παραθέσει **ορισμένες μόνον αντιφάσεις** του νόμου εντός των διατάξεών του, διότι ειδικά στο άρθρο 19 αλλά και στο 18 υπάρχουν τόσο πολλές και αλληλένδετες μεταξύ τους, που απαιτείται χρόνος και κόπος. Συγκεκριμένα :

α). Αντίφαση της επικεφαλίδας του νόμου με το άρθρο 1 των ορισμών. Στην επικεφαλίδα αναφέρει τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, ως ξεχωριστή κατηγορία, ενώ στο άρθρο 1 τους υπαγάγει στις ΣΑΟ.

β) Στο άρθρο 1γ αναφέρει ότι μέλη ενός Αγροτικού Συνεταιρισμού είναι μόνο φυσικά πρόσωπα, ενώ στο άρθρο 16 παρ.4 αναφέρει ότι μέλη είναι φυσικά και νομικά πρόσωπα.

γ) Στο άρθρο 1 αναφέρει ότι το μητρώο είναι βάση συμβατική ή ηλεκτρονική δεδομένων, ενώ στο άρθρο 2 αναφέρει ότι είναι βάση ηλεκτρονική δεδομένων.

δ) Στο άρθρο 4 αναφέρει ότι οι ετήσιες δηλώσεις υποβάλλονται μέχρι τον Μάρτιο μήνα κάθε έτους, ενώ οι ισολογισμοί δημοσιεύονται τον Ιούνιο κάθε έτους.

ε) Στο άρθρο 4, ζητεί από τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, για το πρώτο έτος εγγραφής υποχρεωτικά, διαφορετικά απειλεί με διάλυση, την προσκόμιση πρακτικών αρχαιρεσιών, επικυρωμένων από δικαστικό λειτουργό και μάλιστα μέσα στην προθεσμία που προαναφέρουμε (31.3.2012), ενώ με την μέχρι 21.9.2011 ισχύουσα νομοθεσία, δεν υπήρχε υποχρέωση διορισμού δικαστικού λειτουργού για την διενέργεια αρχαιρεσιών στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς.

στ) Στις αρχαιρεσίες για την ΠΑΣΕΓΕΣ, αναφέρει: η διαδικασία εκλογής των αντιπροσώπων στις ΑΕΣ στις διεπαγγελματικές, στις αγροδιατροφικές συμπράξεις των περιφερειών, σε εταιρείες δημοπρατηρίων ή νομικά πρόσωπα, που συμμετέχει ο ΑΣ καθορίζεται από το **καταστατικό του**. Βεβαίως δεν αναφέρει την ΠΑΣΕΓΕΣ.

ζ) Στο άρθρο 18 αναφέρει ότι δεν διαλύονται οι Αγροτικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι θα αποφασίσουν μέχρι 31 Μαρτίου του 2012 να συγχωνευθούν με συνεταιρισμό που θα προκύψει μέχρι 31.12.2012. Μα πως εξασφαλίζεται η υποχρέωση αυτή εκ μέρους του νόμου;

η) Στο άρθρο 18 αναφέρει ότι, για τις ανάγκες του άρθρου 19 η θητεία των διοικήσεων των ΕΑΣ, ΚΑΣΟ, ΚΕΣΕ και ΣΕ παρατείνεται μέχρι 30.6.2012. Την διάταξη για τις ΕΑΣ την επαναλαμβάνει στο άρθρο 19. Όταν όμως παρατείνει τις προθεσμίες του 19 ξεχνάει ότι στο 19 δεν έχει παρατείνει τις προθεσμίες των ΚΑΣΟ ΚΕΣΕ και ΣΕ, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται όλη η διαδικασία συγχωνεύσεων και μετατροπών, αφού υπάρχουν αλληλεξαρτήσεις των μελών, πέραν του γεγονότος ότι τα πιστωτικά ιδρύματα δεν αναγνωρίζουν τις διοικήσεις των ΚΑΣΟ, ΚΕΣΕ και ΣΕ και ζητούν τη διενέργεια αρχαιρεσιών. Όμως, πως θα διενεργηθούν αρχαιρεσίες αφού η θητεία των αντιπροσώπων τους έχει λήξει και είναι αδύνατη η εκλογή αντιπροσώπων στην περίπτωση που μία ΕΑΣ μέλος της ΚΑΣΟ και ΚΕΣΕ έχει αλλάξει νομική μορφή κλπ.

θ) Στο άρθρο 19, πως μπορεί να μετατραπεί μια ΚΑΣΟ σε πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό, όταν έχει μέλη της, ενώσεις αναγκαστικών συνεταιρισμών που εξαιρούνται των διατάξεων αυτού του νόμου; Και αφού ο νόμος ουδέν προβλέπει, πώς μπορεί να υποχρεωθεί σε αποχώρηση ένα μέλος;

27. Το μέλος της Ο.Ε κα Αγγελική Παπαδάκη, αναφέρει τα ακόλουθα:

«Δοθέντος ότι ορισμένες από τις προτάσεις που παρουσιάζονται ανωτέρω, στηρίζονται σε μια διαφορετική θεώρηση όσον αφορά τον τρόπο αντιμετώπισης των παθογενειών-στρεβλώσεων που ήθελε να θεραπεύσει ο νομοθέτης, αγγίζοντας βασικούς άξονες του νόμου (εκούσια μετατροπή, επαναφορά βαθμίδων, διατήρηση μητρώου μόνο ως μέσο ενημέρωσης, επαναφορά στις διατάξεις του ν. 2810/2000, τρόπος διοίκησης ΑΣ) και θεωρώντας ότι η διαμόρφωση αυτή των αξόνων πολιτικής σε ένα τόσο σημαντικό θεσμό, όπως είναι ο συνεταιριστικός, αποτελεί έργο κυρίως των καθ' ύλην αρμόδιων υπηρεσιών και της πολιτικής ηγεσίας, πάντα λαμβάνοντας υπόψη και

αξιολογώντας τις απόψεις των εμπλεκόμενων φορέων (ΠΑΣΕΓΕΣ κ.λπ.), - χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι δεν αποτελεί και έργο της ομάδας εργασίας στα πλαίσια της εντολής του κ. Υπουργού -, οι δικές μου προτάσεις – παρατηρήσεις και λαμβανομένων υπόψη των υπηρεσιακών μου καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων που ασκώ, αφορούν μόνο: α) τον εντοπισμό αντιφάσεων που παρατίθενται αναλυτικά ανωτέρω στο πρακτικό, β) ασαφειών, κενών και νομικών κωλυμάτων του νόμου, που αναλύονται ανωτέρω (άρθρα 5, 8, 14, 15, 17, άρθρο 19: απουσία περιγραφής διαδικασίας μετατροπής και αδυναμία εφαρμογής άρθρου 19 παρ. 3 εε, νομικό κώλυμα μετατροπής τριτοβάθμιας οργάνωσης σε πρωτοβάθμια, άρθρο 18 χρονικές ανακολουθίες και ασάφεια των μεταβατικών διατάξεων, άρθρα 3 και 4 σύνδεση της αξιολόγησης μόνο με κριτήρια νομιμότητας), γ) θέματα νομοτεχνικής επεξεργασίας (στα πλαίσια, άλλωστε, και των υπηρεσιακών μου καθηκόντων), δ) επισήμανση μεταβατικών διατάξεων που πρέπει να προστεθούν, όπως αναλύονται κατωτέρω, καθώς και ε) επισήμανση των τροπολογιών που κατατέθηκαν στη Βουλή, με τις οποίες συμφώνησε σε γενικές γραμμές η **Ο.Ε.** (γυναικείοι συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, τροπολογίες άρθρου 19, εξουσιοδοτική διάταξη για άσκηση εποπτείας κ.λπ.), αλλά δεν θεωρούνται αρκετές ώστε να εφαρμοσθεί ο νόμος αυτός».

28. Η Ο.Ε. επιφυλάσσει για την διατύπωση των **Μεταβατικών Διατάξεων** του νόμου, διότι πρέπει να της γνωστοποιηθεί προηγουμένως η τελική μορφή, την οποία θα λάβει το νομοθέτημα.

Η **Ο.Ε.** συνέταξε το πρακτικό αυτό, μέσα στο αυστηρό πλαίσιο της εντολής που της δόθηκε με την προαναφερθείσα Υ.Α του ΥΠΑΑΤ κ. Α.Τσαυτάρη, και εξέφρασε τις απόψεις της με ανεξαρτησία γνώμης.

Αθήνα 3 Οκτωβρίου 2012

Για την Ομάδα Εργασίας

Ο Πρόεδρος
Αντ. Σωφρονάς

Τα Μέλη
Ευστ. Σινίκης
Ολ. Κλήμη-Καμινάρη
Α. Α. Μητροπούλου
Α. Παπαδάκη

Η Γραμματέας
Ειρ. Γεωργούλα

Συνεταιρισμοί και αναδιάρθρωση

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Εισηγήτρια: **η κ. Zvolská**
Συνεισηγητής: **ο κ. Olsson**

Στις 14 Ιουλίου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: *Συνεταιρισμοί και αναδιάρθρωση.*

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 12 Απριλίου 2012 με βάση την εισηγητική έκθεση της εισηγήτριας κ. Zvolská και του εισηγητή κ. Olsson.

Κατά την 480ή σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 25 και 26 Απριλίου 2012 (συνεδρίαση της 25^{ης} Απριλίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 148 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Συμπεράσματα και συστάσεις

Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» τόσο εκ φύσεως όσο και μέσω του επιχειρηματικού μοντέλου που εφαρμόζουν· διαχειρίζονται την αλλαγή με τρόπο οικονομικά αποδοτικό και κοινωνικά υπεύθυνο· συντελούν στην κοινωνική και εδαφική συνοχή· οργανώνουν νέα και καινοτόμα επιχειρηματικά μοντέλα για τη μεγιστοποίηση της ανταγωνιστικότητας. Όλα αυτά είναι στοιχεία τα οποία θα πρέπει να προβληθούν κατά το 2012, το οποίο ανακηρύχθηκε Διεθνές Έτος Συνεταιρισμών.

Με την αξιοσημείωτη εξαίρεση ορισμένων τομέων, οι συνεταιρισμοί αντιπροσωπεύουν ένα περιορισμένο τμήμα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Ωστόσο, τα στοιχεία που αναφέρονται στην παρούσα γνωμοδότηση δείχνουν ότι σε περιόδους κρίσης οι συνεταιρισμοί είναι πιο ανθεκτικοί και σταθεροί απ' ό,τι άλλες μορφές επιχειρήσεων, καθώς και ότι είναι σε θέση να αναπτύσσουν νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί στην ιδιαιτερότητα των συνεταιριστικών επιχειρήσεων που συνίσταται στα εξής: στη μακρόπνοη προσέγγισή τους, στις ισχυρές εδαφικές καταβολές τους, στην προάσπιση των συμφερόντων των μελών τους, καθώς και στη σημασία που αποδίδουν στη μεταξύ τους συνεργασία. Η εκδηλούμενη συνεταιριστική αριστεία είναι σημαντικό να διαδοθεί και να προαχθεί στο πλαίσιο τόσο των εθνικών όσο και των ενωσιακών πολιτικών.

Η ποικιλομορφία των επιχειρήσεων αναγνωρίζεται από τη Συνθήκη και οι ιδιαιτερότητες του συνεταιριστικού μοντέλου έγιναν πρόσφατα δεκτές από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (Απόφαση του Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα) της 8ης Σεπτεμβρίου 2011 – Συνεκδικαθείσες υποθέσεις C-78/08 έως C-80/08), με αποτέλεσμα να καθίσταται αιτιολογημένη η προώθηση στοχοθετημένων πολιτικών.

Συστάσεις για τις πολιτικές της ΕΕ

Επομένως, οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ που συμβάλλουν στην έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, καθώς και στις σχετικές εμβληματικές πρωτοβουλίες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Απαιτείται η

διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των συνεταιρισμών και άλλων μορφών επιχειρήσεων, με παράλληλη διαφύλαξη των στόχων και των μεθόδων εργασίας των συνεταιρισμών.

Για την προβολή της ιδιαίτερης συνεταιριστικής εμπειρίας σχετικά με την αναδιάρθρωση συνεταιριστικών επιχειρήσεων, θα πρέπει να επιδιωχθεί η συνεκτίμησή της στους στόχους και στις δράσεις της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της ειδικής εμβληματικής πρωτοβουλίας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς και η ΕΤΕπ και το ΕΤΕ, θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι μηχανισμοί χρηματοδότησης σε επίπεδο ΕΕ –συμπεριλαμβανομένου του σχεδίου δράσης για τη χρηματοδότηση των ΜΜΕ που προτείνεται στην Πράξη για την Ενιαία Αγορά – καθίστανται προσβάσιμοι από τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις· θα πρέπει δε να καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια, από κοινού με τον τραπεζικό τομέα, προκειμένου να συμβεί το ίδιο και όσον αφορά τον καθορισμό ειδικών μέσων. Ενδείκνυται επίσης να διευκολυνθεί ο διαμεσολαβητικός ρόλος των χρηματοδοτικών μέσων της ΕΤΕπ για τις μικρότερες συνεταιριστικές τράπεζες, ιδίως μέσω απλουστευμένων διοικητικών απαιτήσεων.

Κρίνεται σκόπιμο να τεθούν το συντομότερο δυνατό σε ισχύ νέοι κανόνες για τις δημόσιες συμβάσεις και τις κρατικές ενισχύσεις («πακέτο» Almunia). Οι κανόνες αυτοί και η εφαρμογή τους στα κράτη μέλη θα πρέπει να απλοποιηθούν και να συμπεριλάβουν ειδικά μέτρα για τη βελτίωση των παρεχόμενων ευκαιριών σε κοινωνικούς συνεταιρισμούς που απασχολούν άτομα με αναπηρίες ή μέλη άλλων μειονεκτουσών ομάδων, αλλά και να συνεκτιμήσουν την εμπειρία των συνεταιρισμών που διαχειρίζονται ακίνητα τα οποία έχουν κατασχεθεί από παράνομες δραστηριότητες (πρβλ. την περίπτωση των ακινήτων της μαφίας στην Ιταλία).

Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη διευκόλυνση της μεταβίβασης επιχειρήσεων στους εργαζομένους, σε συνέχεια της πρότασης της ΕΟΚΕ για τη θέσπιση πλαισίου που θα διευκολύνει την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων. Οι συνεταιρισμοί εργαζομένων/οι εξαγορές επιχειρήσεων από εργαζομένους ενδείκνυται να ενισχύονται από ειδικό κονδύλιο του προϋπολογισμού της ΕΕ το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει και χρηματοδοτικά μέσα.

Τα προγράμματα και τα ταμεία που προβλέπονται για την επικείμενη δημοσιονομική περίοδο 2014-2020 –και κυρίως τα Διαρθρωτικά Ταμεία– πρέπει να αποβούν χρήσιμα εργαλεία για τη στήριξη των συνεταιρισμών. Κατά τον καθορισμό των επιχειρησιακών προγραμμάτων, οι προτεραιότητες και τα μέτρα θα πρέπει να εστιάζουν στην παροχή στήριξης στη βιώσιμη επιχειρηματική ανάπτυξη και στην υπεύθυνη αναδιάρθρωση, αλλά και να εμπεριέχουν μέτρα όπως οι μεταβιβάσεις επιχειρήσεων στους εργαζομένους, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί, η τοπική ανάπτυξη και η κοινωνική καινοτομία μέσω καθολικών επιχειρηγήσεων και άλλων χρηματοδοτικών μέσων.

Η ΕΟΚΕ ζητά να εγκριθεί εντός του 2012 ένας απλοποιημένος κανονισμός για την ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία, σε συνδυασμό με την επικαιροποίηση του τρόπου εφαρμογής των διεθνών συνεταιριστικών αρχών στις εθνικές νομοθεσίες.

Η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound) –και, ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης των Αλλαγών που διαθέτει το Ίδρυμα αυτό– να συνεργαστεί με τον συνεταιριστικό τομέα για την ενδελεχή εξέταση του ρόλου των συνεταιρισμών στην αναδιάρθρωση.

Το επικείμενο ερευνητικό πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει ειδικά στοιχεία αναφοράς για τη μελέτη των παραγόντων στους οποίους οφείλεται η ανθεκτικότητα σε περιόδους κρίσης.

Χάρη στους στόχους και στο μοντέλο διοίκησής τους, οι συνεταιρισμοί αποτελούν αυτονόητο ενδιαφερόμενο φορέα στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας για την κοινωνική επιχειρηματικότητα που ανέλαβε πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι βασικές δράσεις που προτείνονται θα πρέπει επομένως να στοχεύουν και τον συνεταιριστικό τομέα, ενώ είναι επιτακτικό να συνεκτιμηθεί η εμπειρία που διαθέτουν οι συνεταιρισμοί όσον αφορά εξατομικευμένα χρηματοδοτικά μέσα και στην πρόσφατη πρόταση σχετικά με τα ευρωπαϊκά ταμεία κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Συστάσεις για τις πολιτικές των κρατών μελών

Σύμφωνα με τη σύσταση 193/2002 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) σχετικά με την προώθηση των συνεταιρισμών, τα κράτη μέλη θα πρέπει, αφενός, να διαμορφώσουν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την αναγνώριση και την ανάπτυξη των συνεταιρισμών σε όλα τα πεδία και τους τομείς και, αφετέρου, να υιοθετήσουν μια συνολική πολιτική για την προαγωγή του συνεταιριστικού επιχειρηματικού μοντέλου. Τα κράτη μέλη οφείλουν, ειδικότερα, να ενθαρρύνουν την εκπαίδευση και κατάρτιση σχετικά με τους συνεταιρισμούς τόσο για τους σπουδαστές όσο και για τους εργαζομένους, να βελτιώσουν τα στατιστικά δεδομένα με σκοπό τον προσδιορισμό και την περαιτέρω προβολή του συνεταιριστικού τομέα, να εκσυγχρονίσουν τη νομοθεσία περί συνεταιρισμών, να διαμορφώσουν ενδεδειγμένα εργαλεία χρηματοδότησης και να αναγνωρίσουν τον ρόλο των συνεταιρισμών στον εθνικό κοινωνικό διάλογο. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να εξετάσουν τη δυνατότητα εισαγωγής στη νομοθεσία τους του συστήματος των αδιαίρετων αποθεματικών ή «παγώματος των περιουσιακών στοιχείων» για τους συνεταιρισμούς, το οποίο εφαρμόζεται ήδη σε σημαντικό αριθμό κρατών μελών της ΕΕ και έχει αποδειχθεί ότι αποτελεί αξιόλογο εργαλείο ανάπτυξης.

Η ΕΟΚΕ προτρέπει τις εθνικές ΟΚΕ να μεριμνήσουν για την υιοθέτηση γνωμοδοτήσεων στο πλαίσιο του Διεθνούς Έτους Συνεταιρισμών.

Συστάσεις προς τους συνεταιρισμούς

Οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να κάνουν περισσότερο αισθητή την παρουσία τους και να ενισχύσουν την αμοιβαία μάθηση τόσο εντός όσο και εκτός του συνεταιριστικού κινήματος. Εντός του κινήματος αυτού, θα πρέπει να επικεντρωθούν στη «συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών», να καταρτίσουν κατευθυντήριες γραμμές και να επιδιώξουν ενεργά τη διάδοση ορθών πρακτικών, αποδίδοντας ιδιαίτερη σημασία στη διαχείριση της αλλαγής. Εκτός του

κινήματος αυτού, οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να συμμετάσχουν σε εταιρικές σχέσεις με άλλες ιδιωτικές επιχειρήσεις, δημόσιες αρχές και άλλους φορείς. Η δημοσίευση εκθέσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ σύμφωνα με τους συνεταιρισμούς) από τους συνεταιρισμούς πιστεύεται ότι θα αποδειχθεί εξαιρετικά σημαντικό μέσο για την προβολή και την προώθησή τους.

Ο συνεταιριστικός τομέας θα πρέπει επίσης να θεσπίσει κανόνες περί χρηστής διακυβέρνησης και αυστηρού εσωτερικού ελέγχου για την αποτροπή ενδεχόμενης κατάχρησης της συνεταιριστικής μορφής επιχείρησης.

Εισαγωγή

Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις, λόγω του ιδιαίτερου επιχειρηματικού μοντέλου και της αντικυκλικής συμπεριφοράς τους, προβλέπουν και διαχειρίζονται τις αλλαγές στη βιομηχανία και στις υπηρεσίες κατά την τρέχουσα κρίση που έχει ιδιαίτερα σοβαρό αντίκτυπο στην απασχόληση, όπως επισημάνθηκε σε πρόσφατες εκθέσεις της ΔΟΕ. Η γνωμοδότηση αποσκοπεί στη μεγαλύτερη προβολή του ρόλου των συνεταιρισμών, μιας μορφής επιχείρησης που διανοίγει νέες προοπτικές κοινωνικής καινοτομίας και συνεισφέρει στη βιώσιμη δημιουργία και διανομή του πλούτου.

Το συνεταιριστικό επιχειρηματικό μοντέλο είναι ανθρωποκεντρικό. Η συνεταιριστική επιχείρηση ορίζεται από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (International Cooperative Alliance - ICA) – και αναγνωρίζεται από διάφορους διεθνείς οργανισμούς (ΟΗΕ, ΔΟΕ, ΕΕ)– ως «αυτόνομη ένωση προσώπων, τα οποία συνεταιρίζονται εθελοντικά, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις κοινές τους οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές φιλοδοξίες και ανάγκες, μέσω μιας επιχείρησης η ιδιοκτησία της οποίας είναι συλλογική και στην οποία η εξουσία ασκείται με δημοκρατικές διαδικασίες».

Η γνωμοδότηση θα πρέπει επίσης να τροφοδοτήσει με στοιχεία τις τρέχουσες εργασίες της ΣΕΒΜ σχετικά με την αναδιάρθρωση¹

Η συνεταιριστική ταυτότητα ενισχύεται από τις αξίες της δημοκρατίας, της ισότητας, της ισοτιμίας, της αλληλεγγύης, της διαφάνειας και της κοινωνικής ευθύνης. Η Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (ICA) έχει θεσπίσει επτά αρχές που οφείλουν να εφαρμόζουν οι συνεταιρισμοί: «εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή· δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη· οικονομική συμμετοχή των μελών· αυτονομία και ανεξαρτησία· εκπαίδευση, κατάρτιση και ενημέρωση· συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών και μέριμνα για την κοινότητα».

Το συνεταιριστικό επιχειρηματικό μοντέλο είναι απολύτως σύμφωνο με τις αξίες της Συνθήκης της ΕΕ και τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Με την επιδίωξη τόσο οικονομικών όσο και κοινωνικών στόχων, οι συνεταιρισμοί αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της «κοινωνικής οικονομίας της αγοράς».

---

1 COM(2012) 7, «Αναδιάρθρωση και πρόβλεψη της αλλαγής: τα διδάγματα από την πρόσφατη εμπειρία».

Οι συνεταιρισμοί έχουν ως μακροπρόθεσμο στόχο την επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής βιωσιμότητας, ενισχύοντας τα άτομα, προβλέποντας τις αλλαγές και βελτιστοποιώντας τη χρήση των πόρων. Τα κέρδη τους δεν χρησιμοποιούνται για τη μεγιστοποίηση της αμοιβής του κεφαλαίου, αλλά για τη διανομή ωφελημάτων με σκοπό την πραγματοποίηση βιώσιμων επενδύσεων.

Η συνεταιριστική επιχείρηση, η οποία θέτει στο επίκεντρό της τον άνθρωπο και ελέγχεται από τα μέλη της, έχει βαθιές τοπικές ρίζες, πράγμα το οποίο δεν έρχεται σε αντίθεση με την ικανότητά της να λειτουργεί σε εθνικές και διεθνείς αγορές.

Η ευελιξία και η δημιουργικότητα της συνεταιριστικής μεθόδου έδωσε στους συνεταιρισμούς τη δυνατότητα να λειτουργούν σε όλους τους τομείς της οικονομίας, τόσο στους παραδοσιακούς όσο και στους νεοεμφανιζόμενους.

Στην Ευρώπη υπάρχουν 160.000 συνεταιριστικές επιχειρήσεις που ανήκουν σε 123 εκατομμύρια μέλη και προσφέρουν απασχόληση σε 5,4 εκατομμύρια άτομα.

Η μορφή της συνεταιριστικής επιχείρησης δεν είναι ιδιαίτερα γνωστή ούτε στο ευρύ κοινό ούτε στους τομείς των ιδιωτικών επιχειρήσεων και της δημόσιας διοίκησης. Σε ορισμένες χώρες ο όρος «συνεταιρισμός» έχει ακόμα και αρνητική χροιά, ιδίως στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Οι συνεταιρισμοί δεν χαιρούν αναγνώρισης ως ολοκληρωμένες εταιρείες όπως συμβαίνει με τις συμβατικές επιχειρήσεις. Σε ορισμένα κράτη μέλη τα εμπόδια που παρακωλύουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών έχουν πολλαπλασιαστεί κατά τα τελευταία χρόνια (όπως π.χ. στην Πολωνία, όπου έγινε μια απόπειρα περιορισμού της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών με τη θέσπιση νέας νομοθεσίας περί συνεταιρισμών, και στην Ιταλία, όπου μειώθηκαν δραστικά τα φορολογικά πλεονεκτήματα για την αντιστάθμιση του κοινωνιακού ρόλου των συνεταιρισμών).

Η πρόσβαση σε επιχειρηματικό κεφάλαιο και πιστώσεις στη συμβατική κεφαλαιαγορά είναι δύσκολη για τους συνεταιρισμούς.

Δεν υφίστανται πάντοτε ισότιμοι όροι ανταγωνισμού δεδομένου ότι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών δεν λαμβάνονται υπόψη στην εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία, αλλά ούτε και στα προγράμματα για τη στήριξη των επιχειρήσεων.

Προκλήσεις όσον αφορά την αναδιάρθρωση επιχειρήσεων στην Ευρώπη

Ως συνέπεια της κρίσης που πλήττει την ευρωπαϊκή οικονομία, βιώνουμε μια ευρείας κλίμακας αναδιάρθρωση. Οι στρατηγικές κοινωνικά υπεύθυνης αναδιάρθρωσης είναι απαραίτητες ώστε να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες της παρούσας κρίσης, να αποφευχθούν τα περαιτέρω κρούσματα διακοπής λειτουργίας και πτώχευσης επιχειρήσεων, να διατηρηθεί η απασχόληση και να οργανωθεί η κοινωνική ευημερία με την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της τοπικής ανάπτυξης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι η αναδιάρθρωση αφορά μια ευρύτερη αντίληψη της

επιχειρηματικής καινοτομίας, η οποία θα πρέπει να αποτελεί «μέρος ενός μακροπρόθεσμου οράματος της εξέλιξης και της κατεύθυνσης της ευρωπαϊκής οικονομίας, ώστε οι αλλαγές να είναι πράγματι ένα μέσο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της», συμπεριλαμβάνοντας οργανωτικές και κοινωνικές δομές για την επίτευξη βιώσιμης εδαφικής ανάπτυξης. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή θεωρεί ότι η καινοτομία παράγεται «όχι μόνο μέσω της έρευνας και της τεχνολογίας αλλά και μέσω νέων λύσεων εμπορίας και διοίκησης επιχειρήσεων».

Η Επιτροπή έχει παρατηρήσει ότι «οι επιχειρήσεις που είναι σε θέση να διαχειριστούν την αναδιάρθρωση με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο είναι συχνά εκείνες με το καλύτερο ιστορικό όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και την προσαρμοστικότητα στην αγορά»².

Η Επιτροπή έχει επίσης εκφράσει την επιθυμία να συμπεριληφθεί στην έννοια των κοινωνικά υπεύθυνων αναδιρθρώσεων η ανάμιξη και συμμετοχή των εργαζομένων³. Οι κοινωνικοί εταίροι σε επίπεδο ΕΕ έχουν θεσπίσει τις αρχές των «κοινωνικά ευφώνων» αναδιρθρώσεων σε ένα κοινό κείμενο που τονίζει τη σημασία της δημιουργίας και διατήρησης θέσεων εργασίας.

Η Επιτροπή επιθυμεί να διευκολύνει τις συνθήκες μεταβίβασης επιχειρήσεων στους εργαζομένους:

«Οι εργαζόμενοι έχουν ιδιαίτερο συμφέρον για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεών τους και έχουν συχνά καλή γνώση της επιχείρησης στην οποία εργάζονται. Εντούτοις, δεν έχουν συχνά τα κατάλληλα οικονομικά μέσα και την υποστήριξη για να αναλάβουν και να διοικήσουν μια επιχείρηση. Η προσεκτική και βαθμιαία προετοιμασία των μεταβιβάσεων στους εργαζομένους με τη μορφή συνεταιρισμού μπορεί να βελτιώσει τα ποσοστά επιβίωσης»⁴ «Εάν δεν μπορεί να βρεθεί διάδοχος από την οικογένεια, η μεταβίβαση στους υπαλλήλους εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό τη συνέχιση της επιχείρησης». Ωστόσο, «λίγα μόνο κράτη μέλη ενθαρρύνουν τέτοιες μεταβιβάσεις με ειδικές ελαφρύνσεις του φόρου εισοδήματος (...)»⁵.

Η Επιτροπή κάλεσε τα κράτη μέλη να αναπτύξουν ένα πλαίσιο για τις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων στους εργαζομένους, βασισμένο στις βέλτιστες πρακτικές για την αποφυγή κρουσμάτων διακοπής λειτουργίας. Ενδεικτικά αναφέρονται το σύστημα «ενιαίων ενισχύσεων» (pago unico) στην Ισπανία και ο νόμος Marcora στην Ιταλία που προβλέπουν τη χρήση των επιδομάτων ανεργίας για τη χρηματοδότηση της σύστασης νέων συνεταιρισμών.

Η ιδιαιτερότητα της συνεταιριστικής οικονομίας: ανθεκτικότητα και ανάπτυξη ακόμη και σε περιόδους κρίσης

Σε σύγκριση με τις συμβατικές επιχειρήσεις, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις εμφανίζονται πιο ανθεκτικές σε περιόδους κρίσης. Αυτό ισχύει ειδικότερα για τις συνεταιριστικές τράπεζες, τους συνεταιρισμούς εργαζομένων στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες, τους κοινωνικούς

2 COM(2005) 120, «Αναδιρθρώσεις και απασχόληση - Πρόβλεψη και πλαισίωση των αναδιρθρώσεων για την ανάπτυξη της απασχόλησης: ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

3 COM(2001) 366, «Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη».

4 COM(2004) 18, «Για την πρόωθηση των συνεταιριστικών εταιρειών στην Ευρώπη».

5 COM(2006) 117, «Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση: Μεταβίβαση επιχειρήσεων - Εξασφάλιση της συνέχειας με μια νέα αρχή».

συνεταιρισμούς και τους συνεταιρισμούς που συστάθηκαν από ΜΜΕ. Επίσης, το μοντέλο συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας αναδύεται σε νέους τομείς (ενέργεια, ελευθέρια επαγγέλματα κλπ.). Οι αναδιαρθρώσεις εγκαινίασαν ένα πρόσθετο πεδίο για να συνεισφέρουν οι συνεταιρισμοί σε μια πραγματική πολυμορφία της οικονομίας, και ειδικότερα των επιχειρήσεων, όταν αναζητούνται πιο βιώσιμα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης.

Στην έκθεση της ΔΟΕ με τίτλο «Resilience of the Cooperative Business Model in Times of Crisis» (Ανθεκτικότητα του συνεταιριστικού επιχειρηματικού προτύπου σε περιόδους κρίσης) αναφέρεται ότι: οι χρηματοπιστωτικοί συνεταιρισμοί παραμένουν οικονομικά υγιείς· οι συνεταιρισμοί καταναλωτών εμφανίζουν ολόένα και μεγαλύτερο κύκλο εργασιών· οι συνεταιρισμοί εργαζομένων αναπτύσσονται όσο οι άνθρωποι επιλέγουν τη συνεταιριστική μορφή επιχειρηματικότητας για να ανταποκριθούν στις νέες οικονομικές πραγματικότητες.

Τα ανωτέρω είναι πασιφανέστατα στον τραπεζικό τομέα. Καμία συνεταιριστική τράπεζα δεν έχει χρεοκοπήσει ακόμη στην ΕΕ. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Συνεταιριστικών Τραπεζών, οι τράπεζες αυτές έχουν μερίδιο αγοράς ύψους περίπου 20% των καταθέσεων· χρηματοδοτούν δε περίπου το 29% των ΜΜΕ στην Ευρώπη, ενώ το μερίδιό τους στην αγορά αυξήθηκε σταθερά κατά τα τελευταία χρόνια. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι συνεταιριστικές τράπεζες τετραπλασίασαν το μερίδιο αγοράς τους από 1,2% το 2009 σε 5% το 2010. Στην Ιταλία, την τελευταία πενταετία, οι BCC (Banche di Credito Cooperativo) παρουσίασαν αύξηση των καταθέσεων κατά 49%, των δανείων κατά 60% και της απασχόλησης κατά 17% (ενώ στον υπόλοιπο τραπεζικό τομέα της Ιταλίας η απασχόληση μειώθηκε κατά 5%). Στην Κύπρο, σύμφωνα με την αρμόδια αρχή για την εποπτεία και την ανάπτυξη συνεταιριστικών επιχειρήσεων, τα συνεταιριστικά πιστωτικά ιδρύματα αύξησαν το μερίδιό τους στην αγορά κατά το 2011 (από 35 σε 38% όσον αφορά τις καταθέσεις και από 27 σε 29% όσον αφορά τα δάνεια), επιβεβαιώνοντας έτσι το γεγονός ότι οι Κύπριοι θεωρούν τα συνεταιριστικά πιστωτικά ιδρύματα ως ασφαλές λιμάνι σε περιόδους κρίσης.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο [στο έγγραφό του με τίτλο "Redesigning the Contours of the Future Financial System" (Επανασχεδιάζοντας το πλαίσιο του μελλοντικού χρηματοδοτικού συστήματος), ενημερωτικό σημείωμα ΔΝΤ, 16 Αυγούστου, 2010 SPN/10/10] τονίζει τον καθοριστικό ρόλο των συνεταιριστικών τραπεζών ως εξής: *«Μπορεί επίσης να ενημερούν οι μικρότερες συνεταιριστικές εταιρείες ή οι οργανισμοί αμοιβαίας ασφάλισης. Οι τράπεζες αυτές, βασιζόμενες λιγότερο στις προσδοκίες των μετόχων, μπόρεσαν γενικά να αποφύγουν πολλά από τα λάθη που διέπραξαν τα μεγαλύτερα ιδρύματα του ιδιωτικού τομέα. Μολονότι δεν θεωρούνται πάντοτε τα πιο αποδοτικά, δυναμικά ή καινοτόμα ιδρύματα, σε πολλές χώρες καλύπτουν αξιόπιστα και με ασφάλεια τις πιστωτικές ανάγκες πολλών μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και πολλών νοικοκυριών».*

Η CECOP –η ευρωπαϊκή συνομοσπονδία συνεταιρισμών και άλλων επιχειρήσεων που ανήκουν σε εργαζομένους στον τομέα της βιομηχανίας και των υπηρεσιών– παρακολουθεί, από το 2009 και μετά, τις επιπτώσεις της κρίσης στις επιχειρήσεις που μετέχουν στο δίκτυό της. Οι

συνεταιρισμοί σε χώρες με υψηλότερο αριθμό συνεταιρισμών και μεγαλύτερη εμπειρία (π.χ. Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία) δείχνουν να ανθίζουν περισσότερο στην κρίση από ό,τι οι συμβατικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους ίδιους τομείς και στις ίδιες περιοχές.

Τα διάφορα είδη κοινωνικών συνεταιρισμών διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία των αναδιαρθρώσεων και λειτουργούν ως σημαντικό εφαλτήριο κοινωνικής καινοτομίας. Οι συνεταιρισμοί ένταξης στην εργασία απασχολούν πολλά άτομα που έχουν απολυθεί και δεν μπορούν να επανέλθουν στην κανονική αγορά εργασίας. Σε ορισμένες χώρες, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί είναι οι κύριοι εργοδότες ατόμων με αναπηρία (π.χ. στη Βουλγαρία, στην Τσεχία, στην Πολωνία, στην Ιταλία ...). Οι συνεταιρισμοί που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες δραστηριοποιούνται στις αναδιαρθρώσεις του δημόσιου τομέα. Ιδιαίτερο νέο φαινόμενο αποτελούν οι ιταλικοί συνεταιρισμοί που διαχειρίζονται δημευμένα περιουσιακά στοιχεία από παράνομες δραστηριότητες.

Σε έναν τομέα που επλήγη σοβαρά από τις κρίσεις, οι στεγαστικοί συνεταιρισμοί αποδεικνύονται πολύ πιο ανθεκτικοί από τον αντίστοιχο ιδιωτικό τομέα, όπως υπολογίζεται με βάση την κατασκευή νέων κατοικιών, και εμφανίζουν επίσης μεγαλύτερη προσήλωση στον στόχο της μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου αυξάνοντας την ενεργειακή απόδοση. Ο ρόλος αυτός είναι ιδιαίτερα σημαντικός σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, π.χ. στην Τσεχική Δημοκρατία και στην Πολωνία, όπου υλοποιούνται μεγάλα συνεταιριστικά έργα ανακαίνισης τα οποία συχνά χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Μια σύντομη επισκόπηση ορισμένων ευρωπαϊκών χωρών καταδεικνύει τις σχετικά υψηλότερες επιδόσεις των συνεταιριστικών επιχειρήσεων από πλευράς ανάπτυξης, απασχόλησης, προσδόκιμου επιβίωσης και νεοσύστατων επιχειρήσεων [βλ., μεταξύ άλλων: Zevi A., Zanotti A., Soulage F. και Zelaia A. (2011), "Beyond the crisis: Cooperatives, Work, Finance" (Πέρα από την κρίση: συνεταιρισμοί, εργασία, χρηματοδότηση), Δημοσιεύσεις CECOP, Βρυξέλλες 2011].

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το 2009, ο κύκλος εργασιών των συνεταιρισμών αυξήθηκε κατά 10%, ενώ η βρετανική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 4,9%. Το 2010, ο συνεταιριστικός τομέας συνέχισε να αναπτύσσεται κατά 4,4%, σε σύγκριση με ρυθμό ανάπτυξης επί του συνόλου της οικονομίας του Ηνωμένου Βασιλείου της τάξεως του 1,9%. Ο αριθμός των συνεταιρισμών στο Ηνωμένο Βασίλειο αυξάνεται σταθερά και το 2010 ανήλθε σε ποσοστό 9%. Οι συνεταιρισμοί γνωρίζουν άνθηση σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Στη Γερμανία, ο συνεταιριστικός τομέας επεκτείνεται, ιδιαίτερα στον τομέα της ενέργειας των ΜΜΕ, και της υγειονομικής περίθαλψης. Κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών παρατηρείται τεράστια αύξηση του αριθμού των νέων συνεταιρισμών: 370 το 2011, 289 το 2010, 241 το 2009 [Genossenschaften in Deutschland, πηγή DZ-Bank]. Σύμφωνα με έκθεση της Γερμανικής Συνεταιριστικής Ομοσπονδίας (DGRV) [DGRV Geschäftsbericht 2010], η οποία βασίζεται σε στοιχεία της Creditreform-Datenbank, το 2010 ποσοστό μόλις 0,1% των επιχειρήσεων που αναγκάστηκαν να κηρύξουν στάση πληρωμών αφορούσε συνεταιριστικές

επιχειρήσεις και αυτό είναι το χαμηλότερο ποσοστό για όλα τα είδη επιχειρήσεων. Εξάλλου, επιβεβαιώθηκε ότι η προσχώρηση σε έναν συνεταιρισμό μειώνει κατά πολύ τον κίνδυνο αποτυχίας των μεμονωμένων επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε αυτόν με την ιδιότητα του μέλους.

Στη Γαλλία, το προσδόκιμο επιβίωσης των συνεταιρισμών εργαζομένων μετά από μία τριετία ανέρχεται σε 74% σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο που αντιστοιχεί σε 66%. Μεταξύ του 2000 και του 2009, 329 επιχειρήσεις μετατράπηκαν σε συνεταιρισμούς εργαζομένων, εκ των οποίων διασώθηκαν περισσότερες από 250. Τα διαθέσιμα στοιχεία για το 2010 επιβεβαίωσαν την ανοδική τάση που παρατηρήθηκε ιδίως κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών· πραγματοποιήθηκαν επίσης περισσότερες από 50 νέες μετατροπές επιχειρήσεων (CG SCOP, Ετήσια έκθεση 2010).

Στην Ιταλία η απασχόληση σε συνεταιρισμούς αυξήθηκε κατά 3% το 2010, ενώ η συνολική απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα σημείωσε μείωση της τάξεως του 1%. Η κρίση στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας έχει ως αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό του αριθμού των κοινωνικών συνεταιρισμών με γοργό ρυθμό. Οι περισσότεροι νέοι συνεταιρισμοί είναι νεοσύστατες επιχειρήσεις, αλλά περίπου ένας στους τέσσερις είναι συνδεδεμένη εταιρεία που προωθείται από άλλους συνεταιρισμούς. Οι συνεταιρισμοί έχουν μεγαλύτερο προσδόκιμο επιβίωσης: το ένα τρίτο των συνεταιρισμών που συστάθηκαν μεταξύ του 1970 και του 1989 εξακολουθούν να λειτουργούν έναντι ενός τετάρτου στην περίπτωση των άλλων επιχειρήσεων. Η «θνησιμότητα» είναι χαμηλότερη: μεταξύ του 2006 και του 2009 ποσοστό 4% των συνεταιρισμών διέκοψαν τη λειτουργία τους σε σύγκριση με ποσοστό υψηλότερο του 6% στην περίπτωση των άλλων επιχειρήσεων. Η πτώχευση υπήρξε η πιο δραματική αιτία διακοπής λειτουργίας, η οποία επηρέασε το 2% των συνεταιρισμών κατά το 2009 έναντι ποσοστού 6% στις άλλες επιχειρήσεις. Η απασχόληση στους συνεταιρισμούς –υπολογιζόμενη βάσει του είδους των συμβάσεων εργασίας– είναι λιγότερο επισφαλής: το 6% των νεοπροσληφθέντων εργαζομένων έχουν συμβάσεις ορισμένου χρόνου έναντι ποσοστού 11% στις άλλες επιχειρήσεις. Κατάρτιση παρασχέθηκε στο 40% του προσωπικού συνεταιρισμών, ενώ ο εθνικός μέσος όρος αντιστοιχεί σε 26%.

Στην περίπτωση της Ισπανίας, η οποία έχει πληγεί σοβαρά από την κρίση, η μείωση της απασχόλησης το 2008 και το 2009 ήταν της τάξεως του 4,5% στον τομέα των συνεταιρισμών έναντι 8% στις συμβατικές επιχειρήσεις. Εντούτοις, το 2010 οι συνεταιρισμοί εργαζομένων αύξησαν τον αριθμό των θέσεων εργασίας τους κατά 0,2%, ενώ η συνολική απασχόληση στις συμβατικές επιχειρήσεις μειώθηκε κατά 3,2%.

Σε ορισμένες χώρες απαντάται μια παρόμοια κατάσταση με αυτή που περιγράφεται παραπάνω. Στη Σουηδία, ο αριθμός των νεοσυσταθέντων συνεταιρισμών ήταν αναλογικά υψηλότερος από εκείνον των άλλων νεοσύστατων επιχειρήσεων. Το ποσοστό «θνησιμότητας» των συνεταιρισμών είναι χαμηλότερο από αυτό των συμβατικών επιχειρήσεων. Στην Κύπρο, οι συνεταιρισμοί γνωρίζουν επίσης άνθηση. Η κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η συνεισφορά τους στην οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση της κοινωνίας είναι ζωτικής σημασίας.

Πώς διαχειρίζονται οι συνεταιρισμοί την αλλαγή

Το συγκεκριμένο συνεταιριστικό μοντέλο διαχείρισης που βασίζεται στη συνιδιοκτησία, τη δημοκρατική συμμετοχή και τον έλεγχο από τα μέλη, καθώς και η ικανότητα των συνεταιρισμών να βασίζονται σε δικούς τους οικονομικούς πόρους και σε δικά τους δίκτυα υποστήριξης, τους καθιστά πιο ευέλικτους και καινοτόμους όταν καλούνται να διαχειριστούν τις αναδιαρθρώσεις σε βάθος χρόνου, αλλά και να δημιουργήσουν νέες επιχειρήσεις.

Το μακρόπνοο όραμα συνιστά βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα μιας συνεταιριστικής επιχείρησης. Η κρίση συνέβαλε ακόμη περισσότερο στην υιοθέτηση μακροπρόθεσμης προσέγγισης με στόχο την επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής βιωσιμότητας για τα μέλη των συνεταιρισμών. Μια συνεταιριστική επιχείρηση δεν θα διστάσει να θυσιάσει την απόδοση του κεφαλαίου της προκειμένου να διατηρήσει την απασχόληση και τις επενδύσεις.

Άλλο ένα βασικό χαρακτηριστικό της διαχείρισής τους είναι ότι οι συνεταιρισμοί διαθέτουν γερές βάσεις στην περιοχή όπου δραστηριοποιούνται. Αντίθετα από τον ιδιωτικό τομέα, δεν μετεγκαθίστανται, πράγμα το οποίο δεν είναι ασυμβίβαστο με την παγκοσμιοποίηση.

Ακριβώς επειδή οι συνεταιρισμοί έχουν βαθιές τοπικές ρίζες, ο ρόλος τους στις αγροτικές περιοχές αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία καθώς προωθούν τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη, δημιουργούν νέες θέσεων εργασίας και επιδιώκουν, ως εκ τούτου, την επίτευξη στόχων γενικού συμφέροντος. Εφόσον η αναδιάρθρωση πραγματοποιείται σε τοπικό επίπεδο, είναι σημαντικό να αξιοποιηθεί η εμπειρία των συνεταιρισμών για την αναζήτηση ενδεδειγμένων λύσεων. Στις αγροτικές περιοχές, οι συνεταιρισμοί διαφυλάσσουν την οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα, μειώνοντας έτσι και τη μετανάστευση.

Η τοπική τους εδραίωση και η εστίασή τους στα συμφέροντα των μελών τους (νοικοκυριά ή μικρές επιχειρήσεις) εξηγούν για ποιο λόγο οι συνεταιριστικές τράπεζες επέδειξαν ικανοποιητικές επιδόσεις κατά τη χρηματοπιστωτική κρίση. Επίσης, οι συνεταιριστικές τράπεζες εστιάζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό τις δραστηριότητές τους στη βιώσιμη και κοινωνικά υπεύθυνη χρηματοδότηση. Η στάση τους αυτή ενισχύθηκε περαιτέρω από την τάση των πελατών να μεταφέρουν τις καταθέσεις και τα δάνειά τους από ιδιωτικές σε συνεταιριστικές τράπεζες.

Οι συνεταιρισμοί προασπίζουν την απασχόληση μέσω ενός μοντέλου εσωτερικής κινητικότητας σε συνδυασμό με τη διασφάλιση των θέσεων εργασίας. Οι συνεταιρισμοί εργαζομένων και κοινωνικών υπηρεσιών προτιμούν να προσαρμόζουν το ύψος των μισθών ή τον αριθμό των ωρών εργασίας παρά να περικόπτουν θέσεις εργασίας. Όποτε έχουν τη δυνατότητα, εσωτερικεύουν δραστηριότητες τις οποίες στο παρελθόν ανέθεταν σε εξωτερικούς συνεργάτες. Η ασφάλεια των θέσεων εργασίας ενισχύεται από την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας εντός του ίδιου συνεταιριστικού δικτύου ή ομίλου. Το μοντέλο που αποσκοπεί στη δημιουργία συνθηκών ασφάλειας για τους εργαζομένους κατά τη διαδικασία μεταβίβασης της εκάστοτε επιχείρησης υποστηρίζεται από την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς οι συνεταιρισμοί επικεντρώνονται στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού τους.

Οι συνεταιρισμοί έχουν εδώ και καιρό αναπτύξει διαφόρων ειδών μεθόδους για τη μεταξύ τους συνεργασία σε μόνιμη βάση, μέσω τόσο των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων σε όλα τα επίπεδα όσο και του συνδυασμού των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων στο πλαίσιο ομίλων, κοινοπραξιών και δευτεροβάθμιων συνεταιρισμών. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών και δεκαετιών, παρατηρείται ισχυρή εδραίωση αυτής της τάσης, με αποδεδειγμένη θετική συσχέτιση μεταξύ της άνθισης των συνεταιρισμών και της ανάπτυξης των οργάνων που τους συνδέουν μεταξύ τους.

Οι δυνατότητες που διαθέτουν οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις απεικονίζονται εξαιρετικά καλά στο ιταλικό παράδειγμα. Η Ιταλία χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ποικίλων διατομεακών ενώσεων συνεταιρισμών. Κάθε είδους συνεταιρισμοί (εργαζομένων, καταναλωτών, γεωργικοί συνεταιρισμοί, κλπ.) είναι μέλη κάποιας από αυτές τις ενώσεις, πράγμα το οποίο διευκόλυνε τη δημιουργία κοινών οικονομικών δομών μείζονος σημασίας μεταξύ των διαφόρων τομέων. Χάρη στις δυνατότητες μεταφοράς ανθρώπινου δυναμικού και χρηματοοικονομικών πόρων –αλλά και εμπειριών– από τον έναν τομέα στον άλλο, πολλές συνεταιριστικές επιχειρήσεις και τομείς είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν ακόμη και τις πιο δύσκολες συγκυρίες.

Οι όμιλοι, οι κοινοπραξίες και οι δευτεροβάθμιοι συνεταιρισμοί παρέχουν τη δυνατότητα σε μεμονωμένες επιχειρήσεις να παραμένουν μικρών διαστάσεων, επωφελούμενες συγχρόνως από οικονομίες κλίμακας. Η Ιταλία αποτελεί καλό παράδειγμα κοινοπραξιών στον κατασκευαστικό τομέα, στον τομέα των υπηρεσιών, καθώς και στον τομέα των κοινωνικών συνεταιρισμών, οι οποίες έχουν τεράστια συμβολή στην ανάπτυξη τόσο των μικρών όσο και των νέων συνεταιρισμών. Μικρές κοινοπραξίες κοινωνικών συνεταιρισμών απαντώνται επίσης και σε άλλες χώρες όπως η Σουηδία. Σημαντικοί όμιλοι συνεταιριστικών επιχειρήσεων υπάρχουν και σε άλλους τομείς –π.χ. στον γεωργικό τομέα, στον τομέα της μεταποίησης και της διανομής, καθώς και στον τραπεζικό τομέα– σε διάφορες άλλες χώρες της ΕΕ όπως, μεταξύ άλλων, στη Γαλλία, στη Γερμανία, στην Ισπανία και στις Κάτω Χώρες.

Ο ισπανικός όμιλος Mondragon αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο διάφορες μεμονωμένες συνεταιριστικές επιχειρήσεις μπορούν να οργανωθούν σε εθελοντική βάση για τη δημιουργία ενός τεράστιου επιχειρηματικού ομίλου του οποίου η δράση εκτείνεται στη βιομηχανία, στη γεωργία, στη διανομή, στον χρηματοπιστωτικό τομέα, στην Ε&Α και στην ανώτερη εκπαίδευση. Εντυπωσιακή συνιστώσα του εγχειρήματος του Mondragon αποτελεί η ικανότητα διατήρησης της απασχόλησης σε παγκοσμιοποιημένους βιομηχανικούς τομείς, καθώς και η επιδίωξη της συνεχούς αναδιάρθρωσης των προϊόντων, των διεργασιών και της εξυπηρέτησης μετά την πώληση, χρησιμοποιώντας τις βιομηχανικές πλατφόρμες τους σε ολόκληρο τον κόσμο σε συνδυασμό με ένα τρίγωνο καινοτομίας αποτελούμενο από τις βιομηχανικές επιχειρήσεις του ομίλου, το πανεπιστήμιο και τα κέντρα Ε&Α.

Οι ΜΜΕ μπορούν επίσης να οργανώνονται σε συνεταιρισμούς, ακολουθώντας την ίδια λογική διεύρυνσης της κλίμακας των επιχειρήσεών τους. Παραδείγματος χάρη, η εμπειρία αυτή έχει στεφθεί με μεγάλη επιτυχία στη Γερμανία, όπου οι συνεταιρισμοί μικρών επιχειρήσεων

είναι εξαιρετικά διαδομένοι στην περίπτωση των καταστημάτων λιανικού εμπορίου, όπως αρτοποιεία, κρεοπωλεία κλπ.

Νέα φαινόμενα κάνουν την εμφάνισή τους για την κάλυψη των αναγκών ορισμένων επαγγελματικών ομάδων. Οι συνεταιρισμοί που συστάθηκαν από ιατρούς στη Γερμανία, όπως προαναφέρθηκε, είναι ένα συναφές παράδειγμα. Στην Ιταλία, ειδικότερα, η νεότερη γενιά επαγγελματιών υψηλής εξειδίκευσης αρχίζει να χρησιμοποιεί το μοντέλο συνεταιριστικής επιχείρησης για την αξιοποίηση ευκαιριών της αγοράς, συνδυάζοντας έτσι την αυτοαπασχόληση με μια συνεταιριστική μορφή επιχείρησης. Πρόσφατα θεσπίστηκε στην Ιταλία ένας νόμος περί επαγγελματικών ενώσεων ο οποίος εμπίπτει στη συνολική δέσμη οικονομικών μεταρρυθμίσεων και παρέχει έρεισμα σε ανάλογες πρωτοβουλίες.

Στη Γαλλία –και σε μικρότερο βαθμό στο Βέλγιο και στη Σουηδία– έχουν συσταθεί οι επονομαζόμενοι «Συνεταιρισμοί δραστηριοτήτων και απασχόλησης» οι οποίοι δίνουν τη δυνατότητα στους ανέργους να γίνουν αυτοαπασχολούμενοι, οργανώνοντας όχι μόνο τις εμπορικές τους δραστηριότητες, αλλά και την επαγγελματική τους κατάρτιση και την κοινωνική τους ασφάλιση στο πλαίσιο μιας συνεταιριστικής επιχείρησης.

Οι συνεταιρισμοί δεν μπορούν, υπό κανονικές συνθήκες, να αποκτήσουν μεγάλη ποσότητα κεφαλαίου από τα μέλη τους και δεν έχουν εύκολη πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές. Οι συνεταιρισμοί έχουν αναπτύξει τους δικούς τους μηχανισμούς χρηματοδότησης. Οι μετοχές των μελών τους δεν είναι συνήθως μεταβιβάσιμες και τα κέρδη τους δεν χρησιμοποιούνται ως αμοιβή του κεφαλαίου, αλλά επανεπενδύονται κατά κανόνα στην επιχείρηση με τη μορφή αποθεματικών, πράγμα το οποίο αντικατοπτρίζει τη μακροπρόθεσμη στρατηγική τους: προάσπιση των συμφερόντων των μελών τους με την αποφυγή υπερβολικών κινδύνων και διάθεση πόρων για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε δραστηριότητες που εξυπηρετούν άμεσα τις συγκεκριμένες ανάγκες τους.

Σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, όπως στη Γαλλία, στην Ισπανία και στην Ιταλία, τα αποθεματικά αυτά είναι αδιαίρετα, δηλαδή δεν μπορούν να διανεμηθούν μεταξύ των μελών ακόμη και σε περίπτωση εκκαθάρισης, αλλά επιβάλλεται να χρησιμοποιηθούν για την προαγωγή του συνεταιριστικού κινήματος. Τα αδιαίρετα αποθεματικά έχει αποδειχθεί ότι αποτελούν ισχυρό αποτρεπτικό παράγοντα για τη μετατροπή των συνεταιριστικών επιχειρήσεων σε ανώνυμες εταιρείες (demutualization).

Σε ορισμένες χώρες θεσπίστηκαν νομικές διατάξεις προκειμένου να επιτραπεί σε τρίτα μέρη να παρέχουν επιχειρηματικό κεφάλαιο σε συνεταιρισμούς, είτε με δικαίωμα ψήφου είτε άνευ [πρβλ. "socio sonventore" (χρηματοδοτικός εταίρος) σύμφωνα με τον ιταλικό νόμο αριθ. 59/1992] και συστάθηκαν ειδικοί φορείς προς το σκοπό αυτό [πρβλ. Fondi mutualistici (αναπτυξιακά ταμεία αλληλοβοήθειας) και Cooperazione Finanza Impresa (CFI) στην Ιταλία, IDES στη Γαλλία και επενδυτικές δομές του ομίλου Mondragon στην Ισπανία] με αποτέλεσμα να παρασχεθεί η δυνατότητα στους συνεταιρισμούς να βελτιώσουν το διάλογο στον οποίο προβαίνουν με άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Βρυξέλλες, 25 Απριλίου 2012

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής
και Κοινωνικής Επιτροπής

Staffan NILSSON

Δημόσια, Ιδιωτική ή Κοινωνική Οικονομία

Του Δημ. Μιχαηλίδη

Σφοδρή επίθεση δέχεται κάθε προσπάθεια των πολιτών να συμμετέχουν στην συνδιαμόρφωση των όρων διατροφής, εργασίας, μόρφωσης και συμμετοχής στα κοινά στη χώρα μας, ενώ σε όλον τον κόσμο γίνονται συγκλονιστικές αλλαγές, υπέρ του τρίτου τομέα της οικονομίας και υπέρ του συνεργατισμού, όπως επισημάνθηκε και το 2012, που ήταν, μετά από διακήρυξη του ΟΗΕ, το Παγκόσμιο Έτος των Συνεταιρισμών.

Οι υποστηρικτές της δημόσιας οικονομίας προσπαθούν να τα υπαγάγουν ΟΛΑ στη δημόσια σφαίρα ελέγχου, δημιουργώντας μια αυτοτροφοδοτούμενη ηγετική τάξη που διοικεί και διαχειρίζεται όλους και όλα εξ ονόματος τάχα των πολιτών, αλλά, από όσα αντιλαμβανόμαστε, όσα γίνονται αφορούν τη διατήρησή τους στην «εξουσία» και την νομή της. Από τους δημόσιους υπαλλήλους, που δεν υπέστησαν ανάλογη πίεση από την ελληνική κρίση, παρά το ότι η ελληνική κρίση οφειλόταν ακριβώς και μόνο στον δημόσιο τομέα, έως τους ανώτατους κρατικούς λειτουργούς, όπως π.χ. οι βουλευτές που δεν μειώθηκε ακόμα ο αριθμός τους, παρά το γεγονός ότι η διοίκηση αποκεντρώθηκε, εκλέγοντας «μικρούς πρωθυπουργούς»-περιφερειάρχες και παρά το ότι απέκτησαν στοιχεία αυτάρκειας οι νέοι καλλικρατικοί δήμοι, και τους δικαστικούς λειτουργούς, που φαίνεται να θεωρούν ότι η κρίση δεν μπορεί να τους αγγίξει οικονομικά.

Οι ιδιώτες επιχειρηματίες (τραπεζίτες, βιομήχανοι, ιδιοκτήτες Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, εφοπλιστές κλπ.) κατορθώνουν μέχρι σήμερα να κερδίζουν ότι μπορούν παραπάνω σε χρήματα, να μην πληρώνουν ανάλογους φόρους (offshore, πλοιοκτήτες, μείωση ΦΠΑ τουρισμού, επιδοτούμενη απασχόληση κλπ.) και αν κάτι πάει στραβά και προκύψουν ζημιές, τότε να τα πληρώνει το κράτος (δηλαδή οι πολίτες). Κύριο εργαλείο τους ο «τεχνητά» εξευγενισμένος ανταγωνισμός, ο ατομισμός, ο πρωταθλητισμός και η κατηγοριοποίηση, πάντα με «θρησκευτική» υποταγή σε μια κάποια «ιεραρχία». Τώρα τελευταία, σε μια κοινωνία που κομμάτια της άρχισαν να αντιδρούν και να αγανακτούν με τις «ανάρμοστες τεχνικές» της οικονομίας της αγοράς, άρχισε να παρουσιάζεται ως μια εξαιρετική δραστηριότητα η επονομαζόμενη «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη». Πρόκειται για προπέτασμα ωραιοποίησης σε κάτι, που εξ ορισμού φαίνεται ότι δεν εστιάζεται στον άνθρωπο και στην κοινωνική ευθύνη.

Η Κοινωνική Οικονομία, προϋποθέτει, όχι απλά ύπαρξη, αλλά λειτουργία μιας κοινωνίας. Και η κοινωνία έχει ηθική, διότι ηθική είναι οι κανόνες ζωής και συμπεριφοράς για να επιβιώσει μια κοινωνία. Και η κάθε κοινωνία είναι διαφορετική, και έχει διαφορετικές απαιτήσεις για να επιβιώσει. Μόνο στην Κοινωνική Οικονομία μπορεί να συναντήσεις, ως προαπαιτούμενα των δομών της, την αυτόνομη οργάνωση ανθρώπων, τα οποία συνδέονται εθελοντικά για να εξυπηρετήσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες τους μέσω της συμμετοχής και του δημοκρατικού ελέγχου. Και δήμο δεν αποτελούν τα «ποσοστά» αλλά οι άνθρωποι, «έναν άνθρωπος=μια ψήφος».

Μόνο στην Κοινωνική Οικονομία επιβάλλεται ότι οι δομές της πρέπει να βασίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτεθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης. Μόνο στην Κοινωνική Οικονομία πρέπει τα μέλη των δομών της να πιστεύουν στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της ειλικρίνειας, της κοινωνικής ευθύνης και της μέριμνας για τους άλλους. Μόνο η Κοινωνική Οικονομία στηρίζεται σε αρχές όπως οι συνεταιρισμοί, οι οποίοι διέπονται από τις επτά συνεταιριστικές αρχές, οι οποίες είναι: 1. Εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή, 2. Δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη, 3. Οικονομική συμμετοχή των μελών, 4. Αυτονομία και ανεξαρτησία, 5. Εκπαίδευση-Κατάρτιση-Πληροφόρηση όλων των μελών, 6. Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών και 7. Ενδιαφέρον για την Κοινότητα.

Μόνο η Κοινωνική Οικονομία υποδεικνύει ως βασικότερους άξονες των δομών της κοινωνικής πολιτικής, με την ευρύτερη έννοια, την αύξηση του εθνικού προϊόντος, την αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου, την τοπική ανάπτυξη και την προώθηση προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα.

Ίσως να μην επιτυγχάνονται όλοι οι στόχοι από τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις και μερικά

προαπαιτούμενα να πληρούνται μερικώς, άλλα είναι ξεκάθαρα δομές προσανατολισμένες στον άνθρωπο και την κοινωνία και δεν αποβλέπουν στα χρηματικά κέρδη αλλά στο γενικότερο όφελος των μελών, σε αντιδιαστολή με την συντριπτική πλειοψηφία των δομών της οικονομίας της αγοράς, που θεωρούν ύψιστο (και μοναδικό?) σκοπό τους την απόδοση κέρδους στο κεφάλαιο.

Η Φινλανδία αντιμετώπισε μεγάλη κρίση (μετά την περεστρόϊκα στην τότε ΕΣΣΔ) και η ανεργία της έφθασε στο αστρονομικό 22% ... Το αντιμετώπισε με τη δημιουργία 1600 Συνεργατικών δομών μέσα σε ένα χρόνο, και σήμερα η Φινλανδία ευημερεί. Οι περιοχές της Ανατολικής Γερμανίας μετά την συνένωση της Γερμανίας αντιμετώπισαν καταστροφική ανεργία και την αντιμετώπισαν με τη δημιουργία 400 συνεταιρισμών εργασίας μέσα σε ένα χρόνο, με αποτέλεσμα η σημερινή Γερμανία να «κουνά το δάκτυλο» για οικονομικά θέματα σε όλα τα κράτη της ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας-ILO, μετά την παγκόσμια χρηματο-τραπεζική κρίση του 2008, μελέτησε τη δημιουργηθείσα κατάσταση και επεσήμανε ότι όσα κράτη είχαν αναπτυγμένη Κοινωνική Οικονομία (Συνεταιρισμούς, Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, Ηθικές Τράπεζες, Ταμεία Αλληλοβοήθειας στην Υγεία, Κοινωνικά Υποστηριζόμενη Γεωργία, Κοινοφελείς Εταιρείες κλπ.) επέδειξαν αυξημένη ανθεκτικότητα. Έτσι ξεκίνησε μια συντονισμένη, σε παγκόσμιο επίπεδο προσπάθεια υποστήριξης του συνεργατισμού από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και βέβαια και από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με κορύφωση το 2012, που χαρακτηρίστηκε από τον ΟΗΕ Παγκόσμιο Έτος των Συνεταιρισμών. Η Ελλάδα δεν έχει κάποιον συνεταιριστικό οργανισμό (ούτε την ΠΑΣΕΓΕΣ) που να είναι μέλος της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA-International Co-operative Alliance).

Το 2011 η Ελληνική Βουλή ψήφισε τον νόμο 4019, ως ένα δυνατό εργαλείο για την υποστήριξη της απασχόλησης και οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις-ΚοινΣΕπ ξεκίνησαν. Η πρώτη ΚοινΣΕπ ήταν η ΚοινΣΕπ ΠΕΡΙΩΝ ΜΟΥΣΕΣ στην Κατερίνη. Λίγο μετά δημιουργήθηκε η ΚοινΣΕπ ΜΑΙΝΑΛΟ στην Αρκαδία. Η ΚοινΣΕπ ΓΑΛΗΝΟΣ στην Καβάλα σήμερα διατηρεί το Δημοτικό Ιατρείο. Η ΚοινΣΕπ ΜΥΤΔΟΝΙΑ καλλιεργεί, μεταποιεί και προσφέρει τελικά προϊόντα (σαπούνια, βοτανόλαδα κλπ.) στον Λαγκαδά Θεσσαλονίκης. Η ΚοινΣΕπ VictoryFarm στην Θεσσαλονίκη ασχολείται με καινοτόμες καλλιέργειες για την αξιοποίηση μεγάλων περιοχών. Η ΚοινΣΕπ GreenWays οργανώνει και προσφέρει ειδικές μορφές τουρισμού (κυρίως με ποδήλατα). Η ΚοινΣΕπ ΜΕΡΙΜΝΑ ΥΓΕΙΑΣ στο Φίλυρο Θεσσαλονίκης δραστηριοποιείται στο χώρο των ψυχικά ασθενών. Η ΚοινΣΕπ ΕΥΖΕΙΝ από τον Βαθύλακο Θεσσαλονίκης είναι συνεταιρισμός τεχνιτών εξειδικευμένος σε ενεργειακά θέματα.

Μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί στο Υπουργείο Εργασίας περίπου 530 ΚοινΣΕπ, από τις οποίες περίπου 60 στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Κάποιες καταγράφουν ήδη πολύ επιτυχημένες διαδρομές στις περιοχές τους. Κάποιες είναι σε διάφορα στάδια ανάπτυξης, χωρίς σημαντική ακόμα συμμετοχή στο κοινωνικό γίνεσθαι. Και οι περισσότερες προσπαθούν σκληρά μέσα σε ένα άγονο κοινωνικά οικοσύστημα, μια αλλοτριωμένη από την οικονομία της αγοράς κοινωνία, να ενημερώσουν, να αναγνωρισθούν, να επιβιώσουν, ΠΑΝΤΑ για το καλό της κοινωνίας, μέσα στην οποία δραστηριοποιούνται.

Ταυτόχρονα κάποιιοι προσπαθούν να δημιουργήσουν ιεραρχικές «υπερκατασκευές» για να εντάξουν τις ΚοινΣΕπ της Κοινωνικής Οικονομίας σε μια κάποιας μορφής «ιεραρχία». Οι ΚοινΣΕπ οφείλουν να φροντίσουν ώστε οι υπερδομές αυτές να αποτελούν πραγματικά την κοινή τους έκφραση και εκπροσώπηση και να μην αλωθούν από κομματικούς μηχανισμούς, οι οποίοι εξυπηρετούν τις ιδιοτελείς τους βλέψεις.

Δυστυχώς τα ξαναέζησε όλα αυτά η ελληνική κοινωνία με την «βιομηχανία» των σεμιναρίων των ευρωπαϊκών προγραμμάτων από τα τότε Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης-ΚΕΚ. Τα ξαναέζησε η ελληνική κοινωνία με τις Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες-ΑΜΚΕ, που στήθηκαν για να καταστρατηγήσουν κοινωνικές πολιτικές. Τα ξαναζήσαμε με μερικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις-ΜΚΟ, που έγιναν για να προωθήσουν Κυβερνητικές πολιτικές στον κόσμο. Τα ζήσαμε ή ζούμε με κάποιες περίεργες Αναπτυξιακές Συμπράξεις, που παρά την πλουσιοπάροχη διάθεση πόρων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου-ΕΚΤ, με δικαιολογία τους ανέργους, κινείται και μισθοδοτείται ένας ολόκληρος «στρατός» ειδικών, εισηγητών, καθηγητών,

συμβούλων, επιχειρήσεων (κερδοσκοπικών ή μη), το αποτέλεσμα των οποίων πρέπει να ελεγχθεί, και πολύ φοβάμαι ότι θα δείχνει ότι οι «ωφελοόμενοι» άνεργοι βγαίνουν στην κοινωνία μετά από το πρόγραμμα και κάποιο χρονικό διάστημα, ΑΝΕΡΓΟΙ πάλι, και ίσως και χρεωμένοι με διάφορα πρόσθετα έξοδα, που δεν θα τα είχαν εάν δεν είχαν «επιλεγεί» για να «βοηθηθούν».

Οι ωφελοόμενοι από την οικονομία της αγοράς και τα μέλη του δημόσιου τομέα έχουν επιδοθεί το τελευταίο εξάμηνο σε «κατά ριπάζ» επιθέσεις στις δομές της κοινωνικής οικονομίας, αντιλαμβανόμενοι ότι ο κόσμος έχασε την εμπιστοσύνη του, όπως καταγράφεται σε δημοσκοπήσεις, τόσο στο χρηματοπιστωτικό σύμπλεγμα και τους διαπλεκόμενους με αυτό, όσο και στο πελατειακό κράτος.

Καταγράψαμε μια σφοδρή υπόγεια επίθεση, τάχα, μέσω των ελεγχόμενων από την αγορά, Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, κατά των Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων, μέσω στοιχείων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που ήταν εγγεγραμμένες στο Υπουργείο Εξωτερικών, πριν μερικούς μήνες. Καταγράψαμε μια νέα απίθανη φοβική επίθεση από δημόσιο λειτουργό, ο οποίος πιθανόν δεν καταλαβαίνει την λειτουργία της Κοινωνικής Οικονομίας (όπως οι περισσότεροι στην Ελλάδα), εναντίον των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων.

Η λειτουργία Κοινωνικής Οικονομίας, προαπαιτεί ΚΟΙΝΩΝΙΑ πάνω στην οποία θα στηριχθεί και με την οποία θα συν-λειτουργήσει. Η μόνη συνάθροιση ανθρώπων στην Ελλάδα με στοιχεία κοινωνίας είναι η αγροτική κοινωνία, για ιστορικούς λόγους. Για τους ίδιους λόγους, οι συσσωρεύσεις ανθρώπων στις πόλεις δεν αποτελούν, εξ ορισμού, κοινωνίες ανθρώπων.

Τις τελευταίες δεκαετίες γίνονται συντονισμένες προσπάθειες, και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει διαθέσει πολλούς πόρους, για να αναπτυχθεί ο τρίτος τομέας της οικονομίας και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην Ελλάδα (και στις νότιες χώρες: Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία). Και οι καινοφανείς δομές που υφίστανται βασανιστική κριτική, είναι στην ουσία οι προπομποί της νέας προοπτικής, του τρίτου τομέα της οικονομίας, της ωρίμασης των συνθηκών για την εφαρμογή της κοινωνικής οικονομίας. Και όπως κάθε νέα διαδικασία απαιτεί πολλαπλάσια μέσα και πόρους και προσπάθεια για να αποδώσει λίγο, έτσι ήταν αναμενόμενο, να συμβεί και με την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας. Οι άλλοι τομείς της οικονομίας βρίσκονται στην φάση λίγο πριν τον κορεσμό, και σε όσους δεν μπορούν να δουν την συνολική εικόνα, μοιάζει σαν σπατάλη πόρων για λίγο αποτέλεσμα. Είναι όμως το απαραίτητο στάδιο ωρίμανσης στην νέα προοπτική.

Είναι επιτακτική ανάγκη να ενημερωθεί το οικοσύστημα των ΚοινΣΕπ, να ενημερωθούν οι πολίτες για τον συνεργατισμό, να ενημερωθούν οι υπηρεσίες του κράτους για την Κοινωνική Οικονομία, να διαμορφωθούν τουλάχιστον ομόλογες δομές για να επιτρέψουν στα εργαλεία της Κοινωνικής Οικονομίας να αναπτυχθούν και να αποδώσουν. Είναι η μόνη εμφανής ελπίδα στην Ελλάδα. Είναι η μόνη εμφανής ελπίδα για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία εκφράστηκε με την Οδηγία της 14 Ιαν. 2014, η οποία επιβάλλει ότι μέχρι το τέλος 2015 (από 1/1/2016) όλα τα κράτη-μέλη θα πρέπει να έχουν περιλάβει στη διαδικασία Δημοσίων Συμβάσεων (μέχρι σήμερα στην Ελλάδα ΠΔ 60/2007) κριτήρια για προτίμηση ανάθεσης σε κοινωνικές-κοινοφελείς επιχειρήσεις.

Είναι η μόνη εμφανής ελπίδα για όλα τα κράτη, όπως προβλέπει το κείμενο με συστάσεις κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας για την μετά-2015 ατζέντα ανάπτυξης του ΟΗΕ, την πρωτοβουλία του οποίου πήρε το RIPESS-Δημιουργικό Δίκτυο για την Προώθηση της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (Social Solidarity Economy recommendations for the Post-2015 Development Agenda)⁶,

Είναι η μόνη εμφανής ελπίδα για όλο τον κόσμο όπως γράφει ο Jeremy Rifkin στο βιβλίο του «Η Τρίτη Βιομηχανική Επανάσταση», όπου επισημαίνει «πως η οριζόντια ισχύς (και όχι οι υπερκατασκευές και η κάθετη οργάνωση) μεταμορφώνει τους ενεργειακούς πόρους, την οικονομία και τον κόσμο» σηματοδοτώντας το τέλος των πυραμιδικών ιεραρχιών «από την παλαιά ιεραρχική ισχύ στην νέα οριζόντια ισχύ».

ΣΥΓΧΥΣΗ ΣΤΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ¹

των Κ.Α. Παπαγεωργίου² και Ολ. Κλήμη-Καμινάρη³

Όταν το 2003 δημοσιεύθηκε ο Κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής Ε.Ε.) για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό (SCE), ένα αίσθημα ανακούφισης αισθάνθηκαν όσοι είχαν βιώσει τις παλινδρομήσεις του σχεδίου, που λίκναζε στα συρτάρια του Συμβουλίου και της Επιτροπής, επί περισσότερο από 20 χρόνια, εξαιτίας των διαφωνιών των επιμέρους κρατών μελών. Ο συνεταιριστικός θεσμός, ο οποίος σε παγκόσμιο επίπεδο έχει τις ίδιες συνεταιριστικές αρχές, είχε, στην πορεία του χρόνου, αντιμετωπισθεί με διαφορετικούς τρόπους. Σε λειτουργικό επίπεδο, οι χειρισμοί από την πλευρά της νομοθεσίας κυμαίνονταν από την απόλυτη αυτορρύθμιση μέχρι την λεπτομερειακή ρύθμιση από την εθνική νομοθεσία, οπότε η σύγκλιση ήταν σχεδόν αγεφύρωτη.

Ο Κανονισμός 1435/2003 κατόρθωσε να συγκεράσει τις διαφορές, είτε αφήνοντας στην εθνική νομοθεσία να ρυθμίζει ορισμένα ζητήματα είτε παρέχοντας τη δυνατότητα επιλογών. Σκοπός ήταν η προώθηση της συνεργασίας σε διακρατικό επίπεδο, δηλαδή να υπάρχει δυνατότητα ίδρυσης συνεταιρισμών με μέλη προερχόμενα από περισσότερα του ενός κράτη της Ε.Ε.⁴

Ο Κανονισμός 1435/2003 συνοδευόταν από την Οδηγία 2003/72/ΕΚ, ως συμπλήρωμα του Κανονισμού, που αναφερόταν ειδικά στο ρόλο των εργαζομένων στον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό.

Σε όλες τις χώρες μέλη, τόσο ο Κανονισμός όσο και η Οδηγία αναφερόταν στον ίδιο θεσμό, στους συνεταιρισμούς. Η Ελλάδα απετέλεσε την έκπληξη, όπως φαίνεται από την αντιστοίχιση σε 5 ευρωπαϊκές γλώσσες:

Γλώσσα	Κανονισμός	Οδηγία
Αγγλική	On the Statute for a European Cooperative Society	Supplementing the Statute for a European Cooperative Society
Γαλλική	59relatif au statut de la société cooperative 59 européenne (SEC)	complétant le statut de la société 59cooperative européenne
Γερμανική	über das Statut der Europäischen Genossenschaft (SCE)	zur Ergänzung des Statuts der Europäischen Genossenschaft
Ιταλική	59relativo allo statuto della Società 59cooperativa europea (SCE)	Che completa lo statuto della società 59cooperativa europea
Ελληνική	περί του καταστατικού της ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρείας	για τη συμπλήρωση του καταστατικού του ευρωπαϊκού συνεταιρισμού

Δηλαδή, στην ελληνική μετάφραση ο Κανονισμός αναφέρεται σε Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία, η δε Οδηγία σε Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό, παρά το γεγονός ότι είναι προφανές το μεταφραστικό λάθος, αφού υπάρχουν αναφορές του ενός κειμένου στο άλλο και μάλιστα με τον αριθμό σελίδας στο ίδιο τεύχος της Επίσημης Εφημερίδας της Ε.Ε.⁵

Δεν θα άξιζε να γίνεται περισσότερος λόγος για ένα μεταφραστικό λάθος αν αυτό γινόταν κατανοητό από τον ελληνικό υπηρεσιακό μηχανισμό. Το αντίθετο συνέβη. Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, το οποίο κατά κύριο λόγο χειρίστηκε το θέμα στο ευρωπαϊκό επίπεδο, έκρινε ότι η Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία αποτελεί νέο ευρωπαϊκό θεσμό. Έτσι, σε

1 Η εργασία αυτή αποτελεί διεύρυνση και εμπλουτισμό της εργασίας των «Ο. Klimi-Kaminari and C.L. Papageorgiou, "Need to harmonise the definitions of co-operative terms: the case of Regulation 1435/2003", που παρουσιάστηκε από την πρώτη συγγραφέα στο Συνέδριο του Διεθνούς Κέντρου Ερευνών και Πληροφόρησης για την Κοινωνική Οικονομία (CIRIEC) που οργανώθηκε στο Πανεπιστήμιο της Αμβέρσας (Βέλγιο) στις 24-26 Οκτωβρίου 2013 με θέμα "Social Economy on the move. At the crossroads of structural change and regulation".

2 Ομότιμος Καθηγητής του Γεωπονικού Πανεπιστημίου

3 Επίκουρη Καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου

4 Βλ. Μ. Φεφέ, (2007), «Ευρωπαϊκοί Θεσμοί Κοινωνικής Οικονομίας. 1. Ο Ευρωπαϊκός Συνεταιρισμός», εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα, σελ. 17-18.

5 Π.χ. στο σημείο 17 του αιτιολογικού μέρους του Κανονισμού αναφέρεται ότι «Οι κανόνες σχετικά με το ρόλο των εργαζομένων στην ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία, καθορίζονται στην Οδηγία 2003/72/ΕΚ (βλ. σελ. 25 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας)». Πηγαίνοντας στη σελίδα αυτή, η Οδηγία αναφέρεται σε Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό.

εκπλήρωση της υποχρέωσής του να καταρτίσει Προεδρικό Διάταγμα, στο οποίο να περιλαμβάνονται τα αναφερόμενα στην Οδηγία 2003/72/EK και οι επιλογές που είχαν αφηθεί να ρυθμίζονται από τα κράτη μέλη, ανταποκρίθηκε με το Π.Δ. 44/2008 (ΦΕΚ Α' 72/24.4.2008), με τίτλο «Συμπλήρωση του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας όσον αφορά το ρόλο των εργαζομένων, σύμφωνα με την Οδηγία 2003/72/22.7.2003».⁶

Χαρακτηριστικό της πεποίθησης του Υπουργείου ότι πρόκειται για διαφορετικό θεσμό, είναι το γεγονός ότι στο άρθρο 1 παρ. 1 του Π.Δ. αναφέρει, σε εισαγωγικά, τον πρωτότυπο τίτλο της Οδηγίας «για τη συμπλήρωση του καταστατικού του ευρωπαϊκού συνεταιρισμού ...», για να συνεχίσει στην παρ. 2: «Το παρόν Π.Δ. ισχύει για τις ευρωπαϊκές συνεταιριστικές εταιρίες, στο εξής ΕΣΕτ, που αναφέρονται ως «ευρωπαϊκοί συνεταιρισμοί» στην Οδηγία 2003/72/EK. ...» Στη συνέχεια του Π.Δ. γίνεται αναφορά αποκλειστικά σε Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία. Η ορολογία αυτή μεταφέρθηκε και σε μεταγενέστερα νομοθετήματα.⁷

Η μεταφραστική διαφοροποίηση στους τίτλους του Κανονισμού και της συνοδευτικής Οδηγίας, αποτέλεσαν την αφορμή περαιτέρω διερεύνησης της απόδοσης στην ελληνική και σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες των λειτουργικών όρων των συνεταιρισμών, δηλ. όρων των οποίων η μετάφραση επηρεάζει την οικονομική συμπεριφορά τους. Η διερεύνηση επικεντρώθηκε στους όρους «πλεόνασμα» και «επιστροφή πλεονάσματος» σε αντιδιαστολή με τους όρους «κέρδος» και «μέρισμα», οι οποίοι έχουν και σημαντικό ενδιαφέρον από φορολογικής απόψεως για τους συνεταιρισμούς.

Ο ορισμός σημαντικών συνεταιριστικών όρων

Η ιδιαιτερότητα του συνεταιριστικού μάνατζμεντ έχει οδηγήσει στην υιοθέτηση δύο όρων που δεν εμφανίζονται στο μάνατζμεντ των συμβατικών ιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι όροι αυτοί είναι το «πλεόνασμα» και η «επιστροφή πλεονάσματος».⁸

Οι συνεταιρισμοί δημιουργούνται από ομάδες ανθρώπων με σκοπό την εξυπηρέτηση των αναγκών τους. Ο συνεταιρισμός αποτελεί την κοινή επιχείρηση, της οποίας τα μέλη είναι ταυτόχρονα επιχειρηματίες και πελάτες. Αυτή η συνύπαρξη των δύο ιδιοτήτων στα αυτά πρόσωπα, έχει μεγάλη ερμηνευτική σημασία.

Ως παράδειγμα, ας χρησιμοποιηθεί ένας αγροτικός συνεταιρισμός, ο οποίος αποφασίζει να προμηθευθεί λιπάσματα συλλογικά. Η αγορά μεγάλης ποσότητας από τη βιομηχανία λιπασμάτων επιτυγχάνει έκπτωση π.χ. 30%. Ο συνεταιρισμός θα υποστεί και δαπάνες διαχείρισης και διανομής των λιπασμάτων στα μέλη, οπότε το τελικό όφελος για τα μέλη θα είναι π.χ. 25% σε σύγκριση με την τιμή που θα προμηθεύονταν το λίπασμα από την αγορά.

Μετά το αποτέλεσμα αυτό, ο συνεταιρισμός έχει δύο δυνατότητες:

A) Να διαθέσει στα μέλη τα λιπάσματα στην τιμή κόστους, δηλ. κατά 25% κατώτερη από την τιμή που θα τα αγόραζαν τα μέλη από την αγορά. Στην περίπτωση αυτή, στο τέλος της χρήσης ο συνεταιρισμός θα ισοζυγίσει τις δαπάνες με τις εισπράξεις στο λογαριασμό λιπάσματα. Οι εισπράξεις θα είναι ίσες με τις δαπάνες και τα μέλη θα έχουν κερδίσει τη διαφορά από την τιμή που επικρατεί στην αγορά, καθένα ανάλογα με την ποσότητα που προμηθεύθηκε.

B) Να διαθέσει στα μέλη τα λιπάσματα στην τιμή που θα τα αγόραζαν τα μέλη από την αγορά, δηλ. ουσιαστικά σε τιμή κατά 25% ανώτερη από το κόστος. Στην περίπτωση αυτή, στο τέλος της χρήσης θα εμφανισθεί στο ταμείο ένα ποσό ίσο με το γινόμενο της έκπτωσης επί τα κιλά του λιπασματος. Το ποσό αυτό είναι η παρακράτηση εκ μέρους του συνεταιρισμού ποσού που ανήκει στα μέλη και ονομάζεται «πλεόνασμα»⁹. Από κάθε μέλος που προμηθεύθηκε λίπασμα, παρακρατήθηκε ένα ποσό ίσο με το γινόμενο της έκπτωσης επί τα κιλά που προμηθεύθηκε. Αυτό το ποσό δεν είναι παρά παρακράτηση για την οποία συμφώνησαν τα μέλη, ή, με άλλα λόγια, προσωρινή εισφορά των μελών, μέχρι να αποφασίσει η γενική συνέλευση (αν δεν έχει προαποφασίσει) αν θα επιστραφεί

6 Τροποποιώντας εν προκειμένω τον τίτλο της Οδηγίας, η οποία στο πρωτότυπο αναφέρεται σε Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό.

7 Βλ. π.χ. νόμος 4172/2013 «Φορολογία εισοδήματος...» (ΦΕΚ Α' 167/23.7.2013).

8 Για το θέμα αυτό βλ. επίσης Παπαγεωργίου, Κ.Α. και Κλήμη-Καμινάρη, Ολυμπία, «Οι έννοιες πλεονάσματα, κέρδη και καθαρό εισόδημα στους συνεταιρισμούς», στο «Συνεταιριστικοί προβληματισμοί 2008-2009», ΙΣΕΜ, έκδοση Ελληνοεκδοτική, 2010.

9 Ο όρος «πλεόνασμα» στην περίπτωση των συνεταιρισμών δεν πρέπει να συγχέεται με την ορολογία της Οικονομικής της Ευημερίας (Welfare Economics), όπου χρησιμοποιείται ο όρος «πλεόνασμα παραγωγού» ((producer surplus). Το «πλεόνασμα του παραγωγού» παριστάνει το όφελος που αποκομίζουν οι παραγωγοί από τη συμμετοχή τους στην αγορά.

στα μέλη, ολόκληρη ή ένα μέρος της. Το μέρος που επιστρέφεται αποτελεί και ονομάζεται «επιστροφή πλεονάσματος».

Είναι προφανές ότι η έννοια του πλεονάσματος δεν έχει καμιά σχέση με την έννοια του κέρδους στις συμβατικές επιχειρήσεις. Το κέρδος αποτελεί αμοιβή του επιχειρηματία για την αξιοποίηση των ικανοτήτων, του χρόνου και των πόρων του προς ικανοποίηση των πελατών του. Αντίθετα, στην περίπτωση των συνεταιρισμών επιχειρηματίες και πελάτες είναι τα ίδια πρόσωπα, οπότε δεν νοείται η ύπαρξη κέρδους από την συναλλαγή ενός προσώπου με τον εαυτό του. Το συλλογικό όργανο που ονομάζεται συνεταιρισμός αποτελεί τη συσπείρωση των μελών για να αποκτήσουν τα πλεονεκτήματα της μεγάλης επιχείρησης (καλύτεροι όροι συναλλαγής).

Είναι επίσης προφανές ότι η «επιστροφή πλεονάσματος» δεν έχει καμιά σχέση με την καταβολή μερίσματος στους μετόχους μιας εταιρείας. Η επιστροφή πλεονάσματος αποτελεί απόδοση ενός παρακρατηθέντος ποσού, ενώ το μέρισμα συνιστά μέρος του κέρδους.

Όμως, στην πράξη, οι συνεταιρισμοί μπορούν να εξυπηρετούν και μη-μέλη. Εάν οι συνεταιρισμοί προμηθεύθηκαν από τρίτους προϊόντα και τα πωλούν σε τρίτους σε τιμή ψηλότερη από το κόστος, τότε εξομοιώνονται με τις συμβατικές ιδιωτικές επιχειρήσεις και πραγματοποιούν κέρδη, τα οποία υπόκεινται και οφείλουν να υπόκεινται σε φορολογία. Η επιστροφή πλεονάσματος, αφού το πλεόνασμα δεν αποτελεί κέρδος αλλά επιστροφή παρακρατηθέντος ποσού, δεν πρέπει να υπόκειται σε φορολογία.

Τη διάκριση μεταξύ πλεονάσματος και κέρδους εφάρμοσε ο νόμος 2810/2000 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, ο οποίος προσδιόρισε τους δύο όρους και τον τρόπο λογιστικού καθορισμού τους, ώστε να είναι δυνατή η εξεύρεση της φορολογητέας ύλης.¹⁰ Μεταγενέστερος νόμος ανέτρεψε τη διάκριση μεταξύ πλεονάσματος και κέρδους και μαζί τον τρόπο φορολόγησης των αγροτικών συνεταιρισμών.¹¹ Επακολούθησε αποκατάσταση με νεώτερο νόμο¹², για να αποδειχθεί τόσο η άγνοια όσο και η προχειρότητα χειρισμού σημαντικών θεμάτων εκ μέρους των νομοθετών.

Επειδή και ο Κανονισμός 1435/2003 έδωσε την προαναφερόμενη αφορμή, διερευνάται στη συνέχεια κατά πόσον υπάρχει εναρμόνιση των όρων «πλεόνασμα» και «επιστροφή πλεονάσματος» έναντι των όρων «κέρδος» και «μέρισμα» στην ελληνική και σε τέσσερις ακόμη Ευρωπαϊκές γλώσσες, καθόσον εκτιμάται ως σημαντική η εναρμόνιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο τουλάχιστον σε αυτούς τους σημαντικούς όρους, από τους οποίους εξαρτάται και η φορολογική μεταχείριση των συνεταιρισμών.

Η απόδοση του όρου «πλεόνασμα» (surplus)

Αν γίνει δεκτό ότι το αρχικό κείμενο του Κανονισμού 1435/2003 έχει συνταχθεί στην αγγλική, η απόδοση του όρου “surplus” στη γαλλική, στη γερμανική, στην ιταλική και στην ελληνική γλώσσα εμφανίζεται στον Πίνακα 1. Η πρώτη στήλη αναφέρει τη θέση του όρου στον Κανονισμό 1435/2003:

Πίνακας 1
Με βάση το αγγλικό ως πρωτότυπο

	Οι όροι που χρησιμοποιούνται στη μετάφραση του αγγλικού όρου				
Θέση στον Κανονισμό (άρθ./παρ.)	Ο όρος στην Αγγλική	Απόδοση στη Γαλλική	Απόδοση στη Γερμανική	Απόδοση στην Ιταλική	Απόδοση στην Ελληνική
4.1.b	surplus	résultat	Ergebniss	utili	πλεόνασμα
5.4.8 ⁿ παύλα	surplus	excédent	Überschuss	utili	πλεόνασμα
22.1.d	surplus	résultat	Überschuss	avanzo di bilancio	υπεραξία
65.1	surplus	excédent	Jahresüberschus	avanzo di bilancio	πλεόνασμα

10 Βλ. και Μ. Φεφέ, (2007), «Ευρωπαϊκοί Θεσμοί Κοινωνικής Οικονομίας. 1. Ο Ευρωπαϊκός Συνεταιρισμός», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 227-231 και 238-242.

11 Βλ. π.χ. ν. 4072/2012 (ΦΕΚ Α' 86/11.4.2012), Άρθρο 321, παρ. 11 περ. β.

12 Νόμος 4277/2014 (ΦΕΚ Α' 156/1.8.2014)

65.2	surplus	excédent	Überschuss	avanzo di bilancio	πλεόνασμα
67	surplus	excédent	Ergebniss	avanzo di bilancio	πλεόνασμα
67.1	surplus	excédent	Überschuss	utili riportati	κέρδος
67.2	surplus	excédent	Ergebniss	avanzo	πλεόνασμα

Από τον πίνακα προκύπτει ότι δεν υπάρχει συνέπεια στην απόδοση του όρου “surplus” στις άλλες γλώσσες. Στη γαλλική επικρατεί μεν η ορθή απόδοση “excédent” αλλά σε δύο περιπτώσεις χρησιμοποιείται ο όρος “résultat”. Στη γερμανική, στις περισσότερες περιπτώσεις χρησιμοποιείται η ορθή απόδοση “Überschuss” ενώ στις υπόλοιπες χρησιμοποιείται ο όρος “Ergebniss”. Στην ιταλική επίσης στις περισσότερες περιπτώσεις χρησιμοποιείται ο όρος “avanzo” ή “avanzo di bilancio”, ενώ στις υπόλοιπες ο όρος “utili”. Τέλος στην ελληνική υπερισχύει ο όρος «πλεόνασμα», ενώ σε μία περίπτωση χρησιμοποιείται ο όρος “υπεραξία” και στην άλλη ο όρος “κέρδος”. Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι οι αποκλίσεις από την αγγλική δεν ακολουθούν ένα συγκεκριμένο πρότυπο,

Αν γίνει δεκτό ότι το αρχικό κείμενο έχει συνταχθεί στη γαλλική, η απόδοση του όρου “excédent”, στις άλλες γλώσσες εμφανίζεται στον Πίνακα 2

Πίνακας 2
Με βάση το γαλλικό ως πρωτότυπο

	Οι όροι που χρησιμοποιούνται στη μετάφραση του γαλλικού όρου				
Θέση στον Κανονισμό	Ο όρος στη γαλλική	Απόδοση στην Αγγλική	Απόδοση στη γερμανική	Απόδοση στην ιταλική	Απόδοση στην Ελληνική
5.4.8 th dash	excédent	surplus	Überschuss	utili	πλεόνασμα
65.1	excédent	surplus	Jahresüberschus	avanzo di bilancio	πλεόνασμα
65.2	excédent	surplus	Überschuss	avanzo di bilancio	πλεόνασμα
67	excédent	surplus	Ergebniss	avanzo di bilancio	πλεόνασμα
67.1	excédent	surplus	Überschuss	utili riportati	κέρδος
67.2	excédent	surplus	Ergebniss	avanzo	πλεόνασμα

Στην περίπτωση που το γαλλικό είναι το αρχικό κείμενο, υπάρχει απόλυτη ταύτιση στην απόδοση στην αγγλική, όπου το “excédent” αποδίδεται ως “surplus”. Όμως, δεν συμβαίνει το ίδιο με τις άλλες τρεις γλώσσες. Στις δύο από τις έξι περιπτώσεις υπάρχει διαφοροποίηση τόσο στη γερμανική όσο και στην ιταλική γλώσσα και σε μία περίπτωση στην ελληνική, όπου αντί “πλεόνασμα” χρησιμοποιείται ο όρος “κέρδος”.

Αν γίνει δεκτό ότι το αρχικό κείμενο έχει συνταχθεί στη γερμανική, η απόδοση του όρου “Überschuss” στις άλλες γλώσσες εμφανίζεται στον Πίνακα 3.

Πίνακας 3
Με βάση το γερμανικό ως πρωτότυπο

	Οι όροι που χρησιμοποιούνται στη μετάφραση του γερμανικού όρου				
Θέση στον Κανονισμό	Ο όρος στη γερμανική	Απόδοση στην αγγλική	Απόδοση στη γαλλική	Απόδοση στην ιταλική	Απόδοση στην ελληνική
5.4.8 th dash	Überschuss	surplus	excédent	utili	πλεόνασμα
22.1.d	Überschuss	surplus	résultat	avanzo	υπεραξία

65.1	Jahresüberschus	surplus	excédent	Avanzo di bilancio	πλεόνασμα
65.2	Überschuss	surplus	excédent	Avanzo di bilancio	πλεόνασμα
67.1	Überschuss	surplus	excédent	Utili riportati	κέρδος

Στην περίπτωση που το γερμανικό εκλαμβάνεται ως αρχικό κείμενο, υπάρχει και στην περίπτωση αυτή απόλυτη ταύτιση της απόδοσης στην αγγλική, όπου το “Überschuss” αποδίδεται ως “surplus”. Οι διαφορές της απόδοσης στη γαλλική περιορίζονται σε μία περίπτωση από τις πέντε, όπου αντί του όρου “excédent” χρησιμοποιείται ο όρος “résultat”, ενώ στην ιταλική σε δύο περιπτώσεις αντί του όρου “avanzo” χρησιμοποιείται ο όρος “utili” και στην ελληνική σε δύο επίσης περιπτώσεις αντί του όρου “πλεόνασμα” χρησιμοποιούνται οι όροι “υπεραξία” και “κέρδος”..

Αν γίνει δεκτό ότι το αρχικό κείμενο έχει συνταχθεί στην ιταλική, η απόδοση του όρου “avanzo” ή “avanzo di bilancio” στις άλλες γλώσσες εμφανίζεται στον Πίνακα 4.

Πίνακας 4

Με βάση το ιταλικό ως πρωτότυπο

	Οι όροι που χρησιμοποιούνται στη μετάφραση του ιταλικού όρου				
Θέση στον Κανονισμό	Ο όρος στην ιταλική	Απόδοση στην αγγλική	Απόδοση στη γερμανική	Απόδοση στη γαλλική	Απόδοση στην Ελληνική
22.1.d	avanzo	surplus	Überschuss	résultat	υπεραξία
65.1	avanzo di bilancio	surplus	Jahresüberschus	excédent	πλεόνασμα
65.2	avanzo di bilancio	surplus	Überschuss	excédent	πλεόνασμα
67	avanzo di bilancio	surplus	Ergebniss	excédent	πλεόνασμα
67.2	avanzo	surplus	Ergebniss	excédent	πλεόνασμα

Και στην περίπτωση αυτή, σύμπτωση υπάρχει μεταξύ ιταλικής και αγγλικής απόδοσης. Σε δύο από τις πέντε περιπτώσεις στη γερμανική χρησιμοποιείται ο όρος “Ergebniss” αντί του “Überschuss”, ενώ σε μία περίπτωση στην ιταλική απόδοση χρησιμοποιείται ο όρος “résultat” αντί του “excédent” και σε μία περίπτωση στην ελληνική χρησιμοποιείται ο όρος “υπεραξία” αντί του όρου “πλεόνασμα”.

Τέλος, αν γίνει δεκτό ότι το αρχικό κείμενο έχει συνταχθεί στην ελληνική, η απόδοση του όρου “πλεόνασμα” στις άλλες γλώσσες εμφανίζεται στον Πίνακα 5.

Πίνακας 5

Με βάση το ελληνικό ως πρωτότυπο

	Οι όροι που χρησιμοποιούνται στη μετάφραση του ελληνικού όρου				
Θέση στον Κανονισμό	Ο όρος στην ελληνική	Απόδοση στην αγγλική	Απόδοση στη γερμανική	Απόδοση στη γαλλική	Απόδοση στην ιταλική
4.1.b	πλεόνασμα	surplus	Ergebniss	résultat	utili
5.4.8 ⁿ παύλα	πλεόνασμα	surplus	Überschuss	excédent	utili
65.1	πλεόνασμα	surplus	Jahresüberschus	excédent	avanzo di bilancio
65.2	πλεόνασμα	surplus	Überschuss	excédent	avanzo di bilancio
67	πλεόνασμα	surplus	Ergebniss	excédent	avanzo di bilancio
67.2	πλεόνασμα	surplus	Ergebniss	excédent	avanzo

Και στην περίπτωση αυτή σε όλες τις περιπτώσεις υπάρχει σύμπτωση με τον αγγλικό όρο

“surplus”. Αντίθετα στις τρεις από τις έξι περιπτώσεις στη γερμανική απόδοση αντί του όρου “Überschuss” χρησιμοποιείται ο όρος “Ergebniss”. Η απόδοση στη γαλλική διαφέρει μόνο σε μία περίπτωση όπου αντί του όρου “excédent” χρησιμοποιείται ο όρος “résultat”, ενώ στην ιταλική απόδοση σε δύο περιπτώσεις αντί του “avanzo” χρησιμοποιείται ο όρος “utili”.

Από τους πίνακες αυτούς συνάγεται ότι οποιοδήποτε κείμενο από τα εξεταζόμενα και αν εκληφθεί ως πρωτότυπο, λείπει η εσωτερική συνέπεια στην απόδοση των όρων που αντιστοιχούν στον όρο πλεόνασμα κατά τη μετάφραση των κειμένων στις άλλες γλώσσες. Εικάζεται ότι ανάλογες θα είναι οι αποδόσεις και στις υπόλοιπες επίσημες γλώσσες της Ε.Ε.

Η «επιστροφή πλεονάσματος»

Η σημασία που έχει η ακριβής απόδοση των όρων φαίνεται από τη διαφορά χειρισμού που επιφυλάσσουν οι νομοθεσίες στο «πλεόνασμα» και στο «κέρδος».

Στην έκδοση του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας του ΟΗΕ για τη συνεταιριστική νομοθεσία¹³, αναφέρεται:

«Όπως έχει λεχθεί, είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ κέρδους και πλεονάσματος. Εξ ορισμού, οι συνεταιρισμοί, κατά τις συναλλαγές τους με τα μέλη τους, οφείλουν να υπολογίζουν τις τιμές κοντά στο κόστος. Για λόγους πρόνοιας έναντι κινδύνων της αγοράς, ένα περιθώριο πρέπει να προβλέπεται, το οποίο όμως θα επιστρέφεται στα μέλη στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου, εάν οι κίνδυνοι δεν προέκυψαν και εφόσον ο ισολογισμός δείχνει πλεόνασμα. Εάν καταβληθεί στα μέλη, αυτή η διανομή με τη μορφή επιστροφής σε αυτούς που χρησιμοποίησαν τις υπηρεσίες του συνεταιρισμού, υπολογίζεται κατ’ αναλογία προς τις συναλλαγές των μελών με τον συνεταιρισμό, συνιστά επομένως μια αναπροσαρμογή της τιμής και από πλευράς φορολογίας συνιστά στοιχείο κόστους. Συνεπώς, αντί να γίνεται λόγος για «κέρδος», πρέπει να γίνεται λόγος για προσωρινό πλεόνασμα. Οι επιπτώσεις για τη φορολογία εισοδήματος είναι προφανείς. Όπου δεν υπάρχει κέρδος, αυτό το «κέρδος» δεν μπορεί να φορολογείται».

Αυτή ακριβώς η αιτιολόγηση είναι προφανής στον ελληνικό νόμο 2810/2000 για τις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις. Δεν υποστηρίχθηκε όμως από τον Κανονισμό 1435/2003 για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό, καθόσον και στην περίπτωση αυτή η «επιστροφή πλεονάσματος» μεταφράσθηκε ως «μέρισμα», όρος που παραπέμπει σε κεφαλαιουχικές εταιρείες και ως αποτέλεσμα καταργήθηκε το αφορολόγητο του πλεονάσματος από τον νόμο 4072/2012 (νόμος Διαμαντοπούλου)¹⁴.

Είναι χαρακτηριστικές οι μεταφραστικές αποκλίσεις και στην περίπτωση της «Επιστροφής πλεονάσματος» αναφορικά με τον Κανονισμό 1435/2003. Η γαλλική, η γερμανική και η ιταλική μετάφραση κάνουν λόγο για επιστροφή πλεονάσματος. Οι αντίστοιχοι όροι στο άρθρο 65 είναι: «Ristourne», “Rückvergütung” και “Ristorno”. Αντίθετα, ο όρος που χρησιμοποιείται στην αγγλική απόδοση είναι “dividend” και στην ελληνική «μέρισμα».

Βέβαια, ο επιμελής μελετητής των κειμένων του κανονισμού στην αγγλική και στην ελληνική εκδοχή, αντιλαμβάνεται ότι το “dividend” και το «μέρισμα» αποτελούν μέρος του “surplus” και του “πλεονάσματος” αντίστοιχα, αλλά όταν απουσιάζει ο ορισμός για κάθε όρο που χρησιμοποιείται, είναι επόμενο να προκαλείται σύγχυση. Εάν είχαν χρησιμοποιηθεί οι όροι “reimbursement” ή “refund” στην αγγλική και “επιστροφή πλεονάσματος” στην ελληνική, η σύγχυση θα είχε αποφευχθεί και μαζί η βλάβη των συμφερόντων των ελληνικών συνεταιρισμών, αφού έχει καταργηθεί η απαλλαγή του πλεονάσματος από τη φορολογία.

Συμπέρασμα

Οι μεταφραστικές αποκλίσεις και οι συνέπειές τους που απετέλεσαν αντικείμενο σχολιασμού στην παρούσα εργασία, δεν επισημαίνονται για να αποδοθούν ευθύνες στους μεταφραστές. Είναι αδύνατο οι μεταφραστές να είναι εξοικειωμένοι με την ορολογία όλων των επιστημονικών χώρων. Αντιθέτως, αποτελεί υποχρέωση των χειριζόμενων τα διάφορα γνωστικά αντικείμενα να παρέχουν

¹³ Βλ. Henry, Hagen, Guidelines for Co-operative Legislation, third revised edition, International Labour Office, Geneva., ILO, 2012, σελ. 94.

¹⁴ Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι η Αιτιολογική Έκθεση του νόμου, στο σημείο που αναφέρεται στην κατάργηση του αφορολόγητου του πλεονάσματος αναφέρει ότι «ο όρος πλεόνασμα είναι αδόκιμος φορολογικά». Ίσως το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών οφείλει να δικαιολογήσει αυτή τη θέση του στο Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO) του ΟΗΕ, στη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση ICA), στους νομοθέτες των ΗΠΑ, της Γερμανίας κλπ.

τους ορισμούς των χρησιμοποιούμενων, βασικών τουλάχιστον, ειδικών όρων. Η αναγκαιότητα αυτή είναι εντονότερη στο επίπεδο της Ε.Ε., όταν οι Κανονισμοί και οι Οδηγίες αναφέρονται σε βασικούς θεσμούς και σε διακρατική συνεργασία, όπως ο Κανονισμός 1435/2003 και η Οδηγία 2003/72.

Αποτελεί υποχρέωση των εκπροσώπων των συνεταιρισμών να εξηγήσουν τη διαφορά μεταξύ «πλεονάσματος» και «κέρδους» στην περίπτωση των συνεταιρισμών, που αποτελεί ιδιαιτερότητα του συνεταιριστικού θεσμού. Οφείλουν να εξηγήσουν ότι δεν διεκδικούν προνομιακή φορολογική μεταχείριση αλλά αναγνώριση της ιδιαιτερότητας του θεσμού, καθόσον δεν νοείται παραγωγή φορολογητέας ύλης όταν επιχειρηματίες και πελάτες είναι τα ίδια πρόσωπα. Άλλωστε, θα μπορούσαν οι συνεταιρισμοί να υπο-τιμολογούν τις υπηρεσίες που προσφέρουν στα μέλη τους (εν γνώσει των μελών τους) και να καλύπτουν στη συνέχεια τα ζημιογόνα αποτελέσματα με αναλογικές εισφορές των μελών.

Από την πρακτική πλευρά, είναι ανάγκη να προτάσσονται στον Κανονισμό οι βασικοί όροι με τον ακριβή ορισμό τους στο συγκεκριμένο αντικείμενο, ώστε να υποβοηθούνται οι μεταφραστές στο έργο τους, καθόσον συχνά η απόδοση ειδικών όρων δεν αντιστοιχεί με την λεξικογραφική μετάφραση. Η πρόταξη των ορισμών θα διευκολύνει και τις δικαστικές αρχές σε περίπτωση αμφισβητήσεων.

Η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση¹⁵ με τις αρμόδιες επιτροπές της και ιδιαίτερα το ευρωπαϊκό της τμήμα (Co-operatives Europe), καθώς και άλλα αντιπροσωπευτικά όργανα, όπως η Γενική Επιτροπή Αγροτικού Συνεργατισμού¹⁶ και η Συντονιστική Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Συνεταιρισμών¹⁷ οφείλουν να μεριμνήσουν να δώσουν τους ορισμούς των κυριότερων λειτουργικών όρων που χρησιμοποιεί η Κοινωνική Οικονομία και να ζητήσουν να ενταχθούν αυτοί οι όροι στην Πολύγλωσση Βάση Δεδομένων που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

---

15 International Co-operative Alliance – I.C.A.

16 Comité General de la Cooperation Agricole- COGECA

17 Co-ordinating Committee of European Co-operative Associations

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 1

Στο δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1970 ο Διοικητής της πρώην ΑΤΕ, Καθηγητής κ. Αδαμάντιος Πεπελάσης, είχε προσκαλέσει προσωπικότητες από κράτη-μέλη της τότε ΕΟΚ για να διατυπώσουν τις απόψεις τους σχετικά με την προσαρμογή της ελληνικής γεωργίας στην Κοινή Αγροτική Πολιτική. Μεταξύ των προσκεκλημένων (το 1980 ή το 1981) ήταν και ο Μ. Ντεμπατίς (Michel Debatisse), Γάλλος συνδικαλιστής και πολιτικός που εθεωρείτο κεντρική προσωπικότητα για τον γαλλικό συνδικαλισμό των αγροτών. Κατά την περίοδο αυτή ο Μ. Ντεμπατίς ήταν Υπουργός Γεωργικών Βιομηχανιών και Βιομηχανιών Τροφίμων στην Κυβέρνηση Raymond Barre (22.10.1979-13.5.1981)

Ο Μ. Ντεμπατίς επισκέφθηκε αγροτικές περιοχές της Κ. Μακεδονίας και της Κρήτης και είχε συναντήσεις με αγρότες και στελέχη γεωργικών συνεταιριστικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων.

Τα συμπεράσματά του από τις επισκέψεις εξέθεσε σε διάλεξη προς στελέχη της ΑΤΕ και άλλων αρμοδίων φορέων. Δεν διαπίστωσε προβλήματα στους αγρότες, τους οποίους επαίνεσε για την εργατικότητα τους και την προσαρμοστικότητα τους στις εξελίξεις. Για τις οργανώσεις είπε ότι τα κομματικά στελέχη τους αντί να χρησιμοποιούν την επιρροή τους στα κόμματα για να προωθήσουν αιτήματα των αγροτών χρησιμοποιούν την θέση τους στις οργανώσεις για να προωθήσουν κομματικές πολιτικές.

Φ. Παναγιωτόπουλος
Πρώην Υποδιοικητής της πρώην ΑΤΕ
Σεπτέμβριος 2014

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2

Ο αείμνηστος Κώστας Σιφνιώτης, πρώην στέλεχος της ΠΑΣΕΓΕΣ, μετέπειτα βασικός συντελεστής ίδρυσης της πρωτοποριακής τότε συνεταιριστικής εταιρείας διανομών ΕΛΣΥ και στη συνέχεια Καθηγητής και Αντιπρύτανης του Παντείου Πανεπιστημίου, αφιέρωσε την πρώτη σελίδα του βιβλίου του «Συνεταιριστική Οικονομία» στην ακόλουθη παρατήρηση:

«Βρέθηκα στη Σουηδία λίγο πριν από τις εκλογές του 1979, στις οποίες το Σοσιαλιστικό Κόμμα, με αρχηγό τον αείμνηστο Όλαφ Πάλμε, έχασε μετά από πολλά συνεχόμενα χρόνια την εξουσία. Εκείνη την περίοδο όλες οι δημοσκοπήσεις έδειχναν (και τελικά επαληθεύτηκαν) ότι τα τρία συνεργαζόμενα κόμματα της κεντροδεξιάς θα κέρδιζαν τις εκλογές και θα σχημάτιζαν τη νέα Κυβέρνηση.

Σε μια από τις συζητήσεις που είχα με ανώτερα στελέχη του Καταναλωτικού Συνεταιριστικού κινήματος της Σουηδίας, ρώτησα εάν και πόσο θα επηρεάσει το συνεταιριστικό κίνημα το αναμενόμενο εκλογικό αποτέλεσμα. Η απάντηση που μου δόθηκε ήταν:

«Δεν γνωρίζουμε ΠΟΙΟΣ θα είναι ο επόμενος Πρωθυπουργός της Σουηδίας, μπορούμε όμως να σε διαβεβαιώσουμε ότι όποιος από τους τέσσερις και να βγει θα είναι ένα από τα μέλη του συνεταιρισμού μας».

Ας προσθέσουμε εμείς ότι με άλλα λόγια στη Σουηδία, σε αντίθεση με την Ελλάδα, τα πολιτικά στελέχη χρησιμοποιούν τη θέση τους για να προωθήσουν συνεταιριστικές πολιτικές. Δεν χρειάζεται να προχωρήσουμε σε συγκρίσεις των συνεταιριστικών αποτελεσμάτων στις δύο χώρες.

Κ. Παπαγεωργίου,
Ομότιμος Καθηγητής Συνεταιριστικής Οικονομίας
του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Κοινοτικές επιδοτήσεις στους αγρότες – στήριξη νέων αγροτών

1. Συχνά από τα ΜΜΕ αναφέρεται ότι οι αγρότες σπατάλησαν τις κοινοτικές επιδοτήσεις (επιδοτήσεις της Ε.Ε.), χωρίς να αναδιαρθρώσουν την παραγωγή τους και να εκσυγχρονίσουν τις εκμεταλλεύσεις τους.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι κοινοτικές επιδοτήσεις προς τους γεωργούς και κτηνοτρόφους στο μεγαλύτερο ποσοστό τους αφορούν εισοδηματικές ενισχύσεις, δηλαδή αποτελούν εισόδημα, όπως οι μισθοί των εργαζομένων και οι συντάξεις των συνταξιούχων. Το εισόδημα αυτό, μαζί με το εισόδημα της γεωργοκτηνοτροφικής εκμετάλλευσης, κατατάσσει την πλειονότητα των οικογενειακής μορφής αγροτών στη μεσαία και κατώτερη εισοδηματική τάξη.

Η διάθεση του εισοδήματος αυτού, όπως και στις περιπτώσεις των μισθωτών και συνταξιούχων, κατευθύνεται κατά προτεραιότητα στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης της αγροτικής οικογένειας και στην αποκατάσταση των τέκνων της.

Μια επίσκεψη σε αγροτικές οικογένειες θα πείσει τον επισκέπτη ότι τις τελευταίες δεκαετίες οι κατοικίες των αγροτών έχουν βελτιωθεί σε βαθμό που να διαθέτουν τις ανέσεις που διαθέτουν τα αστικά διαμερίσματα των αντίστοιχης εισοδηματικής τάξης αστών. Παράλληλα και η κοινωνική θέση των αγροτών έχει βελτιωθεί και έχει προσεγγίσει εκείνη των εργαζομένων στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας .

Η μέριμνα για το μέλλον των παιδιών τους οδηγεί πολλούς νέους και νέες σε επαγγελματικές σχολές και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και αποδίδει στην κοινωνία στελέχη, το κόστος διαμόρφωσης των οποίων επωμίζεται η αγροτική οικογένεια.

Δεν λείπουν βέβαια και οι προκλητικές εξαιρέσεις, που παρατηρούνται και σε άλλες κατηγορίες εργαζομένων .

2. Εκτός από τις εισοδηματικές ενισχύσεις από την Ε. Ε. χορηγούνται και κεφάλαια για επενδύσεις που συμπληρώνονται με τραπεζικά δάνεια. Τα δάνεια χορηγούνταν μέχρι πρόσφατα από την πρώην ΑΤΕ και αποδίδονταν, μαζί με τα κοινοτικά κεφάλαια, ανάλογα με την πρόοδο των χρηματοδοτούμενων έργων. Τις τελευταίες δεκαετίες, λόγω της γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού και της έλλειψης διαδοχής σε πολλές γεωργοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, ο τομέας των επενδύσεων στη γεωργία παρουσίασε υστερήσεις. Ήδη, η οικονομική κρίση φαίνεται να αντιστρέφει την τάση αυτή και να οδηγεί όλο και περισσότερους νέους από τον αγροτικό αλλά και τον αστικό χώρο στον πρωτογενή τομέα.

Αρκετοί από τους νέους αγρότες είναι φορείς επιχειρηματικού και καινοτόμου πνεύματος που μπορούν να δώσουν νέα δυναμική και εξωστρέφεια στην ελληνική γεωργία. Για να επιτύχουν οι νέοι αγρότες και να παραμείνουν στον δύσκολο γεωργοκτηνοτροφικό στίβο, χρειάζονται παράλληλα με τις κοινοτικές επιδοτήσεις και τραπεζική χρηματοδότηση με τα χαρακτηριστικά της αγροτικής πίστης. Και ασφαλώς αγορά διάθεσης των προϊόντων τους.

Φώτης Παναγιωτόπουλος

Πρώην Υποδιοικητής της πρώην ΑΤΕ

Ιούνιος 2014

ΔΟΚΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΟΚΙΜΑ

Η άγνοια δικαιολογείται. Κανείς δεν είναι παντογνώστης. Όχι όμως και η αίσθηση επάρκειας που χαρακτηρίζει κυρίως του κατέχοντες θέσεις ή αξιώματα ψηλότερα από το ανάστημά τους, του γράφοντος ενδεχομένως συμπεριλαμβανομένου. Από το σύνολο της γνώσης, καθένας κατέχει ένα μικρό μέρος, στο οποίο έχει εμβαθύνει. Για τα υπόλοιπα, σοφό είναι να συμβουλευεται εκείνους που έχουν εμβαθύνει στα άλλα θέματα, που ενδεχομένως είναι υποχρεωμένος να χειρισθεί.

Αφορμή για τις σκέψεις αυτές δίνουν συχνά οι ιθύνοντες διαφόρων επιπέδων, οι οποίοι διαμορφώνουν το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου κινείται η οικονομία και η κοινωνία. Μερικά παραδείγματα που αφορούν τους συνεταιρισμούς, αναφέρονται στη συνέχεια:

- Ομόφωνα το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε και η πλειοψηφία των Βουλευτών ψήφισε τον νόμο 4015/2011 (νόμο Σκανδαλίδη) για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, που αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα προχειρότητας και δημιουργίας αντί επίλυσης προβλημάτων. Πολλοί ειδήμονες ή ενδιαφερόμενοι για τον συνεταιριστικό θεσμό, διατύπωσαν εγκαίρως την αρνητική γνώμη τους, μεταξύ των οποίων και το Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (ΙΣΕΜ) με επιστολή στον Πρωθυπουργό, αλλά χωρίς αποτέλεσμα.
- Με τον νόμο Σκανδαλίδη, καταργούνται οι δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις των αγροτών (όχι των άλλων κατηγοριών συνεταιρισμών), πρωτοτυπώντας σε παγκόσμιο επίπεδο. Αν οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί επιθυμούν να συνεργασθούν μεταξύ τους, είναι υποχρεωμένοι να συνιστούν ανώνυμες εταιρείες, ωσάν να μην είχαν αυτή τη δυνατότητα προηγουμένως, εάν αυτό τους εξυπηρετούσε.
- Ο διάδοχος αρμόδιος Υπουργός (κ. Αθ. Τσαυτάρης) απέρριψε πόρισμα επιτροπής ειδικών που ο ίδιος συγκρότησε, για να προτείνει διορθώσεις στο νόμο Σκανδαλίδη, χωρίς να αιτιολογήσει τους λόγους απόρριψης. Ο ίδιος συγκρότησε νέα επιτροπή, χωρίς ποτέ να γνωστοποιηθεί το πόρισμά της. Σε ουδεμία ενέργεια προέβη μέχρι την αντικατάστασή του. Ο διάδοχός του Υπουργός (κ. Γ. Καρασμάνης) προχώρησε σε αρκετές χρήσιμες βελτιώσεις με το νόμο 4277/2014, αλλά παραμένουν ακόμη σημαντικές αδυναμίες.
- Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών εξέλαβε ως νέο θεσμό τη διατύπωση «Συνεταιριστική Εταιρεία» (μετάφραση του Co-operative Society) αντί του «Συνεταιρισμός» και κατάρτισε (επί υπουργίας Γ. Αλογοσκούφη) το Π.Δ. 44/2008 με αναφορά σε «Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία» αντί σε «Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό». Από την ίδια την Οδηγία που συνοδεύει τον Κανονισμό 1435/2003, προκύπτει καταφανέστατα ότι ο Κανονισμός αναφέρεται σε «Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό» και ότι, απλώς, δύο μεταφραστές απέδωσαν διαφορετικά τον ίδιο αγγλικό όρο.
- Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, πάλι, στην Αιτιολογική Έκθεση για τον νόμο 4072/2012 (νόμος Διαμαντοπούλου) αναφέρει ότι ο όρος «πλεονάσμα» για τους συνεταιρισμούς είναι αδόκιμος φορολογικά. Έτσι, αποφασίζει την κατάργηση και της διάταξης που όριζε την απαλλαγή του πλεονάσματος από τη φορολογία. Όμως, η συνεταιριστική νομοθεσία των ΗΠΑ, της Γερμανίας και πολλών ακόμη χωρών χρησιμοποιούν τον «αδόκιμο» αυτόν όρο και το ίδιο πράττει ο ΟΗΕ, η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση (ICA) και το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO) στην ειδική έκδοσή του «Κατευθύνσεις για τη Συνεταιριστική Νομοθεσία». Η απόρριψη της έννοιας του πλεονάσματος, την οποία είχε χρησιμοποιήσει ο νόμος 2810/2000 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, εισάγει μια σοβαρή επιβάρυνση στους συνεταιρισμούς, που αποθαρρύνει την επιλογή του συνεταιριστικού τρόπου δράσης των ατόμων που στηρίζονται στη συνεργασία τους και όχι στα κεφάλαιά τους. Προς τιμήν του ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κ. Καρασμάνης επανέφερε τη διάταξη.

Ένα παράδειγμα που δείχνει πόσο απερίσκεπτα χειρίζονται οι σημερινοί νομοθέτες σημαντικά θέματα ουσίας των συνεταιρισμών, είναι το ακόλουθο:

Το έτος 1929, κυρώθηκε με το νόμο 3813/1929 το Νομοθετικό Διάταγμα της 2ας Ιουλίου 1925 «περί Γεωργικών Συνεταιρισμών Αλληλασφάλειας. Ο νόμος αυτός όριζε στο άρθρο 3, ότι οι εισφορές των συνταίρων (ασφάλιστρα) ή είναι σταθερές και πληρώνονται προκαταβολικώς ή καταβάλλονται εκ των υστέρων, μετά την κατανομή των ζημιών μεταξύ των συνταίρων, αναλόγως της ασφαλιστικής αξίας ή ενεργούνται με αμφοτέρους τους τρόπους.

Στο άρθρο 4 ο νόμος όριζε ότι το καταστατικό καθορίζει τον τρόπο κατανομής των περισσευμάτων και ζημιών. Δηλαδή, αν η εισφοράς ήταν μεγαλύτερες από ό,τι απαιτούσε η κάλυψη ζημιών, το περίσσευμα θα επιστρεφόταν στα μέλη. Με ανάλογο τρόπο θα κατανέμονταν οι πρόσθετες απαιτήσεις.

Στην περίπτωση αυτή είναι ηλίου φαινότερο τι σημαίνει περίσσευμα. Όταν οι εισφορές υπερκαλύπτουν τις ζημιές, το υπερβάλλον επιστρέφεται. Το περίσσευμα κατά καμία έννοια δεν μπορούσε να θεωρηθεί κέρδος και μάλιστα να φορολογηθεί ως κέρδος.

Ό,τι αυτός ο νόμος ονόμαζε περίσσευμα, ο νόμος 2810/2000 ονόμασε πλεόνασμα. Όμως ο νομοθέτης του νόμου 4072/2012 διαφώνησε. Θεώρησε τον όρο «αδόκιμο» και αποφάσισε τη φορολόγησή του.

Στα 83 χρόνια που χωρίζουν το 1929 από το 2012, κάναμε βήματα προς τα οπίσω αναφορικά με την κατανόηση του συνεταιριστικού θεσμού και των κανόνων λειτουργίας των συνεταιρισμών.

Αυτά συμβαίνουν ενώ διακηρύσσεται παντοιοτρόπως ότι επιδιώκουμε την ανασυγκρότηση αυτής της χώρας και ότι ένας από τους βασικούς πυλώνες της ανασυγκρότησης είναι και η ενίσχυση της γεωργίας και των συνεταιρισμών! Στην ουσία, η συνεταιριστική επιχειρηματικότητα στη γεωργία διώκεται. Ας θυμίσουμε μόνο ότι η Έκθεση Σπράου ανέφερε χαρακτηριστικά: **«Γεωργική ανάπτυξη χωρίς συνεταιρισμούς δεν θα ήταν μόνο ευρωπαϊκή πρωτοτυπία αλλά και εγχείρημα ανέφικτο»** (Βλ. μελέτη με τίτλο «Ανταγωνιστική Γεωργία και Αγροτική Ανάπτυξη», 1997, σελ. ix).

Κωνσταντίνος Α. Παπαγεωργίου

Διορθώσεις επί διορθώσεων στη νομοθεσία

Ενός κακού γενομένου, μύρια έπονται. Αυτή την κοινή ρήση μας υπενθυμίζει η περίπτωση του νόμου 4015/2011 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς (Νόμος Σκανδαλίδη). Από την περίοδο που παρουσιάστηκε ως σχέδιο νόμου, πολλές φωνές ειδικών υποστήριξαν ότι το σχέδιο αυτό ήταν ακατάλληλο ως βάση νόμου. Δεν εισακούστηκαν από τον τότε Υπουργό. Ο νόμος ψηφίστηκε και δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως την 21^η Σεπτεμβρίου 2011. Τα αποτελέσματα δεν άργησαν να φανούν. Τότε άρχισαν οι διορθώσεις, αλλά οι περισσότερες αφορούσαν λεπτομέρειες και όχι θεμελιώδεις διατάξεις. Μέχρι το τέλος Αυγούστου 2014 (δηλ. σε 3 χρόνια) έγιναν τροποποιήσεις που περιλήφθηκαν στους ακόλουθους νόμους:

- Στο νόμο 4062/2012 (ΦΕΚ Α' 70/30.3.2012) άρθρο 39, παρ. 8
- Στο νόμο 4072/2012 (ΦΕΚ Α' 86/11.4.2012) άρθρο 321, παρ. 11
- Στο Νόμο 4099/2012 (ΦΕΚ Α' 250/20.12.2012 άρθρο 168
- Στο νόμο 4138/2013 (ΦΕΚ Α' 72/19.3.2013 άρθρο 8
- Στο νόμο 4171/2013 (ΦΕΚ Α' 166/23.7.2013 άρθρο 3
- Στο νόμο 4203/2013 (ΦΕΚ Α' 235/1.11.2013 Άρθρο 8
- Στο νόμο 4224/2013 (ΦΕΚ Α' 288/31.12.2013 άρθρο 20
- Στο νόμο 4262/2014 (ΦΕΚ Α' 114/10.5.2014 άρθρο 57
- Στο νόμο 4277/2014 (ΦΕΚ Α' 156/1.8.2014 άρθρο 61
- Στο νόμο 4282/2014 (ΦΕΚ Α' 182/29.8.2014 άρθρα 32 και 34.

Από το πλήθος αυτών των τροποποιήσεων, που μαρτυρούν το πλήθος των ατελειών, οι πλέον ουσιαστικές είναι εκείνες του νόμου 4277/2014, οι οποίες επαναφέρουν την έννοια του πλεονάσματος του οποίου η φορολόγηση στους συνεταιρισμούς δεν μπορεί να δικαιολογηθεί, αναφέρονται στην αφιλοκερδή διάθεση του υπολοίπου της περιουσίας σε περίπτωση εκκαθάρισεως, περιορίζουν το αρχικό κεφάλαιο στις 10.000 € (από 30.000) και τον ελάχιστο αριθμό μελών σε 10 (από 20).

Για να είμαστε δίκαιοι, οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι την έννοια του πλεονάσματος δεν την είχε καταργήσει ο νόμος 4015/2011 αλλά ο νόμος 4072/2012, όπως αναφέρεται σε προηγούμενο σχόλιο. Απομένει η επαναφορά της δυνατότητας των συνεταιρισμών να ιδρύουν Ενώσεις Συνεταιρισμών, όπως συμβαίνει σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης και όπως επιβάλλεται από τις επίσημες νομικές δεσμεύσεις της χώρας, καθώς και κάθε αναγκαστικού χαρακτήρα διάταξη του νόμου 4015/2011. Να σημειωθεί και ότι όλες οι αδυναμίες του νόμου 4015/2011 είχαν επισημανθεί και τεκμηριωθεί από το Πόρισμα της Ομάδας Εργασίας που είχε συγκροτήσει ο προηγούμενος Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κ. Α. Τσαυτάρης, το οποίο, όμως, δεν αποδέχθηκε ο πρώην Υπουργός. Το παρόν τεύχος δημοσιεύει το σύνολο εκείνου του Πορίσματος.

Κωνσταντίνος Λ. Παπαγεωργίου

Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αργολίδας - ΕΠΑΠ Green Cola

Σε μια σημαντική συμφωνία στρατηγικής συνεργασίας προχώρησε η ΕΑΣ Αργολίδας - ΡΕΑ, με την ΕΠΑΠ - Green Cola.

Σύμφωνα με όσα αναφέρει η σχετική ανακοίνωση, η υπογραφή της συμφωνίας από τον πρόεδρο της Ε.Α.Σ. Αργολίδας Σπύρο Αντωνόπουλο και τον πρόεδρο και διευθύνοντα σύμβουλο της ΕΠΑΠ - Green Cola, Περικλή Βενιέρη, μετά από 6 μήνες διαπραγματεύσεων, ανοίγει μεγάλες προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης για τις δύο εταιρίες. Η ΕΠΑΠ, εκτός από τη βασική μονάδα στην Ορεστιάδα, θα παράγει πλέον τα προϊόντα της (Green Cola, Μπλε, GR8 κ.α.) και στο εργοστάσιο Εσπερίδες της Ε.Α.Σ. Αργολίδας, καλύπτοντας έτσι την αυξημένη ζήτηση». Αναφέρει η σχετική ανακοίνωση της ΕΑΣ.

Η συμφωνία, με διάρκεια έως το 2020, προβλέπει τη συνεργασία στον τομέα των αναψυκτικών, με σκοπό την από κοινού παραγωγή και ανάπτυξη νέων προϊόντων, τόσο για την Ελλάδα όσο και για το εξωτερικό. Στόχος είναι το μέγεθος της παραγωγής που θα μεταφερθεί στην Αργολίδα να φτάσει τα 6-10 εκατ. το 2015. Φέτος η παραγωγή της ΕΠΑΠ αναμένεται να ξεπεράσει τις 2,7 εκατ. συσκευασίες, ενώ προβλέπεται σημαντική αύξηση των εξαγωγών και άνοιγμα νέων αγορών (εξάγει βασικά σε Ισραήλ, Βουλγαρία, Ρουμανία και Κύπρο) καθώς δρομολογούνται συμφωνίες με εταιρίες στην Ευρώπη, στα Βαλκάνια και στη Μέση Ανατολή, όπου εκδηλώνεται ενδιαφέρον για την Green Cola.

«Αντίστοιχα σημαντικά οφέλη θα προκύψουν και για την συνεταιριστική ΕΑΣ Αργολίδας – Ρέα, που διαθέτει μία από τις πλέον ανταγωνιστικές βιομηχανικές μονάδες εκχύμωσης φρούτων (πορτοκάλι, μανταρίνι, βερίκοκο, γκρέιπ φρουτ, μήλο, ροδάκινο, σταφύλι κ.α.), με γραμμές τυποποίησης χυμών σε συσκευασία ΤΕΤΡΑ ΠΑΚ και προωθεί στην αγορά τα προϊόντα της με τις εμπορικές επωνυμίες ΡΕΑ και ΑΓΡΟΣ. Παρά την κρίση η ΡΕΑ κινείται την τελευταία τετραετία με αυξανόμενους ρυθμούς ανάπτυξης (αύξηση τζίρου κατά 15% ετησίως). Ο κύκλος εργασιών το 2013 έφτασε τα 16 εκατ. ευρώ και φέτος προβλέπεται να κινηθεί ακόμη υψηλότερα (στο 7μηνο καταγράφει +11%). Σημαντική είναι και η εξαγωγική δραστηριότητα της (15% του κύκλου εργασιών) προς μια σειρά χωρών (Κίνα, ΗΠΑ, Αλγερία, Σεϋχέλλες, Βουλγαρία, Ρουμανία, Ιορδανία, Γκάνα, Κύπρος, κ.α.) Στο ίδιο εργοστάσιο ΕΣΠΕΡΙΔΕΣ η Ε.Α.Σ.ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ διαθέτει γραμμές τυποποίησης αναψυκτικών σε συσκευασίες PET και Can», τονίζει η σχετική ανακοίνωση.

Με την υπογραφείσα συμφωνία επιδιώκεται η κάλυψη της δυναμικότητας της μονάδας αναψυκτικών, η αύξηση της απασχόλησης και η αύξηση της απορρόφησης πορτοκαλιών και λεμονιών

Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών βρίσκεται στο νομό Ηρακλείου Κρήτης, στο Δήμο Αρχανών-Αστερουσίων. Δραστηριοποιείται με δύο βασικά προϊόντα: κρασί και ελαιόλαδο και αποτελεί πρότυπη οργάνωση στον αγροτοσυνεταιριστικό χώρο από το 1933.

ΕΝΩΣΗ ΠΕΖΩΝ. Ένα όνομα που έχει ταυτιστεί με σχέσεις ζωής με τον καταναλωτή, το περιβάλλον, τη γεωργική πρώτη ύλη, το τελικό προϊόν και τον ίδιο τον παραγωγό. Χαρακτηριστικά όπως ποιότητα, παράδοση, αξιοπιστία, υγιεινή διατροφή, ευημερία, πρόοδος αποτελούν βασικές αρχές της Ένωσης Πεζών.

Σχέση ζωής με τον καταναλωτή: Παραγωγή ασφαλών προϊόντων εγγυημένης ποιότητας και προέλευσης. Έλεγχος του Προϊόντος από το χωράφι στο ράφι, με αποτέλεσμα τις προσιτές τιμές.

Σχέση ζωής με το περιβάλλον: Επένδυση σε πρότυπες μονάδες τυποποίησης σε χάρτινες ανακυκλώσιμες συσκευασίες. Ανάπτυξη αγροτικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε μη βεβαρημένες εκτάσεις στην επαρχία.
Διατηρεί ζωντανό τον κλάδο της ελαιοκομίας και της αμπελουργίας.

Σχέση ζωής της γεωργικής πρώτης ύλης και του τελικού προϊόντος: Καθοδήγηση των παραγωγών μας μέσω πρακτικών ορθής καλλιέργειας σε όλα τα στάδια της παραγωγής με αποτέλεσμα τη βέλτιστη δυνατή απόδοση της παραγωγικής δραστηριότητας και την εξασφάλιση του υψηλότερου επιπέδου ποιότητας.

Για μας η φύση αποτελεί πηγή πλούτου.

Σχέση ζωής με τον ίδιο τον παραγωγό: Απορροφώντας την πρώτη ύλη από τους παραγωγούς η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών εξασφαλίζει ένα αξιοπρεπές εισόδημα για τους ίδιους και τις οικογένειές τους, ενθαρρύνοντάς τους να μην εγκαταλείψουν τη γη που πονούν και νοιάζονται.

Αξίζει να τονιστεί ότι η Ένωση Πεζών οινοποιεί ετησίως 15.000 τόνους οινοστάφυλα ενώ στα 2 ιδιόκτητα ελαιουργεία της αλέθονται 6.000 τόνοι ελαιόκαρπου. Η εμφιάλωση του ελαιολάδου αγγίζει τους 2.000 τόνους ετησίως ενώ του κρασιού 8.000 τόνους. Η πρωτότυπη συσκευασία Tetra Pak ξεπέρασε πέρυσι τους 4.000 τόνους σε κρασί και λάδι. Η Ένωση Πεζών κατέχει, για τη διανομή των προϊόντων της, ιδιόκτητες αποθήκες 10.000 μ², σε 3 κέντρα χειρισμού ετοιμών προϊόντων στρατηγικά τοποθετημένα ανά την επικράτεια, καθώς και ιδιόκτητο στόλο φορτηγών ο οποίος αποτελείται από 28 οχήματα.

Ο αριθμός των υπαλλήλων της Ένωσης Πεζών ανέρχεται σε 130 ενώ το εποχικό προσωπικό ξεπερνά τα 300 άτομα σε περιόδους αιχμής. Η Γενική Συνέλευση αποτελείται από 45 αντιπροσώπους-αγρότες με τετραετή θητεία.

Το Διοικητικό Συμβούλιο αποτελείται από 5 αγρότες της περιοχής με πολυετή εμπειρία στον αγροτοσυνεταιριστικό χώρο. Είναι αιρετό ενώ στις συνεδριάσεις συμμετέχει εκπρόσωπος των

εργαζομένων.

Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος: Γεώργιος Φραγκιαδουλάκης

Αντιπρόεδρος: Εμμανουήλ Μπέρκης

Μέλος: Δημήτρης Σαμαρτζής

Μέλος: Δημήτρης Τζανάκης

Μέλος: Κωνσταντίνος Φιαγκουσάκης

Εκπρόσωπος εργαζομένων: Εβελίνα Μπάκιντα

ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΚΙ ΕΝΑΝ ΚΑΙΡΟ...

Η ιστορία αυτή θα σας φανεί παράξενη, γιατί δεν έχει όπως οι άλλες που διαβάσατε ή ακούσατε ως τώρα, αρχή και τέλος. Έχει μονάχα αρχή. Γιατί τα Θαυματοχώρια είναι ακόμα ζωντανά. Και η ζωή δεν έχει τέλος...

Ήρωες της ιστορίας μας είναι 10 θαυμαστά χωριά: Αγιές Παρασκιές, Άγιος Βασίλειος, Βαρβάροι (ή Μυρτιά), Καλλονή, Καταλαγάρι, Κελλιά, Κουνάβοι, Μελέσσης, Πεζά, Χουδέτσι.

Χρόνια και χρόνια ζούσαν τα Θαυματοχώρια την απλή ζωή τους με σκληρή δουλειά χωρίς δίκαιη ανταμοιβή. Ωσπου βρέθηκαν κάποιοι πρωτεργάτες και βρήκαν τη λύση για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες. Γιατί όπου υπάρχει καλή θέληση, φρονιμάδα και προθυμία για μονιασμένη δουλειά, βρίσκεται ο τρόπος για πρόοδο. Μέχρι τότε, κάθε χωριό είχε το συνεταιρισμό του, που όμως ήταν μικρός και ανήμπορος. Η σκέψη των πρωτεργατών ήταν απλή και λογική. Έπρεπε όλοι να δουν και να πιστέψουν αυτό που ήταν ολοφάνερο, ότι, αν ενώνονταν οι συνεταιρισμοί των δέκα χωριών σε μια Ένωση, θα γίνονταν πιο δυνατοί. Έτσι δεν άργησε να γίνει η Ένωση Πεζών: ο νους και η ψυχή όλων μαζί των Θαυματοχωριών.

«Υποστηρίζετε τόν Συνεταιρισμόν καί τήν Ένωσίν σας. Είναι οί βοηθοί σας καί οί προστάτες σας. Όσάκις σάς κατηγορούν τόν Συνεταιρισμόν σας ή τήν Ένωσιν ζητήσετε καί θά βρήτε πάντοτε πώς αύτός πού τούς κατηγορεί έχει συμφέρον νά είναι έναντίον τού Συνεταιρισμού ή τής Ένώσεώς σας. Όταν έχετε παράπονα μή τά συζητάτε στά καφενεία γιατί πολλαίς φοραίς έχετε άδικο, καί τότε κάνετε κακό στόν έαυτόν σας, τόσο μεγάλο κακό, πού δέν μπορεί νά σάς τό κάνη μηδέ ό μεγαλύτερος έχθρός σας. Γιά κάθε παράπονο καταφεύγετε άμέσως στόν Συνεταιρισμόν ή στην Ένωσιν».

Στο "Βιβλιάριο του Πρώτου Συνεταιριστή", που αρχές του 1933 έπαιρναν στα χέρια τους οι αγρότες των Θαυματοχωριτών, οι παραπάνω 91 λέξεις αποτελούσαν κάτι σαν ένα μικρό μανιφέστο. Αυτός άλλωστε ήταν ο στόχος της ομάδας των δραστήριων Κρητικών, που στο ξεκίνημα της ίδιας χρονιάς, προσυπέγραφαν την ίδρυση της Ένωσης Πεζών, με πρόεδρο τον Μιχαήλ Οικονομίδα και διευθυντή τον Κωνσταντίνο Καλεμκεράκη.

Συνεταιρισμός «Πίνδος»

Ένα μεγάλο όνομα!

Ο Αγροτικός Πτηνοτροφικός Συνεταιρισμός **ΠΙΝΔΟΣ**, ο μεγαλύτερος Συνεταιρισμός στην Ελληνική Πτηνοτροφία, από το 1958 διαγράφει μια συνεχώς ανοδική πορεία στην ελληνική, αλλά και τη διεθνή αγορά, βάζοντας τον πήχη ολοένα και ψηλότερα, με την ποιότητα των προϊόντων του, την εμπιστοσύνη των καταναλωτών, αλλά και την επιχειρηματική του δραστηριότητα:

Με Ευθύνη

560 μέλη - παραγωγοί εκτρέφουν κοτόπουλα από το 1958.

800 εργαζόμενοι με υψηλό αίσθημα ευθύνης φροντίζουν τα κοτόπουλα **ΠΙΝΔΟΣ** σε κάθε στάδιο παραγωγής και επεξεργασίας.

Απόλυτα ελεγχόμενες και **σύγχρονες εγκαταστάσεις** λειτουργούν με τεχνολογία νέας γενιάς.

Με Ποιότητα

- Σε ένα περιβάλλον που τηρεί τις ιδανικές συνθήκες εκτροφής στον ορεινό όγκο των Ιωαννίνων.
- Οι τροφές είναι αγνές, υγιεινές και μη μεταλλαγμένες.
- Σε συνεργασία με το **Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων** και με ξένους οίκους διασφαλίζουμε την ποιότητα της τροφής.

Με Ασφάλεια

- Με υπερσύγχρονα μικροβιολογικά εργαστήρια, όπου πραγματοποιούνται συνεχώς καθημερινοί μικροβιολογικοί και χημικοί έλεγχοι πρώτων υλών και τελικού προϊόντος.
- Οι κτηνίατροι και οι γεωπόνοι της **ΠΙΝΔΟΥ** ελέγχουν καθημερινά την υγεία των κοτόπουλων σε όλα τα πτηνοτροφεία.
- Με πιστοποιητικά ποιότητας **ISO 22000** και **AGROCERT** (100% Φυτική Διατροφή) διασφαλίζουμε την υγιεινή και ασφάλεια των κοτόπουλων **ΠΙΝΔΟΣ**.
- Κρατικοί κτηνίατροι τελούν καθημερινά αυστηρούς ελέγχους πριν και μετά τη σφαγή των κοτόπουλων